

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra psychologie a patopsychologie

Diplomová práce

Mgr. Bc. Barbora Malínek Číhalová

Dospívání a internet

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedené v bibliografii.

V Olomouci dne: 18. 6. 2020

.....
Mgr. Bc. Barbora Malínek Číhalová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat své vedoucí práce PhDr. Kamile Holáskové, Ph.D. za vstřícný a respektující přístup. Dále děkuji svým rodičům a rodině za podporu po celou dobu studia, kamarádce Zdence a kamarádce Žanetě.

OBSAH

1	ÚVOD	5
2	TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1	Období dospívání	7
2.1.1	Dospívání jako období krize.....	8
2.1.2	Dospívání v kontextu bio-psycho-sociálních změn.....	9
2.1.4	Emoční změny v období dospívání	12
2.2	Dospívání v kontextu rodiny	13
2.2.1	Rodina úplná, vlastní	13
2.2.2	Rodina úplná, nevlastní	14
2.2.3	Rodina neúplná.....	14
2.3	Dospívání a sociální sítě.....	15
2.3.1	Charakteristika sociálních sítí.....	15
2.3.2	Sociální síť Facebook	16
2.3.3	Sociální síť Facebook v kontextu dospívání.....	18
3	METODIKA PRÁCE.....	24
3.1	Cíl výzkumu a výzkumné otázky	24
3.2	Výzkumné otázky a hypotézy	25
3.3	Metoda výzkumu.....	27
3.4	Technika výzkumu - dotazník.....	27
3.5	Zkoumaná populace	29
3.6	Realizace výzkumu	29
4	INTERPRETACE DAT	31
4.1	Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?	31
4.1.1	H1: Dospívající z neúplné rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny	32
4.1.2	H2: Dospívající z neúplné rodiny mají na Facebooku více přátel než dospívající z úplné rodiny	35
4.1.3	H3: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji jako nástroj online komunikace než dospívající z neúplné rodiny.....	37
4.1.4	H4: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji k vyhledávání nových přátel než dospívající z úplné rodiny	37
4.1.5	H5: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji pro diskusi v různých skupinách než dospívající z úplné rodiny.....	39

4.1.6	H6: Dospívající z neúplné rodiny na Facebooku častěji prezentují své aktuální pocity a nálady než dospívající z úplné rodiny.....	41
4.1.7	Shrnutí podkapitoly	48
4.2	Používají dospívající Facebook jako nástroj pro vyrovnání se s emočními změnami a novými úkoly spojenými s obdobím dospívání? Je rozdíl ve způsobu použití mezi chlapci a dívkami?	49
4.2.1	Jakým způsobem mohou dospívající prostřednictvím sociální sítě Facebook vyjadřovat své emoce	49
4.2.2	Jakým způsobem mohou dívky a chlapci v období dospívání používat sociální síť Facebook jako nástroj socializace	55
4.2.3	Jak sociální síť Facebook v období dospívání napomáhá při utváření identity..	64
5	ZÁVĚR	77
6	DISKUSE	83
7	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	86
8	SEZNAM GRAFŮ	90
9	PŘÍLOHY	92

1 ÚVOD

Práce s názvem „*Dospívání a internet*“ se zabývá uživatelskou praxí dospívajících dívek a chlapců ve vztahu k sociální síti Facebook. Jejím cílem je explorace role sociální sítě Facebook v období dospívání s ohledem na to, zda existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny a dále mezi dospívajícími dívkami a chlapci. Práce opouští klasická témata, která jsou s online komunikací a sociálními sítěmi často spojována – problematika závislosti, kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, ztráta soukromí a sdílení citlivých informací apod. Místo toho se soustředí na to, jakým způsobem může sociální síť Facebook v období dospívání sloužit jako nástroj pro vyrovnávání se se změnami emocí a novými vývojovými úkoly, které jsou pro toto období typické.

V teoretické části práce představujeme teoretická východiska, které se vztahují k období dospívání jako vývojovému stádiu. Stručně představujeme základní změny v biologické, psychologické a sociální oblasti, se kterými se dívky a chlapci musí v období dospívání vyrovnávat. Dále se věnujeme typům rodiny a v neposlední řadě představujeme sociální síť Facebook jak v obecné rovině, tak v kontextu dospívání.

V části věnované metodice definujeme cíl výzkumu a dvě výzkumné otázky, ze kterých cíl práce vychází. U každé výzkumné otázky dále uvádíme hypotézy, jejichž prostřednictvím výzkumné otázky zodpovíme. Věnujeme se také metodě a zvolené technice výzkumu, kterou byl polostrukturovaný standardizovaný dotazník. V kontextu našeho výzkumu diskutujeme výhody a možné limity této techniky. V závěru této kapitoly také přibližujeme zkoumanou populaci a ve zkratce zmiňujeme i realizaci výzkumu.

Interpretační část naší práce je rozdělena do dvou kapitol, které se obsahově vztahují ke dvěma námi stanoveným výzkumným otázkám. Kapitola věnující se první výzkumné otázce je dále rozdělena na podkapitoly, které svým názvem korespondují se zněním jednotlivých hypotéz, jež se k této výzkumné otázce vztahují. Kapitola věnující se druhé výzkumné otázce je rozdělena do tří podkapitol, které se zabývají jednotlivými zkoumanými oblastmi (oblast emocí, socializace a vytváření identity) a tyto podkapitoly jsou dále děleny na dílčí podkapitoly, které svým názvem opět korespondují se zněním hypotéz, které se k této výzkumné otázce a jejím dílčím oblastem vztahují.

V závěru práce se nejprve stručně vracíme k definici cíle výzkumu a výzkumným otázkám. Dle výsledků, které vyšly z interpretace dat, se v závěru práce věnujeme odpovědím na stanovené výzkumné otázky a zhodnocení naplnění cíle.

S ohledem na charakter a rozsah této práce bychom chtěli upozornit, že naší ambicí nebylo přinést přímé odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Touto prací jsme především chtěli prozkoumat, jakou roli může sociální síť Facebook v období dospívání plnit a jakým způsobem může být dospívajícími používána. Veškeré limity naší práce a směry, jakými je možné realizovat další výzkumy, shrnujeme v poslední kapitole, kterou je diskuse.

2 TEORETICKÁ ČÁST

V této části práce budou představena teoretická východiska, z nichž budeme v naší práci vycházet. Protože se v práci věnujeme problematice sociálních sítí v kontextu dospívání, přiblížíme si na tomto místě období dospívání s ohledem na emoční změny, nově vznikající potřeby a vývojové úkoly, které jsou pro toto období typické. Vycházet budeme především z poznatků vývojové psychologie. Protože nás zajímá i vliv rodinného prostředí na používání sociální sítě Facebook, zmíníme se i o typech rodin. Dále se budeme věnovat teoretickému vymezení internetu, především charakteristice sociálních sítí, přičemž konkrétně se zaměříme na zatím nejznámější a stále nejužívanější sociální síť Facebook.

2.1 Období dospívání

Různí autoři vymezují hranici dospívání různě, obecně lze však shrnout, že spodní hranice dospívání je okolo 11. – 12. roku života a horní okolo 20. – 22. roku. Řada autorů pak vymezuje dospívání na fázi pubescence a fázi adolescence (srov. Langmeier, Krejčířová, 2006; Macek, 2003; Vašutová, Panáček, 2013; Vágnerová, 2012; aj.).

Náš výzkumný vzorek tvořili žáci druhého stupně základní školy ve věku od 14 do 16 let. Toto věkové rozmezí spadá do fáze dospívání terminologicky označované jako adolescence^{1,2} (Macek, 2003, s. 9 srov. Vašutová, Panáček, 2013, s. 9). V našem textu však nebudeme termín adolescence významně rozlišovat a pro potřeby práce budeme používat obecný výraz dospívání/dospívající.

Podle Vágnerové představuje dospívání specifickou životní etapu, která má svoje typické znaky v rámci životního cyklu a svůj objektivní i subjektivní význam (viz níže). Je to období hledání a přehodnocování, v němž má jedinec zvládnout vlastní proměnu, dosáhnout přijatelného sociálního postavení a vytvořit si subjektivně uspokojivou, zralejší formu své identity. Průběh dospívání je závislý na konkrétních kulturních a společenských podmínkách, z nichž vyplývají požadavky a očekávání společnosti ve vztahu k dospívajícím (Vágnerová, 2012, s. 364 – 368).

Období dospívání někteří autoři označují jako dobu mezi dětstvím a dospělostí, případně jako období dospívání a mládí současně (Vašutová, Panáček, 2013; srov. Macek,

¹ Termín adolescence pochází z latinského *adolescere* (dorůstat, dospívat, mohutnět). Tento termín byl poprvé použit v 15. století (Macek, 2003, s. 9).

² Macek (2003) i Vašutová s Panáčkem (2013) tento věkový rozptyl označují jako období „střední adolescence“.

2003). Během tohoto přechodného období jsou dívky i chlapci konfrontováni s řadou nových starostí a problémů – řeší nové vývojové úkoly (viz níže), které se nejčastěji týkají rodinného života, školy a vztahů s vrstevníky. Do toho (především v dnešní zrychlené době) se přidávají i obtíže související s volbou trávení volného času a v neposlední řadě i starosti, které má dospívající sám se sebou (především co se týče náhlých změn emocí doprovázených změnami v chování, které jsou mnohdy zdrojem jejich nespokojenosti a negativismu). Pro řešení těchto každodenních obtíží si volí různé strategie pro jejich zvládnutí. Podle starších výzkumů mezi nejčastější způsoby zvládnutí náročnějších situací patřily racionální strategie (uklidnění, rozbor situace, změna jednání) zatímco emocionální strategie (pláč, smutek, hněv, nervozita) příliš časté nejsou, stejně tak méně frekventované je i hledání pomoci u rodičů nebo kamarádů (Macek, 2003, s. 104 – 105).

2.1.1 Dospívání jako období krize

Pro období dospívání je charakteristická emoční labilita a pudový tlak. Dospívající dívky i chlapci jsou velmi citliví na různé podněty přicházející z vnějšku. Vnitřní citové konflikty se mnohdy v jejich chování manifestují tak intenzivně, že mnoho starších i současných autorů označuje období dospívání jako období „bouří a krizí“ anebo jako období „vulkanismu“³ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 147).

Thorová řadí období dospívání mezi tzv. tranzitní (přechodové) krize, které jsou podle ní doprovázeny přirozenými, předvídatelnými a očekávanými životními změnami a událostmi. Období dospívání v kontextu tranzitní krize je dle autorky charakteristické tím, že: *„Dochází k navyšování samostatnosti ve fungování. Člověk přijímá nové role, potřebuje vyšší míru autonomie. Vzniká konflikt mezi závislostí na rodičích a jejich podpoře a potřebou osamostatnění nutnou k přípravě na dospělý život.“* (Thorová, 2015, s. 37)

Označení období dospívání jako období krize má základ ve vývojových stádiích osobnosti podle E. H. Eriksona (Erikson, 2015). Ten uvádí osm vývojových stádií osobnosti, které jsou charakteristické určitým typem psychosociálního konfliktu a krize. Podle Eriksona každé další, následující, stádium vývoje osobnosti stojí na základech toho, jak byl vyřešen konflikt ze stádia (etapy) předchozího. Období dospívání můžeme dle Eriksonovy kategorizace vývojových stádií zařadit do stádia č. 5, které autor označuje jako „identita proti zmatení identity: věrnost“ (Erikson, 2015, s. 75). Pro tuto vývojovou etapu je typické, že jedinci (konkrétně dospívající dívky a chlapci) hrají a usilují o ty role, které si přejí, aby mohli skutečně

³ Termín *vulkanismus* je spojen se jménem psychologa Václava Příhody (1889 – 1979).

hrát. Proto se různě stylizují ať už oblékáním nebo, především dívky, líčením. Z dlouhodobého hlediska jde však u tohoto hraní rolí jen o to, aby si upevnili vědomí toho, kdo ve skutečnosti jsou (Erikson, 2015, s. 113).

Thorová s odkazem na E. H. Eriksona ke krizi dospívání doplňuje dále to, že dospívající často čelí v důsledku těchto krizí identity emočním rozladám, depresivním stavům obavám a zmatkům. Na počátku fáze dospívání mají potřebu se identifikovat s vrstevnickými nebo dospělými vzory a snaží se je napodobovat. V této životní etapě dochází často ke zmatečnosti rolí a z toho důvodu k nejasnostem v oblasti sexuální identity, delikventnímu chování, možný je výskyt psychotických atak (Thorová, 2015, s. 281 – 284). Obdobně o psychické labilitě v období dospívání mluví i Langmeier a Krejčířová (2006, s. 147 – 148).

2.1.2 Dospívání v kontextu bio-psycho-sociálních změn

Období dospívání je charakteristické změnami v biologické, psychologické a sociální oblasti, a to s sebou přináší vznik zcela nových vývojových úkolů, s nimiž se musí dospívající vyrovnat. Z biologického hlediska je dospívání charakteristické pohlavním zráním a jeho dovršením včetně plné reprodukční schopnosti. Současně akceleruje fyzický růst, který je na konci dospívání taktéž dokončen a zastaven. Ruku v ruce s růstem a pohlavním zráním jdou i nové pudové tendence a hledání způsobů jejich uspokojování, což se odráží na změnách psychiky a projevuje se mimo jiné vyšší emoční labilitou. Biologická zralost jedince mnohdy dostává do rozporu s jeho sociální a ekonomickou nezralostí. Stává se sice autonomním vůči rodičům a dalším dospělým vzorům, emočně však zůstává závislý na vrstevnících. V neposlední řadě se mění společenské zařazení jedince, mění se nároky společnosti a očekávání, která jsou na něj kladena (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 152 – 154; srov. Vašutová, Panáček 2013, s. 36 – 37). S tím, jak se mění zevnějšek, narůstá také jeho subjektivní význam a dospívající se více zaměřují na své tělo. Především dívky se svým zevnějškem zabývají více než čímkoli jiným. V této době už své tělo neberou jako danost, už vědí, že mohou vypadat jinak, lépe. Ke srovnání jim slouží vrstevnický standart atraktivity, zahrnující i úpravu zevnějšku (Vágnerová, 2012, s. 375 – 377; srov. Valkenburg, Peter, Schouten, 2006).

Z psychologického hlediska je v tuto dobu zjevný nástup a rozvoj vyspělého myšlení (formálně abstraktního). Jedinec je schopen pracovat s pojmy nesouvisejícími přímo s jeho smyslovými zkušenostmi. Vytváření pojmů se vymaňuje ze závislosti na konkrétních předlohách a odehrává se na úrovni uvažování symbolického. Je schopen pochopit takové abstraktní pojmy, jako je například pravda či spravedlnost. Dále se obvykle již nespokojí jen

s jedním řešením, ale hledá další možnosti a zvažuje jejich reálnost. Konstruuje domněnky, které nevycházejí ze skutečnosti, a pak je s realitou srovnává. Dokáže aplikovat logické operace bez ohledu na obsah soudů. Dokáže myslet o myšlení a vytvářet soudy o soudech (Langmeier, Krejčířová, 2006, 149). Chce demonstrovat kvality svého myšlení před ostatními lidmi, hlavně před svými vrstevníky a především pak před příslušníky opačného pohlaví (Vašutová, Panáček 2013, s. 14).

Ze sociologického pohledu je pro dospívání (konkrétně pro období 14 – 16 let, což bylo věkové složení vzorku našich respondentů) charakteristické to, že se dívky i chlapci snaží výrazně odlišovat od svého okolí – jinak se oblékají, preferují specifickou hudbu atd. Tato snaha odlišit se se pak spojuje v tom, co sociologický přístup k adolescenci charakterizuje jako specifický životní styl, respektive kulturu mládeže. Odlišnost názorů, oblékání i chování mezi dospívajícími zvyšuje jejich skupinovou příslušnost k vrstevníkům (Macek, 2003, s. 36). Na druhou stranu ale tato snaha odlišit se od svého okolí – především od dospělých autorit – směřuje k tomu, že dospívající jsou mezi sebou poměrně uniformní. Tuto uniformitu podporují i média. Imitace vzorů z médií zaručuje dospívajícím mnohdy pozitivní přijetí vrstevnickou skupinou. Na úkor toho je však ochuzuje o vlastní individualitu (Vágnerová, 2012, s. 375 – 376).

Vašutová s Panáčkem doplňují, že období dospívání ve věkovém rozmezí naší skupiny respondentů je charakterizováno kromě jiného navazováním kontaktů mezi skupinami ryze chlapeckými a ryze dívčími. Vznikají větší uskupení s větším počtem členů, kteří spolu organizují různé společné akce. Při vzájemném setkávání jde dospívajícím zejména o vzájemné kontakty, i ty intimní (Vašutová, Panáček, 2013, s. 86). Období dospívání je fází experimentu s různými sociálními rolami a vztahy. Také škola je v tomto vývojovém období významná především z hlediska sociálního zařazení. Narůstá význam vrstevnické skupiny, která umožňuje vzájemnou identifikaci a stává se zdrojem potřebné emoční a sociální opory (Vágnerová, 2012, str. 395 – 396).

1.1.3. Dospívání jako hledání vlastní identity

V úvodu předchozí kapitoly jsme zmínili, že období dospívání s sebou nese řadu nových vývojových úkolů, s nimiž se dospívající musí vyrovnat. Pravděpodobně nejzásadnější z těchto

nových úkolů je nalezení vlastní identity⁴. Utváření vlastní identity v adolescenci je determinováno jak subjektivně, tak objektivně. Většina autorů rozlišuje osobní a sociální aspekt identity (srov. např. Macek, 2003; Vašutová, Panáček, 2013).

Osobní aspekt čerpá z intimní sebereflexe a sebehodnocení, sociální aspekt je pocit začlenění, spolupatřičnosti a kontinuity ve vztazích i čase – zjednodušeně řečeno je to hledání odpovědi na otázky – kam patřím, odkud pocházím, čeho jsem součástí, kam směřuji. V období dospívání (střední adolescenci, kam věkově spadá skupina našich respondentů) je důležitým ohniskem sebereflexe především akceptace ze strany vrstevníků (ať už v rámci přátelských nebo erotických vztahů). Necítí-li se dospívající akceptovaný sociálními skupinami, do kterých patří (včetně rodičů a dalších autorit), zažívá odcizení a může prožívat pocit nezakotvenosti. V období mezi 14 – 15 rokem získávají dospívající pocit, že sami vědí, co je pro ně nejlepší, snaží se zbavit všech závislostí na formálních autoritách. S rodiči často soupeří. Zvyšují se i jejich závazky vůči kamarádům, s nimiž se často podporují v postojích namířených vůči rodičům (Macek, 2003, s. 62-63).

Šimčíková – Čížková považuje za významný znak identity výkon v nějaké činnosti. Pro dospívající je v tomto období důležité, aby výkon upoutal pozornost, aby byl nepřehlédnutelný. Typické je proto sebevyjádření prostřednictvím expresivní hudby, tance, sportovních činností nebo formou graffiti (Šimčíková – Čížková, 2013, s. 64). Obdobné poznatky má k období hledání vlastní identity také Vágnerová. Podle ní se snaží dospívající chlapci a dívky najít takovou identitu, která by pro ně byla na jedné straně subjektivně přijatelná, na straně druhé aspoň částečně odpovídala jejich představám. To se projevuje větší snahou o sebepoznání, které se uskutečňuje v rámci vrstevnické skupiny, poskytující možnost základního sebevymezení. Dospívající hledají hranice svých možností, a proto také někdy jednájí i hodně extrémně (Vágnerová, 2012, s. 371). Thorová v tomto směru mluví o tom, že dospívající dívky a chlapci jsou často členy různých subkultur, respektive vrstevnických skupin. Členství ve vrstevnické skupině jim usnadňuje přečkat období nejisté a nerozhodné

⁴ Na tomto místě spolu s Mackem (2003) ještě jednou připomeneme, že dle teorie E. H. Eriksona je úkolem pátého vývojového stádia (do nějž časově spadá období dospívání) vytvoření vlastní identity. Neproběhne-li proces sebevymezení úspěšně, vzniká tzv. difuzní identita, čili odmítání vymezení se sebe samého jako jedinečného subjektu, odlišného od ostatních. Nezvládnutí vývojového úkolu z tohoto stádia se obvykle projeví v další vývojové etapě, v rané dospělosti (Macek, 2003, s. 16 – 21).

identity, neboť je pro ně emočně snazší v určité fázi dospívání přijmout existující skupinovou identitu, než si vytvořit vlastní (Thorová, 2015, s. 422).

U osobního aspektu při formování vlastní identity hraje u dospívajících významnou roli sebehodnocení, které je v tomto období závislé především na zpětné vazbě od svých vrstevníků. V tomto období vzniká nová forma egocentrismu, kdy je adolescent přesvědčen, že je středem pozornosti všech ostatních a vytváří si konstrukce o tom, jak ho druzí vnímají a hodnotí. Dospívající jsou často přesvědčeni, že jsou jedineční a výjimeční a mnohdy to explicitně vyjadřují i svým chováním (Macek, 2003, s. 22 – 23). Šimčíková – Čížková se vyjadřuje ke zpětné vazbě u dospívajících v otázce jejich vzhledu. Podle ní se dospívající v období adolescence potřebují líbit, aby se ubezpečili o své hodnotě. *„Krása je pojímána jako úkol, který je potřeba splnit. Zejména dívky dovedou v tomto věku vyvinout velkou aktivitu, aby se přiblížily identifikaci s určitým, pozitivně akceptovaným vzorem.“* (Šimčíková – Čížková, 2013, s. 61). Doplnuje, že zrání osobní identity dospívajících se v tomto směru projevuje tím, že se postupně od krásy odklánějí a nalézají si styl, který jim vyhovuje (tamtéž). Tak jako tak prostřednictvím zevnějšku dospívající svému okolí sdělují, kým se cítí být, stylizují se a tím vyjadřují svou příslušnost k určité skupině, vzoru atp. Tato sebe prezentace posiluje jejich sebeúctu, která je nezbytná při vytváření vlastní identity (Vágnerová, 2012, s. 377).

2.1.4 Emoční změny v období dospívání

Biologické změny, očekávání společnosti, hledání vlastní identity a další vývojové úkoly způsobují u dospívajících časté výkyvy emocí, jejichž prostřednictvím si silněji uvědomují sebe sama. Svými pocity a jejich rychlými proměnami bývají dospívající dívky i chlapci často zaskočeni a nedokáží si vysvětlit, kde se v nich vzaly. Proto často tendují ke zlostným reakcím. Projevy emocí v námi sledovaném období dospívání (střední adolescence) se při porovnávání s projevy emocí v předchozím období jeví jako méně adekvátní. Prožitky dívek a chlapců mohou být sice velmi silné, obvykle však nemají dlouhého trvání. Pro střední a pozdní adolescenci je typická větší extrovertovanost, menší impulzivnost, emocionální dráždivost a vyšší stálost (Vašutová, Panáček, 2013, s. 36 – 37).

Během fáze dospívání označované jako adolescence se diferencují citové zážitky a přibývá vyšších citů. U horní hranice střední adolescence (okolo 15. – 16. roku věku) již obvykle odeznívá náládovost a proměny emocí nejsou tak prudké. Citové prožitky jsou silnější a mění se jejich kvalita (viz výše). Dívky jsou podle výzkumů obvykle méně emočně stabilní

než chlapci. Zvláštní význam ve střední adolescenci získávají emoce a city související s erotickou sférou života, estetické city a mravní citění (Macek, 2003, s. 48).

Vrstevnické vztahy prochází v tomto období kvalitativními změnami, kamarádství se stává velmi podstatným a oceňuje se u něj především vzájemný respekt, empatie, podpora, důvěra a uznání. Přátelé jsou významným zdrojem emoční podpory. Především dívky se často vzájemně svěřují se svými pocity a náladami (Thorová, 2015, s. 197 – 198). Podle Vágnerové vztahy s vrstevníky uspokojují „*psychologickou potřebu přátelství*“ (2012, s. 432). Dívky mají podle ní obvykle menší počet blízkých přítelkyň, ale jejich vztahy jsou výlučnější, zatímco chlapci mají více dobrých kamarádů, ale mají s nimi povrchnější vztahy.

Dospívající mají tendenci své pocity více analyzovat a uvažovat o nich. Vágnerová to označuje za „emoční egocentrismus“, kdy jsou přesvědčeni, že nikdo jiný nemůže mít tak intimní prožitky. Na druhou stranu je pro toto období typická nechuť projevovat svoje city navenek, zejména pokud jde o negativní pocity smutku, trapnosti, ponížení. Ve svých pocitech nemají mnohdy jasno a tato nejistota se často mění v úzkost, smutek, znechucení, zlost či komplexní negativismus vůči všemu, včetně sebe sama (Vágnerová, 2012, s. 391).

2.2 Dospívání v kontextu rodiny

První naši výzkumnou otázku a k ní přiřazené hypotézy jsme vztáhli ke kontextu úplné a neúplné rodiny. Na tomto místě proto aspoň ve zkratce upozorníme na rozdíly ve výchovném prostředí rodiny s oběma vlastními rodiči a v rodině, kde buď jeden vlastní rodič chybí anebo je zde přítomen navíc rodič nevlastní. Vycházet budeme především z publikací Zdeňka Matějčka a Oldřicha Matouška.

2.2.1 Rodina úplná, vlastní

Rodinu úplnou vlastní tvoří dítě/děti a oba jeho/jejich biologičtí rodiče. Tedy žádný z rodičů není žádnému z dětí „biologicky cizí“⁵ a v rodině jsou oba vlastní rodiče přítomni současně.

Pomineme-li nejrůznější možné rodinné patologie, je vlastní úplná rodina pro dospívající dívky i chlapce ideálním prostředím pro jejich další vývoj. Výše jsme sice několikrát zmínili, že v období dospívání se referenční skupinou stává skupina vrstevnická a rodina ustupuje do pozadí, někdy se dokonce stává i překážkou v pokusech dospívajících nalézt vlastní totožnost, je však v tomto období velmi důležitá. Pro fázi dospívání označovanou jako

⁵ Termín „biologicky cizí“ používá Zdeněk Matějček (1994).

adolescenci je typické černo-bílé hodnocení světa a kritický postoj k rodičům. Nicméně právě při dobrém fungování rodiny a obou rodičů, nemusí být dospívání vždy bouřlivé. I přes univerzálnost a nevyhnutelnost některých druhů konfliktů ve většině rodin nedojde k vážné roztržce a v některých rodinách proběhne toto období docela nenápadně (Matoušek, 2003, s. 70 – 71).

2.2.2 Rodina úplná, nevlastní

Rodinu úplnou, ale nevlastní, budeme pro potřeby této práce vnímat dle definice Zdeňka Matějčka jako: „... *takové rodinné prostředí, v němž jeden z manželského páru je biologickým rodičem a druhý je dítěti biologicky cizí, tedy nevlastní.*“ (Matějček, 1994, s. 66)

V případě tohoto rodinného prostředí vždy záleží, kdy do rodiny nový „nevlastní“ rodič přišel. Dle Sobotkové mají největší problém s přijetím nového člena pubescenti. Mladší děti a adolescenti se obvykle přizpůsobují snadněji (Sobotková, 2012, s. 184). I přes to však zůstává platné, že po nastěhování nového člena do rodiny se dítě/dospívající ocitá v tzv. „konfliktu loajality“, kdy dělí své sympatie, náklonnost, oddanost apod. jednak k rodiči vlastnímu (k tomu, který žije někde jinde) jedna k rodiči nevlastnímu (Matějček, 1994, s. 66 – 69).

2.2.3 Rodina neúplná

Jako rodinu neúplnou budeme označovat rodinné prostředí, kde jeden z biologických rodičů chybí. Již dříve Matoušek ve svých pracích zmiňoval, že většina dnešních rodin nejsou úplné rodiny nukleární (otec, matka, jejich děti), nýbrž lidé žijící sami nebo jen s dítětem bez partnera. (Matoušek, 2003, s. 84). Také Sobotková (2012, s. 170) uvádí, že rodiny s jedním rodičem (nejčastěji matkou) představují stále častější rodinný typ. Dále doplňuje, že rodiny s jedním rodičem jsou v řešení běžných rodinných problémů specifické. Především proto, že každý z rodičů má v rodině svou nezastupitelnou úlohu a ve chvíli, kdy se s naplněním všech funkcí⁶ rodiny má vyrovnat jen jeden z nich, může se ocitnout nejen on, ale i celá rodina v krizi (Sobotková, 2012, s. 170 – 178). Podle Matouška (2003, s. 92) navíc absencí jednoho z rodičů trpí především psychika dětí, protože dítě se během svého vývoje v rodině se svým rodičem identifikuje a vytváří silnou alianci (dle Matouška je nejsilnější aliancí a identifikací vztah mezi dítětem a rodičem stejného pohlaví). Nepřítomnost rodičovského vzoru znamená pro dítě vážný hendikep (tamtéž, s. 62). Dle Svobody mají dospívající dívky a chlapci v prostředí neúplné

⁶ Funkce rodiny detailněji rozpracovává například Sobotková, 2012, s. 71 – 108.

rodiny jinou pozici – rodiče jejich potřebám nevěnují tolik času, chybí zde prostor pro vzájemnou komunikaci (Svoboda, 2014, s. 35).

Matějček uvažuje o tom, že děti (a tedy i dospívající) žijící jen s jedním z rodičů místo se dvěma (ideálně vlastníma) jsou ohroženy „citovou subdeprivací“. Dodává také, že nezbytné uspokojení základních psychických potřeb (stimulace, učení, jistota, identita, životní perspektiva) může dítěti (a následně dospívajícímu) zajistit jen řádně fungující rodina, přičemž dle něj: „... *se rodina rozpadlá nebo neúplná nutně jeví jako společenství problematické.*“ (Matějček, 2017, s. 38)

2.3 Dospívání a sociální sítě

Náš výzkum je zaměřen na to, jakou roli hraje sociální síť Facebook u dívek a chlapců během období dospívání. V této kapitole se tedy budeme věnovat charakteristice sociálních sítí, konkrétně se zaměříme na sociální síť Facebook. Pokusíme se toto médium zasadit do kontextu dospívání a nových potřeb, které se v tomto období rozvíjejí, a v neposlední řadě vyjdeme také ze studií, které byly v minulosti na obdobné téma realizovány. “

2.3.1 Charakteristika sociálních sítí

U termínu sociální síť vycházíme z obecné charakteristiky, jak ji uvádí Pavlíček (2010). Tedy, že se jedná o propojenou skupinu lidí, kteří se navzájem ovlivňují, přičemž mohou, ale nemusejí, být příbuzní. Obvykle se sociální síť vytváří na základě společných zájmů, rodinných vazeb, ale často také z pragmatických důvodů – ekonomických, politických, kulturních aj. Sociální síť umožňuje jedincům vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů. Uživatelé sociálních sítí si v tomto prostředí/systému definují své charakteristiky a vlastnosti, a ty jsou veřejně dostupné pro další uživatele. Jednou z podstat tohoto systému je to, že se zde lidé mohou vzájemně vyhledávat a udržovat kontakt prakticky odkudkoli. S ohledem na nastavenou míru soukromí umožňuje sociální síť nahlížet do seznamu přátel jiných uživatelů a vyhledávat další známé. Uživatelé mohou v rámci sociálních sítí publikovat nejrůznější informace, vkládat fotografie, videa⁷, hodnotit a komentovat příspěvky ostatních uživatelů (Pavlíček, 2010, 125–130).

⁷ Vkládání videí, fotografií, informací atp. budeme v dalším textu souhrnně označovat jako vytváření příspěvků, postů, případně postování.

Sociální sítě jsou dále specifické svou formou komunikace, která vychází z anonymního prostředí internetu⁸. Pro online komunikaci na internetu, v našem případě na sociálních sítích, je typické opadnutí zábrán – disinhibice. Především introvertní osoby,⁹ osoby osamělé anebo osoby se sníženým sebehodnocením toto více méně anonymní prostředí internetu vyhledávají – stávají se zde členy online sociálních skupin, v nichž se necítí ostatními tak odmítání jako například v rámci skupin, jejichž členy jsou v reálném životě – například skupina spolužáků ve třídě nebo jakákoli vrstevnická skupina (srov. Barker, 2014; Benkovič, 2007, Morahan-Martin, Schumacher, 2003). Disinhibice v kontextu komunikace na sociálních sítích může nabývat různých podob. Ať už jde o vulgárnější, „ostřejší“, nenávistné vyjadřování, nebo o prezentování myšlenek, které by jedinec v reálné komunikaci nevyjádřil – intimní informace o sobě, odhalování tajemství, sdílení emocí, obav a přání (srov. Kabíček, Csémy, Hamanová, 2014). Také Thorová (2015, s. 423) konstatuje, že dospívající na internetu mění své chování – jsou upřímnější, útočnější, více se staví do opozice. Prostor internetu, sociální sítě nevyjímaje, umožňuje a motivuje vyjadřovat i ty aspekty osobnosti jedinců, které by za normálních okolností zůstaly skryté (Shaw, Gant, 2002). Disinhibici podporuje také další specifikum komunikace na sociálních sítích – nehierarchické vazby, kdy se stírá rozdíl mezi autoritami a podřízenými a všechny vazby stojí na stejné úrovni (Pospíšilová, 2016, s. 33 – 34).

2.3.2 Sociální síť Facebook

I přes to, že Facebook je z pohledu dnešních dospívajících méně populární než například Instagram¹⁰, stále je v České republice veřejně nejrozšířenější sociální sítí, a to především díky jeho vazbě na Messenger (viz níže)¹¹. Také proto jsme v této práci zaměřili pozornost výhradně na něj. Dalším důvodem byla skutečnost, že výzkumů zaměřených na Instagram bylo doposud realizováno méně než těch, které se soustředí na Facebook.

⁸ Facebook samozřejmě není zcela anonymní ani poloanonymní platformou. Nicméně uživatelé si zde mohou vytvářet falešné profily, falešnou identitu a tím pádem anonymně vystupovat.

⁹ Více k této problematice například: CAIN, Susan. *Ticho: síla introvertů ve světě, který nikdy nepřestává mluvit*. V Brně: Jan Melvil, 2012. Žádná velká věda. ISBN 978-80-87270-43-1; LÖHKEN, Sylvia. *Síla introvertů: jak uspět ve světě, který přeje extrovertům*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4735-4.

¹⁰ Zdroj: MEDIAGURU, 2015. Facebook není pro teenagery "cool", ale neopouští ho. *Internet & Mobil* [online]. (351) [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2015/12/facebook-uz-neni-pro-teenagery-cool-ale-neopousteji-ho/>

¹¹ Zdroj: MEDIAGURU, 2018. Teen Trends: České teenagery ovlivňuje Instagram [online]. (235) [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/08/teen-trends-ceske-teenagery-ovlivnuje-instagram/>

Pokud chce být jedinec součástí sociální sítě Facebook, musí si nejprve vytvořit svůj profil, který můžeme označit jako jeho online identitu. Profil na Facebooku si vytvářejí uživatelé prostřednictvím registrace platné emailové adresy a potvrzení věku nad 13 let (na základě data narození vepsaného do registračního formuláře). Dále mají uživatelé možnost vyplnit základní identifikační kolonky – kromě jména nebo přezdívky¹² také rodinný stav (zda je ve vztahu, v manželství, zasnoubený apod.), vzdělání, zaměstnání, zájmy, místo bydliště, kontaktní údaje a další. Každý profil je tvořen profilovou fotografií a úvodní fotografií (někdy označována také jako cover fotografie), které však uživatelé nemusejí mít vloženy, případně je mohou libovolně měnit. V rámci každého profilu je možné vkládat fotografie i videa, případně z nich vytvářet celá alba. Ke každé vložené fotografii i videu je možné přidat popisek, označit další uživatele Facebooku, přidat lokalizaci, nastavit míru soukromí, tedy viditelnost pro ostatní uživatele apod. Před několika lety Facebook umožnil svým uživatelům vyjádřit u autorského příspěvku (tedy i u fotografií či videí) své aktuální pocity prostřednictvím předdefinovaných frází a emotikon. Součástí profilu na Facebooku, je dále úvodní strana, tzv. Timeline, ve které jsou zobrazovány příspěvky od uživatele, případně i příspěvky jeho přátel, v nichž je uživatel označen (například společné fotografie, videa apod.). Podle míry nastavení soukromí a viditelnosti dalších informací jsou zde uvedeni uživatelovi přátelé, skupiny, jejichž je členem, oblíbené filmy, hudba atp. Dále se po přihlášení ke svému profilu každému uživateli zobrazuje tzv. „kanál příspěvků“ tedy místo,¹³ kde se výběrově (dle algoritmu Facebooku) zobrazují příspěvky jiných uživatelů, příspěvky ze skupin, sponzorované příspěvky a události. V horní části kanálu příspěvků je prostor pro vytvoření vlastního příspěvku uživatele. V rámci kanálu příspěvků může uživatel jednotlivé příspěvky (posty) označovat jako „To se mi líbí“,¹⁴ komentovat je, sdílet ve skupinách, v nichž je členem, v rámci svého profilu může příspěvky skrývat, sledovat nebo ukládat (srov. Číhalová, 2015, s. 20; Macháčková, 2014, s. 58, Pospíšilová, 2016, s. 31 – 34).

Za poslední roky v prostředí sociální sítě Facebook vzniklo a stále vzniká mnoho různých tematických skupin a stránek. Do těchto skupin se mohou uživatelé přidávat, případně mohou sledovat stránky. Dle svých zájmových preferencí tak mohou diskutovat, prezentovat

¹² Nejsou však nikterak vynutitelná, takže uživatelé často uvádějí různé přezdívky, zkratky či modifikace svého jména.

¹³ Pospíšilová (2016) v tomto kontextu používá termín „komunikační aréna“.

¹⁴ Aktuálně je pod tlačítkem „to se mi líbí“ k dispozici celkem sedm emotikon, které vyjadřují postoj, případně emoci (to se mi líbí, super, péče, haha, paráda, to mě mrzí, to mě štve).

své zkušenosti či názory, získávat a vyměňovat si aktuální informace rady a tipy s ostatními členy skupin či fanoušky stránek de facto napříč celým světem (srov. Pavlíček, 2010, s. 136 – 144).

Dalším důvodem, proč je Facebook u českých dospívajících dívek a chlapců stále populární, i když u mladších pubescentů se pozornost již přesouvá spíše k Instagramu, je jeho propojení s Messengerem¹⁵. Založením profilu na Facebooku uživatel přímo dostává možnost využívat Messenger jako nástroj pro okamžitou online komunikaci nejen s uživateli, kteří jsou v rámci Facebooku jeho přáteli, ale i s uživateli, s nimiž nemá žádnou „facebookovou vazbu“. Specifikum této komunikace je to, že je viditelná jen pro ty uživatele, kteří se jí účastní. V rámci Messengeru je možné vytvářet skupiny pro vzájemnou komunikaci případně vést hlasové hovory i videohovory. Protože tato komunikace probíhá v prostředí internetu, je dále možné jejím prostřednictvím téměř okamžitě sdílet mimo jiné zajímavé hypertextové odkazy, fotografie, videa atp.

2.3.3 Sociální síť Facebook v kontextu dospívání

Generace dnešních dospívajících dívek a chlapců vyrostla v době největšího boomu digitálních médií. David Šmahel mluví o tom, že „... dnešní mládež se do světa digitálních technologií přímo narodila a že už nemá ponětí o tom, jak by vypadal život bez mobilního telefonu, elektronických zařízení a internetu. To vše, včetně nejrozšířenějších aplikací jako je Facebook, Google a Wikipedie, se jednoduše stalo integrální součástí života mnoha dětí.“ (Šmahel, 2014, s. 19)

Dle Šmahela (2014, s. 31) může internet (sociální síť nevyjímaje) sloužit jako prostor pro vypořádání se s vývojovými úkoly. Především to platí pro adolescenty, kteří procházejí významnými bio-psycho-sociálními změnami a s tím souvisejícími novými vývojovými úkoly (nalezení vlastní identity, naučení se schopnosti navazovat a udržovat blízké osobní vztahy či začlenit se do kolektivu), což se mimo jiné odráží ve způsobu používání internetu.

Technologický pokrok zajistil, že k internetu už dnes není nezbytné být připojen pouze prostřednictvím stolního počítače, jako tomu bylo třeba před 15 lety. Zařízení, ze kterých je dnes možné se k internetu připojit, se jednak neustále zmenšují a zlehčují (chytré telefony, tablety, herní konzole atp.), jednak se stále rozšiřuje nabídka těch, které připojení k internetu

¹⁵ Messenger můžeme označit jako aplikaci, která zdarma umožňuje svým uživatelům zasílat zprávy. Messenger dnes nahrazuje původní chat na Facebooku. Je to tedy nástroj rychlé a především bezplatné komunikace.

umožňují – nově například digitální televize. V důsledku toho se informace z digitálního světa stále víc a víc stěhují do blízkosti jejich uživatelů a pro dnešní děti a dospívající je téměř přirozené být v neustálém digitálním kontaktu s kamarády a se svým okolím, ať jsou doma, ve škole nebo třeba ve vlaku (Šmahel, 2014, s. 20). Tento způsob online komunikace však není nutně náhradou komunikace tváří v tvář, studie z posledních let shodně ukazují na to, že dospívající používají online komunikaci prostřednictvím sociálních sítí spíše jako její doplněk (Šmahel, Brown, Blinka, 2012).

Z výše popsaného můžeme usoudit, že nejen internet, ale i sociální sítě, jsou dnes součástí každodennosti dospívajících dívek a chlapců. Proto se níže v podkapitolách zaměříme na to, jakou roli hraje konkrétně sociální síť Facebook v době dospívání.

2.3.3.1 Facebook jako součást sociálního kapitálu

Podle Macháčkové (2014) dnes již nejde přehlížet fakt, že sociální sítě jsou součástí života většiny dospívajících, kteří užívají internet. Podle ní představují organickou součást sociálního života a také vývoje adolescentů. Mimo jiné jsou i významným zdrojem sociálního kapitálu a do jisté míry tak přinášejí i výhody plynoucí z existujících online vztahů (třeba emoční podpora). Na sociálních sítích dospívající dostávají prostředky k vlastní sebe prezentaci a ke komunikaci s blízkým i širším okruhem známých. Navazování a udržování vztahů přitom nabývá na významnosti právě v době dospívání, neboť jde o období citlivé na rozvoj sociálních vztahů a také vlastních sociálních kompetencí. Nebýt na sociálních sítích je pak vzhledem k objemu skupinové interakce určitou formou sociálního vyloučení, kdy dospívající mohou přicházet o část dění ve skupině. To je také důvodem, proč mnoho dospívajících sociální sítě používá – aby udrželi krok s děním, byli informováni o tom, co se s jejich přáteli a známými děje. Také Šmahel v jedné ze svých mnoha studií konstatuje, že jednou z vývojových potřeb dospívání je navozování vztahů s vrstevníky a online prostředí jim usnadňuje a umožňuje udržovat a obohacovat sociální okruh (Šmahel, Brown, Blinka 2012). Průměrný počet virtuálních přátel, které mají dnešní děti a dospívající na svých facebookových profilech, je dle výzkumu realizovaného v roce 2015 Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci 194 (Kopecký, 2015).

Sociální síť Facebook tedy u dospívajících podporuje a usnadňuje budování sociálního kapitálu. Konkrétně tím, že umožňuje udržovat přátelství a komunikovat se spolužáky, příbuznými (a mnohdy i zcela cizími lidmi). Dále podporuje vytváření nových přátelských vazeb. U introvertních jedinců případně u jedinců méně oblíbených v kolektivu umožňuje

prostřednictvím nejrůznějších facebookových skupin udržovat určitou míru akceptace ze strany vrstevníků a současně možnost se se skupinou vrstevníků identifikovat. V neposlední řadě v různých skupinových diskusích mohou dospívající prostřednictvím sociální sítě Facebook vyjadřovat své názory, učit se argumentaci a posilují tak svou schopnost komunikace. Facebook svým charakterem umožňuje dospívajícím demonstrovat kvality svého myšlení před ostatními lidmi, před vrstevníky a především před zástupci opačného pohlaví (Vašutová, Panáček, 2013, s. 14).

Výzkumy realizované dříve potvrzují, že sociální sítě umožňují dospívajícím a mladým lidem identifikovat se s ostatními, především s vrstevníky. Když mají dospívající ostych komunikovat face to face, mohou k tomu využít třeba právě Facebook. Jak jsme již zmínili výše, tato forma komunikace je blízká především dospívajícím se sníženým sebehodnocením a introvertním jedincům. Barkerová v jedné ze svých studií mluví v souvislosti se sociálními sítěmi o „*formě sociální náhrady*“ (Barker, 2012). Vykládat to můžeme tak, že dospívající jedinci, mohou být v online prostředí členy vrstevnických skupin, o nichž si myslí, že mají u ostatních dobré hodnocení, a tím pádem se domnívají, že toto hodnocení skupiny jako celku, se přenesou i na jejich osobu.

I jiné výzkumy ukázaly, že sociální sítě, v našem případě Facebook, mají pozitivní vliv na komunikační dovednosti a socializaci dospívajících. Například O'Keeffeová a Clarková-Pearsonová ve svém výzkumu potvrzují, že Facebook umožňuje mladým lidem zůstat ve spojení s rodinou či přáteli a současně slouží jako prostor pro inspiraci a sdílení. Posiluje sociální dovednosti, umožňuje diskutovat o vlastních názorech a otázkách (O'Keeffe, Clarke-Pearson, 2011). Oproti tomu například Svoboda (2014, s. 106) v jedné ze svých publikací uvádí, že komunikace u dospívajících v online formě je deformovaná a ochuzená. Přes média (tedy i prostřednictvím chatu či Messengeru na Facebooku) se podle něj jedinci mezi sebou naučí komunikovat jen velmi omezeně, takřka vůbec. A přitom právě období dospívání je podle něj velmi důležité k nácviku komunikačních dovedností pro partnerství. Tedy v tom, jak konkrétní sdělení říct svému partnerovi tak, aby zaujalo a neublížilo ani jedné ze stran. Obdobně hovoří například i výsledky výzkumu, které potvrzují, že vysoké množství času stráveného online může poškodit interpersonální vztahy (Shaw, Gant, 2002).

2.3.3.2 Role Facebooku při utváření vlastní identity

Výše popsaná anonymita online prostředí sociálních sítí motivuje především dospívající (ale rozhodně se to týká i velké části dnešních dospělých a bohužel i mladších dětí)

k experimentování s identitou. Sociální sítě jsou vnímány jako místo, kde na sebe mohou strhnout pozornost a obdiv. Disinhibice pak směřuje k nadměrnému zveřejňování třeba i intimních informací, ale také k osobním útokům na jiné jedince, které jsou často motivovány právě přilákáním pozornosti na sebe samého. Domněnka, že za monitorem na ně nikdo nevidí, vzbuzuje u dospívajících lichý pocit toho, že jejich jednání na internetu vlastně není jejich skutečné jednání. Z toho důvodu mají mnohdy pocit, že za své online jednání nenesou žádnou odpovědnost (Kabíček, Csémy, Hamanová, 2014, s. 191 – 193).

Charakter sociální sítě Facebook umožňuje dospívajícím experimentovat s vlastní identitou (i když jen v online prostředí). Prostřednictvím svého profilu, kde mohou vkládat své fotografie a informace o své osobě, se mohou různě stylizovat a současně i kontrolovat, jak tato stylizace působí navenek. Profil na sociální síti Facebook tak můžeme považovat za jakýsi prostředek vlastní kontrolované sebe prezentace ať už explicitní (prostřednictvím uživatelských profilů), tak implicitní (členství v různých online skupinách, síť přátel). Přičemž implicitní znaky facebookové sebe prezentace je možné vnímat jako významnější než explicitní popis osoby v rámci jejího profilu (Pospíšilová, 2016, s. 24). Benkovič ve svém textu uvádí, že anonymní prostředí internetu a sociálních sítí dávají uživatelům (v našem případě dospívajícím) iluzi nové a lepší identity než je ta reálná (Benkovič, 2007).

Prostřednictvím komentářů ostatních uživatelů nebo použitím symbolů (emotikon) u tlačítka „To se mi líbí“ se mohou dospívající dozvědět názor ostatních na svou osobu a podle něj korigovat své sebehodnocení. Získávají zpětnou vazbu jak ke svému vzhledu prezentovanému například prostřednictvím fotografií své osoby, tak ke svým názorům prezentovaným v diskusích či vlastních příspěvcích postovaných na svém profilu anebo k oblastem svého zájmu, případně k aktuálně prožívaným emocím apod.

Také výzkumy potvrzují, že pozitivní či negativní komentáře zanechané na profilu ovlivňují sebehodnocení konkrétního uživatele, jeho atraktivitu pro jiné uživatele a podílejí se tak na formování identity (Ahn, 2011).

Jiný výzkum realizovaný Greenfieldovou a Yanem mimo jiné potvrdil, že chat na sociálních sítích (analogicky to můžeme vztáhnout na používání Messengeru v rámci Facebooku) slouží u dospívajících jako nástroj pro uspokojování potřeby utvářet svou identitu (Greenfield, Yan, 2006).

2.3.3.3 Facebook jako nástroj emoční podpory

V kapitole věnující se emocím v období dospívání jsme uvedli, že dospívající dívky i chlapci často čelí různým emočním rozladám, potýkají se s emoční labilitou a současně jsou ve svém emočním prožívání poměrně sebestřední. Pro zvládnutí těchto emočních změn si volí různé strategie. Presentování aktuálních emocí (explicitně i implicitně) prostřednictvím Facebooku může být jednou z nich.

Některé studie mluví o tom, že intenzivnější trávení času online souvisí u dospívajících s pocitem osamění, který může vycházet ze slabších vztahů v rodině, případně i mezi přáteli. Chybějící pocit sounáležitosti si pak kompenzují právě prostřednictvím internetu, v našem případě prostřednictvím sociální sítě Facebook (srov. např. Morahan-Martin, Schumacher, 2003).

Sociální síť Facebook může dospívajícím sloužit jako nástroj emoční podpory. Jednak například tím, že prostřednictvím Messengeru mohou o své aktuální náladě mluvit s přáteli případně rodinnými příslušníky. Dále tím, že v obsahu příspěvků jiných uživatelů například vidí, že s obdobnými potížemi se potýkají i ostatní. Prostřednictvím příspěvků, které umožňují vyjádřit „pocity a aktivity“ mohou přímo napsat, jak se cítí a dát tak ostatním explicitně najevo svou aktuální náladu. Na základě toho pak s nimi své pocity konzultovat a probírat. Vágnerová zmiňuje, že dospívající se často snaží nedávat své pocity před ostatními najevo. Zejména pokud, jde o negativní pocity smutku, trapnosti či ponížení (2012, s. 391). V tomto směru sociální síť Facebook umožňuje emoce vyjadřovat také implicitně, třeba prostřednictvím sdílení emotivně laděných příspěvků, citátů, krátkých příběhů, se kterými se ztotožňují apod.

2.3.3.4 Sociální síť Facebook jako prostředek trávení volného času dospívajících

Již několikrát jsme se v předchozích kapitolách zmínili o tom, že obecně internet, a v případě naší práce konkrétně sociální sítě, jsou běžnou součástí života dnešních dospívajících. Vzhledem k technologickému pokroku se internet dostává blíže a blíže svým uživatelům a dospívající jsou k němu obvykle připojeni denně prostřednictvím svých chytrých telefonů. Je tedy zřejmé, že internet a sociální sítě jsou jedním z hlavních prostředků trávení volného času, především pak u té skupiny dospívajících dívek a chlapců, kterým z nějakého důvodu chybí tzv. smysluplné trávení volného času například prostřednictvím zájmových či sportovních kroužků.

Výzkumy potvrzují, že dospívající, kteří tendují k rizikovému společenskému chování, mají tendenci chovat se rizikově i online a tráví také ve virtuálním světě více času.

Z psychologického hlediska je to obvykle spojováno s tím, že si kompenzují své problémy (psychické obtíže, deficit osobní spokojenosti apod.) z reálného života ve virtuálním prostředí. Na množství trávení času online mají dle výzkumů vliv především citové a emocionální problémy dětí a dospívajících, méně už například jejich sebevědomí (Barker, 2012).

Pospíšilová (2016, s. 88) upozorňuje na to, že samotní uživatelé sociální sítě Facebook už ani nejsou schopni odhadnout čas strávený na této síti. Být online na svém telefonu celý den je pro mnoho dospívajících norma¹⁶. Pro některé uživatele je sociální síť Facebook způsob odreagování, pro jiné je to rutina, jejímž prostřednictvím se pravidelně v průběhu dne informují o tom, co se právě děje, co dělají jejich přátelé, kde se koná jaká aktivita.

Benkovič ve svém článku shrnuje, že obecně internet (v našem případě jeho tvrzení můžeme aplikovat i konkrétně na sociální sítě) představuje nový svět uspokojení téměř všech lidských potřeb, tak jak je formuloval Maslow – seberealizaci, potřebu uznání ve skupině, lásku, náklonnost, spolucítění, bezpečí, osvobození se od strachu a fyziologické potřeby. Toto je dle Benkoviče hlavní důvod, proč nejen dospívající na celém světě tráví online tolik času. V kontextu trávení volného času dále pak online prostředí pomáhá odstraňovat nudu, samotu a nedostatek podnětů (Benkovič, 2007). Obdobě vycházejí i jiné studie, které se věnují online chování (srov. např. Morahan-Martin, Schumacher, 2003).

Výzkumy ukazují genderové rozdíly v trávení volného času prostřednictvím sociálních sítí. Zatímco dospívající chlapci na sociálních sítích, v našem případě na Facebooku, hledají spíše informace, zábavu a hry, dívky raději prostřednictvím Messengeru (dříve chatu) probírají s přáteli své zážitky, pocity případně tajemství (Šmahel a kol., 2012).

¹⁶ Intenzivní trávení volného času na sociálních sítích (obecně na internetu) může přejít ve formu psychické závislosti na sociálních sítích a virtuálních vztazích – tzv. netholismus. My se v naší práci s ohledem na zvolené téma touto formou závislosti detailně nezabýváme.

3 METODIKA PRÁCE

V této části práce popíšeme metodické pozadí realizovaného výzkumu. Uvedeme cíl výzkumu, stanovené výzkumné otázky a z nich vycházející hypotézy. Dále výzkumnou metodu a detailněji se budeme věnovat použité technice výzkumu. V závěru se krátce zmíníme o zkoumané populaci a harmonogramu výzkumu.

3.1 Cíl výzkumu a výzkumné otázky

Cílem našeho výzkumu byla *explorace role sociální sítě Facebook v období dospívání*. Konkrétně jsme se zaměřili na nově vznikající potřeby a vývojové úkoly, které jsou pro období dospívání typické a na to, jakou roli v uspokojování těchto potřeb a plnění těchto úkolů, může mít sociální síť Facebook. Pozornost jsme dále zaměřili na to, jak může použití sociální sítě Facebook ovlivnit pohlaví dospívajících a typ rodiny, ve které žijí.

Při stanovení tohoto cíle jsme vycházeli z několika předpokladů. Prvním z nich byla výše již několikrát zmíněná skutečnost, že dnešní dospívající dívky i chlapci tráví v online prostředí internetu a na sociálních sítích velké množství svého volného času. Především z toho důvodu, že v období dospívání sílí vliv vrstevnické skupiny a vztahy mezi vrstevníky jsou intenzivnější. Komunikace na sociálních sítích tedy dospívajícím umožňuje být se svou vrstevnickou skupinou stále v kontaktu.

Dalším předpokladem bylo, že média – internet a sociální sítě – jsou dnes běžnou součástí každodennosti dospívajících. K internetu se dá dnes připojit nejen ze stolního počítače, ale i z nejrůznějších dalších zařízení, jejichž velikost se neustále zmenšuje. Stávají se tak dostupnějšími a vyplňují velké množství volného času dospívajících dívek a chlapců.

S ohledem na studium speciální pedagogiky jsme dále pozornost zaměřili na to, zda existují rozdíly ve způsobu používání sociální sítě Facebook u dospívajících dívek a chlapců z úplné a neúplné rodiny. Zde jsme vycházeli z možného předpokladu, že v prostředí neúplné rodiny mají dospívající dívky a chlapci jinou pozici – rodiče jejich potřebám nevěnují tolik času, chybí zde prostor pro vzájemnou komunikaci a ztrátu vazby s rodiči si pak dospívající mohou kompenzovat intenzivnějším používáním sociální sítě Facebook (Svoboda, 2014, s. 35; srov. Morahan-Matin, Schumacher, 2003).

3.2 Výzkumné otázky a hypotézy

V této podkapitole si v jednoduchém výčtu uvedeme výzkumné otázky naší práce a z nich vycházející hypotézy, které jsme naším výzkumem testovali.

Výzkumná otázka č. 1:

Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?

Hypotéza č. 1: Dospívající z neúplné rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 2: Dospívající z neúplné rodiny mají na Facebooku více přátel než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 3: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji jako nástroj online komunikace než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 4: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji k vyhledávání nových přátel než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 5: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji pro diskusi v různých skupinách než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 6: Dospívající z neúplné rodiny na Facebooku častěji prezentují své aktuální pocity, nálady než dospívající z úplné rodiny.

Výzkumná otázka č. 2:

Používají dospívající Facebook jako nástroj pro vyrovnání se s emočními změnami a novými úkoly spojenými s obdobím dospívání? Je rozdíl ve způsobu použití mezi chlapci a dívkami?

Druhou výzkumnou otázku si dále rozdělíme do tří oblastí, které jsme uvedli i v teoretické části práce, konkrétně oblast emocí, socializace a vytváření identity.

Oblast emočního prožívání:

Hypotéza č. 7: Dospívající rozebírají svou špatnou náladu (negativní pocity) častěji online komunikací než prostřednictvím face to face komunikace.

Hypotéza č. 8: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci sdílí na Facebooku, že jsou zamilované.

Hypotéza č. 9: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci prezentují na Facebooku své aktuální pocity.

Oblast socializace:

Hypotéza č. 10: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci využívají Facebook pro seznámení se s opačným pohlavím.

Hypotéza č. 11: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci používají Facebook jako nástroj komunikace.

Hypotéza č. 12: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele.

Hypotéza č. 13: Dospívající častěji na svém Facebooku sdílí fotografie se svými přáteli než fotografie se svou rodinou.

Hypotéza č. 14: Dospívající s větším počtem „virtuálních přátel“ na Facebooku mají menší počet tzv. opravdových přátel v reálném životě než dospívající s menším počtem „virtuálních přátel“

Oblast vytváření identity:

Hypotéza č. 15: Dospívající dívky i chlapci na Facebooku častěji vyjadřují názory, které by na veřejnosti neměli odvahu říct nahlas.

Hypotéza č. 16: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci mění na svém facebookovém profilu svou profilovou fotografii.

Hypotéza č. 17: Dospívající dívky se častěji než dospívající chlapci radí se svými přáteli o tom, jakou fotografii si mají zvolit jako profilovou.

Hypotéza č. 18: Dospívající chlapci častěji než dospívající dívky používají Facebook jako nástroj sebevyjádření tak, že více diskutují, komentují, vkládají své příspěvky nebo sdílejí příspěvky z tematických stránek.

Hypotéza č. 19: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci zveřejňují na zdi svého Facebooku fotografie své osoby.

Hypotéza č. 20: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci volí profilové fotografie na svůj Facebook podle toho, aby na nich vypadaly sexy.

Hypotéza č. 21: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci mění svou profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku proto, že má málo pozitivní hodnocení od ostatních uživatelů.

Hypotéza č. 22: Pro dospívající dívky je důležitější než pro chlapce, aby na Facebooku prezentované fotografie jejich osoby měly pozitivní ohlas.

3.3 Metoda výzkumu

Pro naši práci jsme zvolili kvantitativní metodu výzkumu, a to z toho důvodu, že kvantitativní výzkum je testování hypotéz o skupinách, nikoli o jedincích, a umožňuje tak získat větší počet informací od většího počtu respondentů (Chráska, 2007, s. 126). Nevýhodou kvantitativního výzkumu je však jistá míra redukce informací, a to jak na straně otázek, tak na straně odpovědí. Především při sestavování uzavřených otázek je vhodné využít výsledky předvýzkumu, které pomohou naformulovat výčet odpovědí v uzavřených otázkách tak, aby byl dostačující. Dle doporučení Dismana jsme v tomto ohledu dbali na to, aby kategorie použitých uzavřených otázek představovaly soubor vyčerpávající všechny možné alternativy odpovědí a proto jsme u některých položek přidali kategorii „jiné“ a požádali respondenty o vypsání. (Disman, 2011, s. 128).

3.4 Technika výzkumu - dotazník

Jako výzkumnou techniku jsme pro náš výzkum zvolili polostrukturovaný standardizovaný dotazník. Dle Chrásky je dotazník soustava předem připravených a důkladně formulovaných otázek, které jsou pečlivě seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně. Jedná se tedy o písemné kladení otázek a získávání písemných odpovědí (Chráska, 2007, s. 164; srov. Reichel, 2009, s. 119). Souhlasíme i s autorovým upozorněním, že nevýhodou dotazníků je skutečnost, že nezjišťují to, jací respondenti skutečně jsou, nýbrž to, jak sami sebe vidí nebo chtějí, aby byli viděni. Data získaná v dotazníku mají proto vždy jen podmíněnou platnost a vyžadují tak velmi obezřetnou interpretaci, abychom odlišili objektivní zjištění od subjektivních soudů. Nespornou výhodou dotazníku ve shodě s Chráskou nicméně spatřujeme v tom, že umožňuje poměrně rychlé a ekonomické shromažďování dat od velkého počtu respondentů (Chráska, 2007, s. 164).

Jednotlivé otázky v dotazníku jsou obvykle označovány jako položky. Dle Chrásky můžeme rozlišit položky podle cíle (ty se dále dělí na funkcionální a obsahové) a dále položky podle formy požadované odpovědi (Chráska, 2007, s. 164 – 169). Námi sestavený dotazník

obsahoval z funkcionálních položek položky kontaktní¹⁷, kontrolní¹⁸ a také jednu položku filtrační¹⁹. V našem dotazníku jsme použili variantu kontrolních položek, kdy jsme se na jednu otázku respondentů ptali vícekrát ve formě různé modifikace. Při zařazení kontrolních položek jsme se drželi zásady, že nesmí stát bezprostředně vedle položky, která je kontrolována. (Chráska, 2007, s. 164 –165).

Podle formy požadované odpovědi byly v dotazníku použity položky jak otevřené (nestrukturované), tak uzavřené (strukturované). Otevřené položky umožňují respondentovi vyjádřit se a výzkum tak obohacují o hlubší proniknutí ke sledovaným jevům. Jejich nevýhodou je však volnost odpovědí, která je složitější na vyhodnocování a při jejich interpretaci může dojít ke ztrátě informací. Uzavřené položky předkládají respondentům vždy určitý počet předem připravených odpovědí. Jejich výhodou je poměrně snadné vyhodnocování odpovědí a také to, že jsou pro respondenty jednodušší a zábavnější na vyplnění. Nevýhodou je skutečnost, že všechny možné kvality odpovědí jsou násilně vtěsnávány do schématu připravených odpovědí. V našem dotazníku jsme dále použili ještě položky polouzavřené, tedy takové, u nichž mohl respondent využít i nabídky „jiná odpověď“ (Chráska, 2007, s. 165 – 167).

Podle obsahu byly v dotazníku použity položky zjišťující fakta a položky zjišťující mínění, postoje a motivy (Chráska, 2007. s. 168 – 169).

Při sestavování dotazníku jsme vycházeli z požadavků na konstrukci dotazníku, které uvádí Chráska (2007, s. 169-170) a Reichel (2009, s. 106 – 110). Položky jsme formulovali s ohledem na skupinu respondentů tak, aby byly pro respondenty jasné a srozumitelné a snažili jsme se o maximální stručnost. Při formulaci jsme dbali na jednoznačnost a snažili jsme se vyvarovat otázkám, které začínají příslovcem proč. Dále jsme se soustředili na to, aby otázky nebyly sugestivní. Uvědomujeme si, že rozsah dotazníku je poněkud širší, než se obvykle doporučuje. Z tohoto důvodu jsme volili různé typy položek (od otevřených, přes polouzavřené až po uzavřené), aby i přes svůj rozsah nebyl dotazník nudný a nesváděl respondenty ke stereotypizaci v odpovědích. Ze stejného důvodu jsme se také snažili maximálně zjednodušit vyplňování dotazníku, kdy respondenti vybrané odpovědi v položkách pouze označovali křížkem. S ohledem na rozsah dotazníku jsme záměrně nevolili zaznamenávání odpovědí do

¹⁷ Kontaktní položky souží k vytvoření kontaktu mezi výzkumníkem a respondentem. Plní funkci v úvodu dotazování a uvádí respondenta do zkoumané problematiky (Chráska, 2007, s. 164 – 165).

¹⁸ Kontrolní položky mají za úkol prověřit věrohodnost zjišťovaných údajů (Chráska, 2007, s. 164 – 165).

¹⁹ Filtrační položky eliminují ty respondenty, kteří pro šetření nemají význam (Chráska, 2007, s. 164 – 165).

záznamových archů. Také při řazení jednotlivých položek v dotazníku jsme se drželi doporučení, které uvádí Chráska. Konkrétně toho, že jsme při řazení položek upřednostnili psychologické hledisko před logickým. Dotazník tedy, jak je doporučováno, začíná jednoduchými, konkrétními položkami, následují položky obsahové a kontrolní. Pro úspěch každého dotazníkového šetření je nezbytným předpokladem ochota respondentů spolupracovat. Tu jsme se pokusili zvýšit tím, že dotazník obsahoval v úvodu stručnou informaci o jeho zaměření, jméně autora výzkumu, účelu dotazníkového šetření a způsobu, jak dotazník vyplnit (Chráska, 2007, s. 168 – 169).

Při realizaci dotazníkového šetření jsme postupovali mimo jiné podle kroků, které doporučuje Disman. Ještě před samotným sestavením dotazníku jsme nejprve provedli krátkou pilotáž, jejímž cílem bylo vysledovat, zda informace, které chceme dotazníkem zjistit, ve sledované populaci vůbec existují a zda jsou kvantitativně dosažitelné. Disman doporučuje při pilotáži používat jiné techniky, než jaké hodláme použít ve vlastním výzkumu (2011, s. 121 – 122). V našem případě jsme tedy použili kvalitativní postup, konkrétně analýzu facebookových profilů dospívajících dívek a chlapců. Po prvotním sestavení dotazníku jsme na vzorku populace, který činily dospívající dívky a chlapci z našeho okolí, otestovali validitu našeho dotazníku provedením předvýzkumu. Zaměřili jsme se především na srozumitelnost a jednoznačnost otázek.

3.5 Zkoumaná populace

Našimi respondenty byly dospívající dívky a chlapci ve věku od 14 do 16 let, kteří navštěvovali 7. či 8. ročník základní školy, pocházející z úplné i neúplné rodiny, tak jak jsme si tyto typy rodin definovali v teoretické části naší práce.

3.6 Realizace výzkumu

Před samotným výzkumem jsme nejprve na vzorku pěti dospívajících dívek a čtyř chlapců z našeho okolí provedli krátkou analýzu jejich facebookových profilů. Konkrétně nás zajímalo například to, jakou mají profilovou či úvodní fotografii, jaký je charakter příspěvků, které zveřejňují na svém profilu, zda svůj profil používají pro komunikaci prostřednictvím Messengeru apod. Z těchto zjištění jsme vycházeli při definování odpovědí u výčtových a výběrových položek našeho dotazníku a na základě toho jsme sestavili první verzi dotazníku.

Poté následovalo provedení předvýzkumu, kdy jsme validitu první verze dotazníku ověřili na malém vzorku populace dospívajících dívek a chlapců. Požádali jsme je především

o připomínky, zda jsou pro ně jednotlivé položky dotazníku srozumitelné a zda výčtové a výběrové položky obsahují vyčerpávající počet odpovědí. Po takto provedeném předvýzkumu jsme zapracovali připomínky a sestavili finální verzi dotazníku.

V průběhu února 2019 byl dotazník distribuován do dvou základních škol v Olomouci. S distribucí dotazníku nám pomohli školní psychologové, kteří žáky seznámili s jeho obsahem, vysvětlili jim způsob vyznačování jednotlivých odpovědí, požádali je o maximální pravdivost odpovědí a také o to, aby byli při vyplňování dotazníku důslední a neopomenuli některou z položek. Během března a dubna 2019 byly dotazníky kontrolovány a jejich výsledky zaznamenávány do souhrnné tabulky. Vyhodnocení dotazníků probíhalo v březnu a dubnu 2020.

Z původně distribuovaných 127 dotazníků bylo kompletně a správně vyplněných 92, přičemž 49 vyplnily dívky a 43 chlapci. S ohledem na typ rodiny bylo 24 dotazníků od respondentů z neúplné rodiny a 68 od respondentů z úplné rodiny (přičemž 54 z úplné rodiny vlastní a 14 z úplné rodiny nevlastní).

4 INTERPRETACE DAT

V této části práce provedeme vyhodnocení dotazníků a interpretaci dat. Část jsme rozdělili celkem do dvou hlavních kapitol, které svým názvem korespondují s našimi výzkumnými otázkami. Jednotlivé kapitoly pak dělíme pro lepší přehlednost ještě do podkapitol, které svým názvem odpovídají formulaci hypotéz.

Vzhledem k tomu, že jsme výsledky dotazníkového šetření porovnávali v rámci početně nesourodých skupiny, převedli jsme z důvodu snadnější interpretace absolutní čísla na procenta.

4.1 Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?

Při interpretaci dat budeme zohledňovat rozdíl mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny. Na tuto výzkumnou otázku odpovíme prostřednictvím následujících šesti hypotéz:

Hypotéza č. 1: Dospívající z neúplné rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 2: Dospívající z neúplné rodiny mají na Facebooku více přátel než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 3: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji jako nástroj online komunikace než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 4: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji k vyhledávání nových přátel než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 5: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji pro diskusi v různých skupinách než dospívající z úplné rodiny.

Hypotéza č. 6: Dospívající z neúplné rodiny na Facebooku častěji prezentují své aktuální pocity, nálady než dospívající z úplné rodiny.

Při interpretaci dat nebudeme v tuto chvíli zohledňovat možné genderové rozdíly, ale zajímat nás bude výhradně to, zda existují rozdíly ve způsobu užívání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny.

V položce č. 5 dotazníku, která zjišťovala typ rodiny, v níž dospívající žije, byla mimo jiné také možnost odpovědi „Nic z výše uvedeného“ (viz Příloha č. 1 této práce). Touto odpovědí jsme chtěli zohlednit i ty dospívající, kteří například žijí se svými prarodiči, případně v nějakém typu školského zařízení pro výkon ústavní výchovy. Dotazník s touto variantou

odpovědi byl odevzdán jen jeden, proto jsme jeho výsledky přičetli k výsledkům dotazníků, v nichž respondenti označili jako odpověď některou z variant neúplné rodiny. Dále ještě doplníme, že z celkového počtu 92 dospívajících respondentů uvedlo 54 z nich, že žijí s oběma vlastními rodiči, 14 uvedlo, že žije jen s jedním vlastním rodičem a 23 uvedlo, že žije s jedním vlastním a s jedním nevlastním rodičem a jeden dospívající respondent zvolil odpověď „Nic z výše uvedeného“ (viz výše).

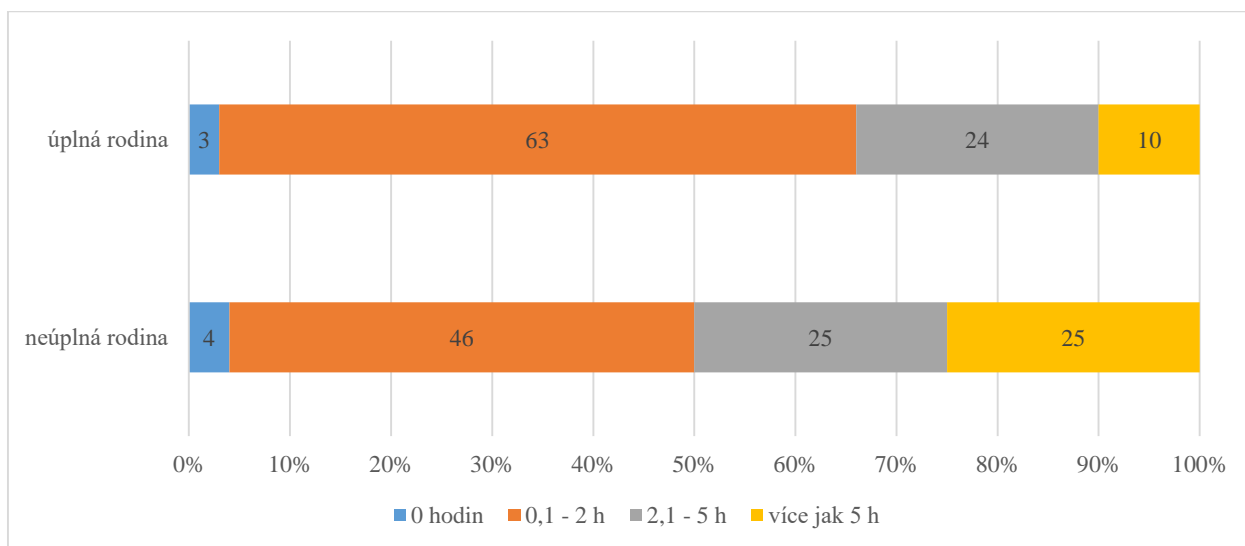
Z teoretických konceptů naší práce vycházíme u této výzkumné otázky a výše popsaných hypotéz především z kapitoly č. 1.2 Dospívání v kontextu rodiny (viz výše). Předpokládáme, že dospívající vyrůstající v neúplné rodině mají v souvislosti se sociální sítí Facebook jinou uživatelskou praxi než dospívající z úplné rodiny, a to především proto, že v rodině je přítomen jen jeden rodič. Absence druhého rodiče se může u dospívajících odrážet například v intenzivnějším používání Facebooku, které je kompenzací chybějící rodičovské vazby a s tím souvisejících psychických obtíží, deficitu osobní spokojenosti apod.

4.1.1 H1: Dospívající z neúplné rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny

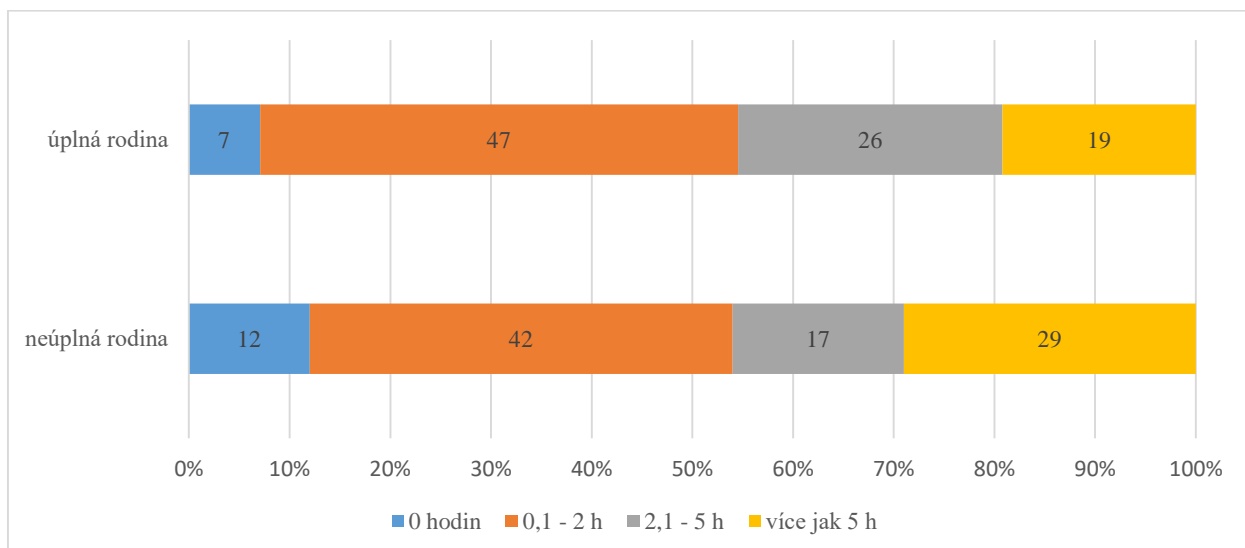
Pro ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 5, která zjišťovala typ rodiny, v jaké respondent žije, a dále položky č. 7 a 8, které zjišťovaly, kolik času tráví dospívající na sociální sítí Facebook ve všední dny a o víkendu. Varianty odpovědí s rozsahem doby strávené na Facebooku jsme převzali ze studie Vybírala, Šmahela a Divínové: Growing up in virtual reality – adolescents and the internet (2004).

Touto hypotézou jsme sledovali vztah mezi časem stráveným na Facebooku a typem rodiny, v níž dospívající žije. Vycházeli jsme z předpokladu, že v rámci neúplné rodiny si dospívající intenzivnějším používáním Facebooku mohou kompenzovat chybějící vazbu s rodičem.

Graf 1 Čas strávený na Facebooku ve všední den (úplná X neúplná rodina)

Graf 2 Čas strávený na Facebooku o víkendu (úplná X neúplná rodina)

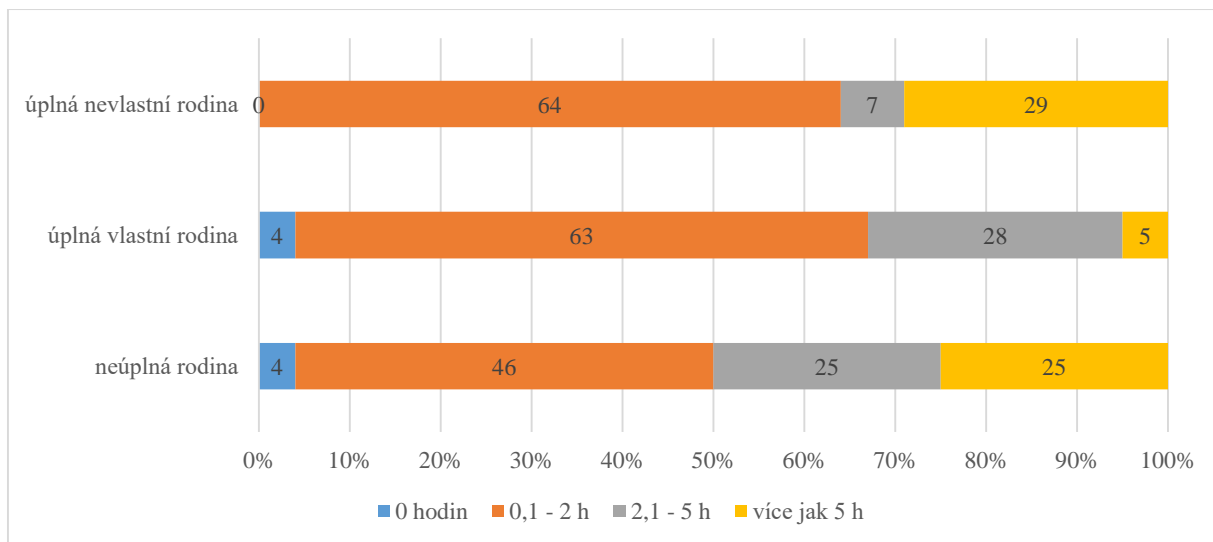
Z výsledků grafů je patrné, že dospívající z neúplné rodiny tráví ve všední den na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny. Více než pět hodin ve všední dny tráví na Facebooku 10 % dospívajících z úplné rodiny a 25 % dospívajících z neúplné rodiny. O víkendu tráví na Facebooku více než 5 hodin denně 19 % dospívajících z úplné rodiny a 29 % dospívajících z neúplné rodiny.

Při srovnání obou grafů je také zřejmé, že o víkendu tráví dospívající na Facebooku více času než ve všední dny. Dále je možné z grafů vyčíst, že u dospívajících z úplné i neúplné

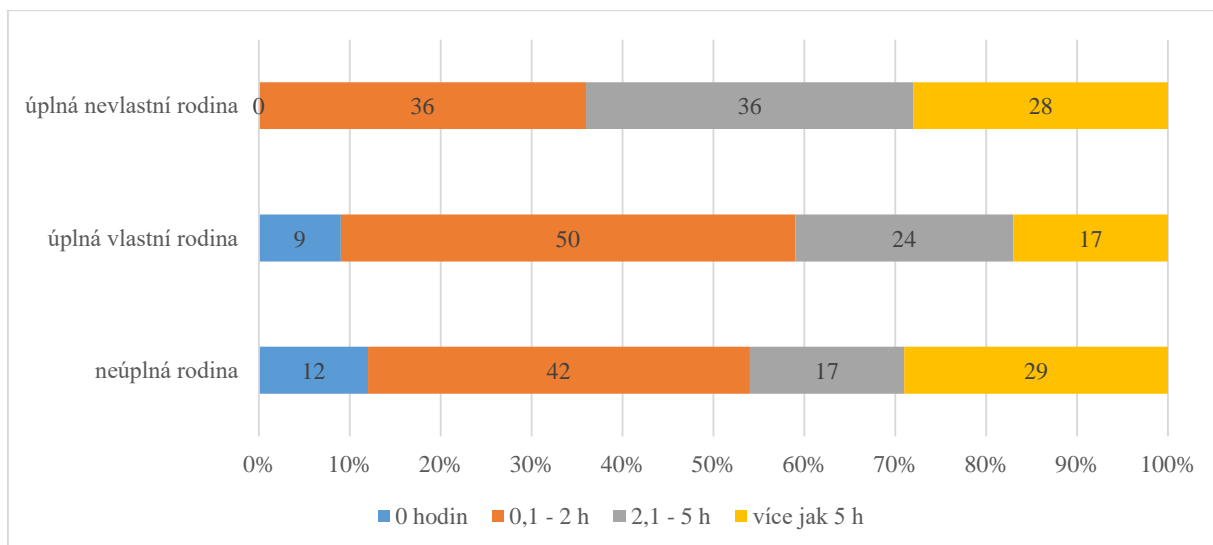
rodiny mírně roste tendence o víkendu Facebook nepoužívat vůbec²⁰. Nejčastější doba strávená na Facebooku ve všední dny i o víkendu se pohybuje v rozmezí 0 – 2 hodiny.

Při interpretaci dat jsme si dále všimli rozdílů používání Facebooku u dospívajících z úplné vlastní a úplné nevlastní rodiny.

Graf 3 Čas strávený na Facebooku ve všední den (detail typu rodiny)

Graf 4 Čas strávený na Facebooku o víkendu (detail typu rodiny)

Z grafů je vidět rozdíl v době strávené na Facebooku u dospívajících z úplné nevlastní a úplné vlastní rodiny. Dospívající z úplné nevlastní rodiny věnují ve všední den sociální síti

²⁰ Zde se domníváme, že to, že dospívající uvedli, že Facebook nepoužívají vůbec, nezahrnuje čas strávený komunikací na Messengeru, který s Facebookem úzce souvisí. Výsledky tak mohou být v tomto směru mírně zkreslené.

Facebook více času než dospívající z úplné vlastní rodiny. Pouze 5 % dospívajících z úplné vlastní rodiny uvedlo, že na Facebooku tráví více jak 5 hodin ve všední den (oproti 29% dospívajících z úplné nevlastní rodiny).

Obdobný trend je patrný i během víkendu, kdy dospívající z úplné nevlastní rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné vlastní rodiny.

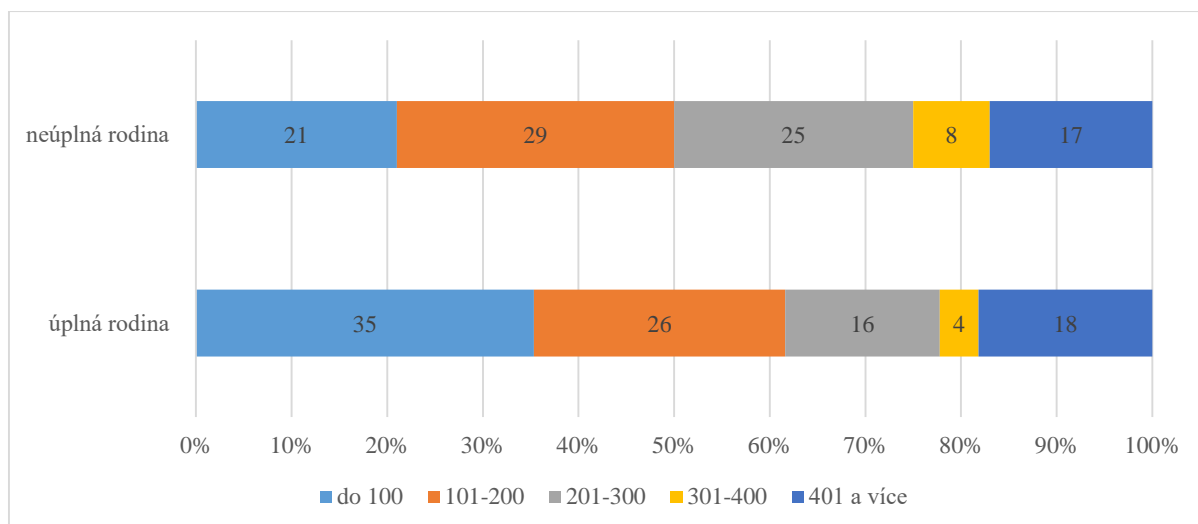
Hypotézu č. 1 přijímáme. Nad rámec této hypotézy z výsledků dále vychází, že existuje rozdíl v trávení času na sociální síti Facebook u dospívajících z úplné vlastní a z úplné nevlastní rodiny, přičemž dospívající z úplné nevlastní rodiny tráví na Facebooku znatelně více času (ať ve všední den, tak o víkendu). Naše zjištění koresponduje s výzkumem, který realizovala Morahan-Martinová a Schumacher (2003), podle nichž častý čas trávený na internetu/sociálních sítích, může souviset se slabšími vztahy v rodině.

4.1.2 H2: Dospívající z neúplné rodiny mají na Facebooku více přátel než dospívající z úplné rodiny

Pro ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 5, v níž jsme zjišťovali typ rodiny, v níž dospívající žije, a dále položka č. 10, ve které jsme s respondentů ptali, kolik mají na sociální síti Facebook přátel.

Touto hypotézou jsme sledovali, zda může mít typ rodiny vliv na počet přátel na Facebooku. Vycházeli jsme z předpokladu, že v rodině, kde jeden (případně oba) z biologických rodičů chybí nebo je nahrazen rodičem nevlastním (slovy Matějčka „biologicky cizím“ viz výše), si mohou dospívající kompenzovat ztrátu této rodičovské vazby (a s tím související emoční podporu, osobní spokojenost apod.) mimo jiné i kvantitou online vztahů.

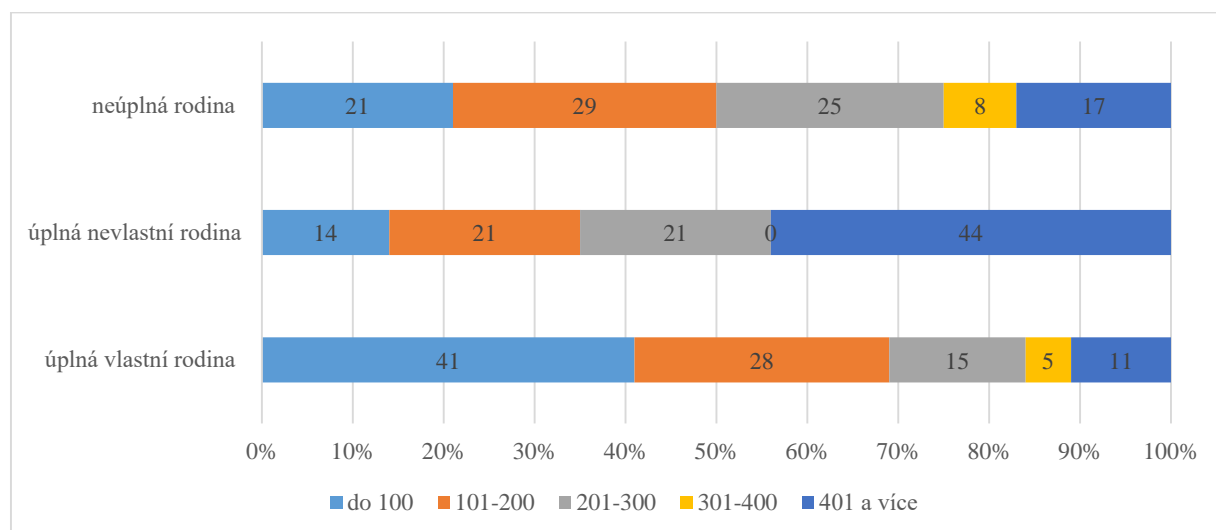
Graf 5 Počet přátel na Facebooku (úplná X neúplná rodina)

Podle výsledků výzkumu, který realizovala Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v roce 2015, je průměrný počet přátel na Facebooku u dětí a dospívajících 194 (Kopecký, 2015). Z našeho grafu je čitelné, že v počtu přátel na Facebooku je mírný rozdíl mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny. Pokud tedy budeme s odkazem na výše zmíněný výzkum uvažovat průměrnou hranici virtuálních přátel 200, pak je vidět, že více než 60 % dospívajících z úplné rodiny má na Facebooku do 200 virtuálních přátel, zatímco u dospívajících z neúplné rodiny převažuje vyšší průměrný počet přátel. Na základě těchto výsledků proto hypotézu č. 2 přijímáme.

Při interpretaci dat jsme si dále všimli rozdílů v počtu virtuálních přátel na Facebooku u dospívajících z úplné vlastní a úplné nevlastní rodiny.

Graf 6 Počet přátel na Facebooku (detail typu rodiny)

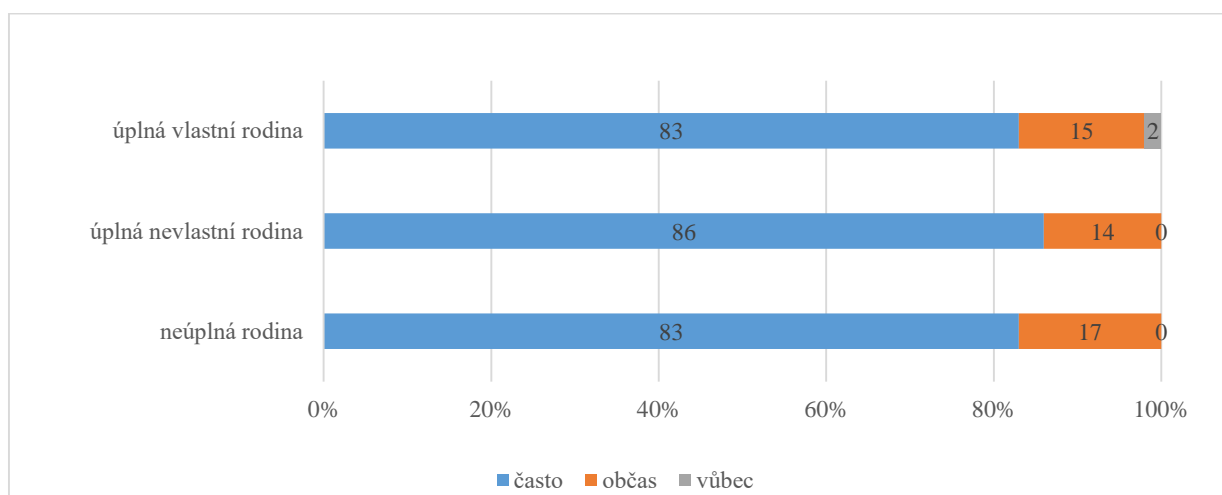
Z grafu je čitelné, že dospívající z úplné nevlastní rodiny mají na Facebooku výrazně více přátel než dospívající z úplné vlastní rodiny a také než dospívající z neúplné rodiny. Zatímco 11 % dospívajících z úplné vlastní rodiny a 17 % dospívajících z neúplné rodiny uvedlo, že má na Facebooku více než 400 přátel, u dospívajících z úplné nevlastní rodiny takto odpovědělo 44 %. Obdobné výsledky má i druhý limit varianty odpovědi, kdy 41% dospívajících z úplné vlastní rodiny uvedlo, že má na Facebooku do 100 přátel, zatímco u dospívajících z úplné nevlastní rodiny takto odpovědělo jen 14 % a z neúplné rodiny 21%. Z uvedeného tedy vyplývá, že dospívající z neúplné vlastní rodiny mají na Facebooku výrazně více virtuálních přátel než dospívající z úplné vlastní a také než dospívající z neúplné rodiny.

4.1.3 H3: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji jako nástroj online komunikace než dospívající z úplné rodiny

Pro ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 5, v níž jsme zjišťovali, v jakém typu rodiny dospívající žije a dále položka č. 9, v níž jsme se ptali, jaké aktivity a jak často dospívající prostřednictvím Facebooku realizují, konkrétně jak často prostřednictvím Facebooku (či přidruženého Messengeru) komunikují.

Obdobně jako u předchozí hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že v rodině, kde jeden (případně oba) z biologických rodičů chybí nebo je nahrazen rodičem nevlastním (slovy Matějčka „biologicky cizím“ viz výše), si mohou dospívající svým online chováním kompenzovat ztrátu rodičovské vazby.

Graf 7 Jak často dospívající prostřednictvím Messengeru/Facebooku komunikují

Ještě než přistoupíme ke komentáři grafu, zmíníme na tomto místě okrajově to, že na základě kompletního vyhodnocení položky č. 9 dotazníku je online komunikace (nejčastěji prostřednictvím Messengeru) nejčastější činností, kterou dospívající bez ohledu na typ rodiny i pohlaví prostřednictvím Facebooku realizují.

Z grafu výše je jednoznačně čitelné, že typ rodiny nemá vliv na to, jak často dospívající komunikují online. Hypotézu č. 3 tedy nepřijímáme.

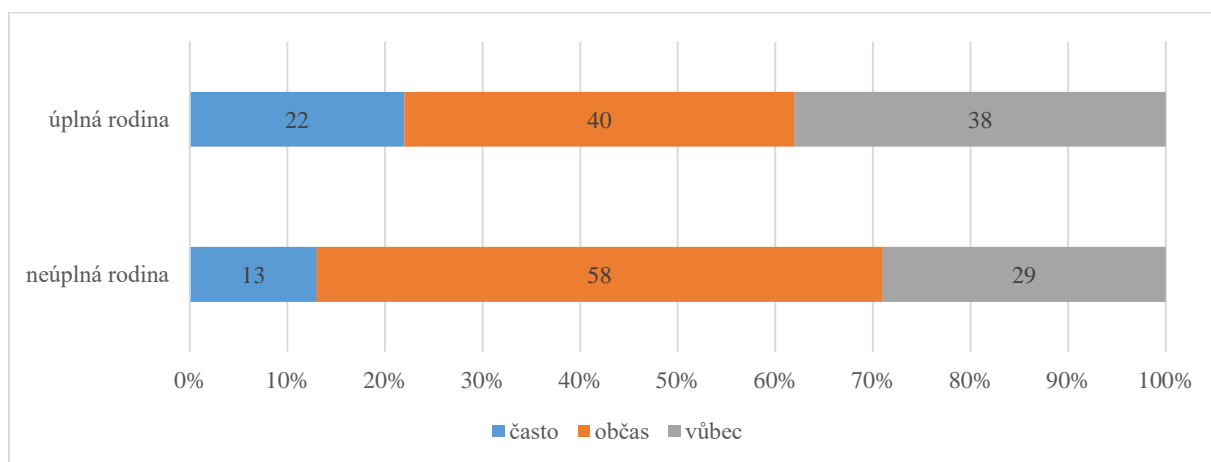
4.1.4 H4: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji k vyhledávání nových přátel než dospívající z úplné rodiny

Pro ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 5, v níž jsme zjišťovali, v jakém typu rodiny dospívající žije a dále položka č. 9, v níž jsme se ptali, jaké aktivity a jak často

dospívající prostřednictvím Facebooku realizují – konkrétně, jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají nové přátele.

Obdobně jako u předchozí hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že v rodině, kde jeden (případně oba) z biologických rodičů chybí nebo je nahrazen rodičem nevlastním (slovy Matějčka „biologicky cizím“ viz výše), si mohou dospívající svým online chováním, konkrétně kvantitou online vztahů, kompenzovat ztrátu rodičovské vazby.

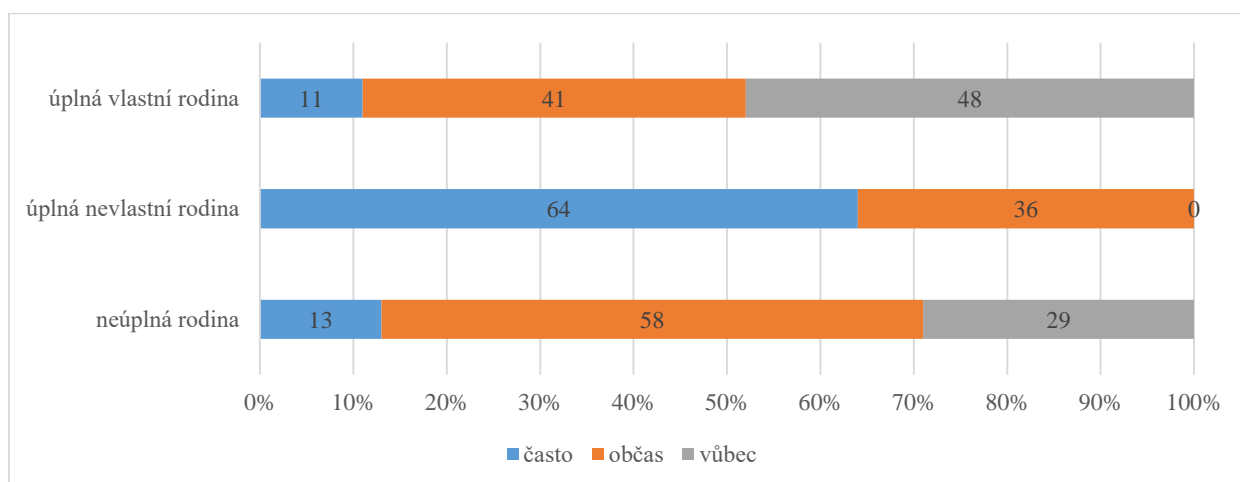
Graf 8 Jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají nové přátele (úplná X neúplná rodina)

Z grafu je čitelné, že mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny není výrazný rozdíl v intenzitě vyhledávání a přidávání si nových „virtuálních přátel“ na svůj facebookový profil. Dospívající z úplné i neúplné rodiny si na Facebooku vyhledávají a přidávají nové „virtuální přátele“ alespoň občas ve více než 60 %. Přičemž dospívající z úplné rodiny mají větší tendenci rozšiřovat okruh svých „virtuálních přátel“ – častěji uvedli variantu odpovědi „často“.

Z výsledků grafu se jeví, že na volbu odpovědi dospívajících měly vliv především jiné faktory než je typ rodiny. Domníváme se však, že to je způsobeno dílem i tím, že primárně nerozlišujeme úplnou rodinu na vlastní a nevlastní. Proto níže opět uvádíme ještě druhý graf s detailem typu rodiny.

Graf 9 Jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají nové přátele (detail typu rodiny)

Z grafu je čitelný rozdíl u dospívajících z úplné nevlastní a z úplné vlastní rodiny, kdy 64 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny uvedlo, že si na Facebooku vyhledávají nové přátele často a 36 % občas. Žádný dospívající z úplné nevlastní rodiny nezvolil odpověď vůbec. Zatímco u dospívajících z úplné vlastní rodiny variantu vůbec zvolilo 48 % dotazovaných. Z tohoto grafu, v němž je úplná rodina ještě dále rozdělena na úplnou rodinu vlastní a nevlastní, je zřejmé, že výsledky předchozího grafu mohou být mírně zkreslené právě tím, že nezohledňujeme typ úplné rodiny. Dospívající z úplné nevlastní rodiny si nové přátele na Facebooku vyhledávají a přidávají výrazně častěji než dospívající z úplné vlastní i neúplné rodiny.

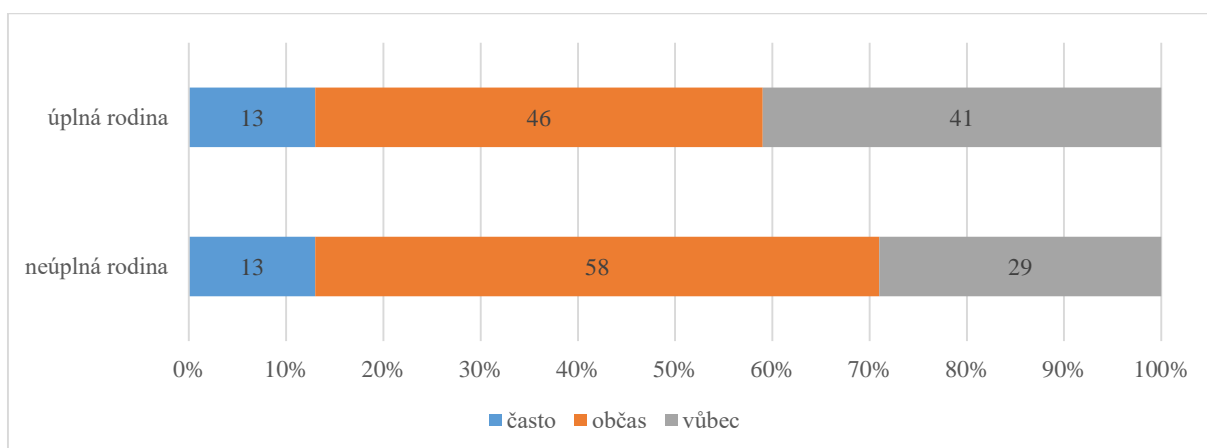
Hypotézu č. 4 nepřijímáme, protože ve výsledcích mezi úplnou a neúplnou není výrazný rozdíl nebo patrný trend. V odpovědích respondentů zřejmě hrály roli i jiné faktory, které se v dotazníku nepodařilo zohlednit nebo je nebylo možné zohlednit.

4.1.5 H5: Dospívající z neúplné rodiny používají Facebook častěji pro diskusi v různých skupinách než dospívající z úplné rodiny

Pro ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 5, která zjišťovala typ rodiny, v jaké respondenti žijí, a dále otázka č. 9, v níž jsme zjišťovali, jakou aktivitu a jak často dospívající prostřednictvím Facebooku realizují. V tomto případě jsme se konkrétně ptali na to, jak často dospívající v různých skupinkách komentují příspěvky a diskutují.

U této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dospívající z neúplné rodiny tráví na sociální síti Facebook více času než dospívající z úplné rodiny a dále z předpokladu, že intenzivnější komunikací na Facebooku si dospívající z neúplné rodiny kompenzují komunikaci s chybějícím rodičem a pocit sounáležitosti.

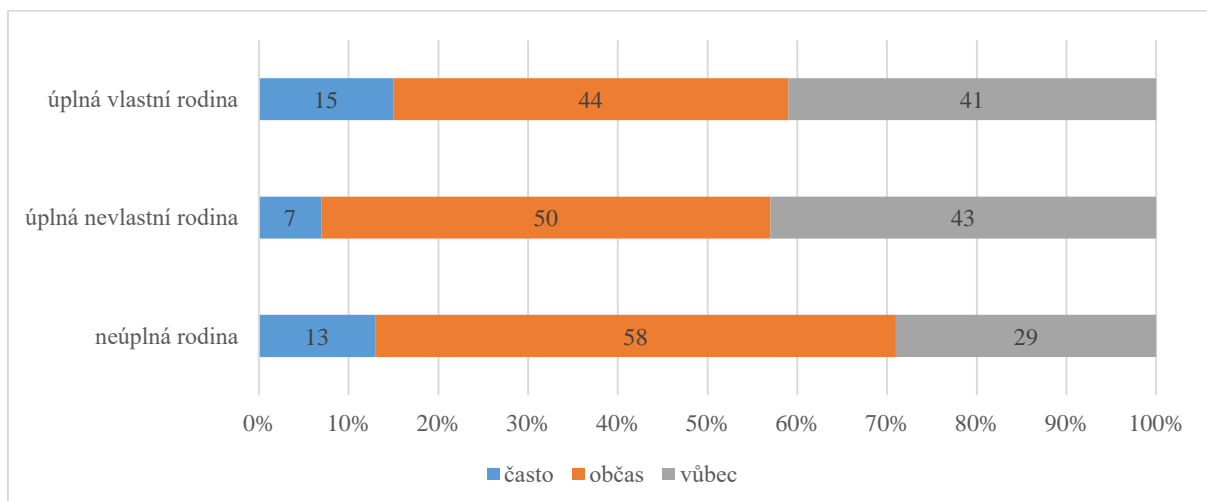
Graf 10 Jak často dospívající prostřednictvím Facebooku diskutují (úplná X neúplná rodina)

Z grafu lze vyčíst, že dospívající z neúplné rodiny diskutují v různých skupinách na Facebooku častěji než dospívající z úplné rodiny. Konkrétně více než 70 % dospívajících z neúplné rodiny uvedlo, že na Facebooku diskutují aspoň občas. V případě úplné rodiny takto odpovědělo necelých 60 %. Hypotézu č. 5 tedy přijímáme.

Pro zajímavost ještě doplníme graf s rozlišením typu úplné rodiny na vlastní a nevlastní.

Graf 11 Jak často dospívající prostřednictvím Facebooku diskutují (detail typu rodiny)

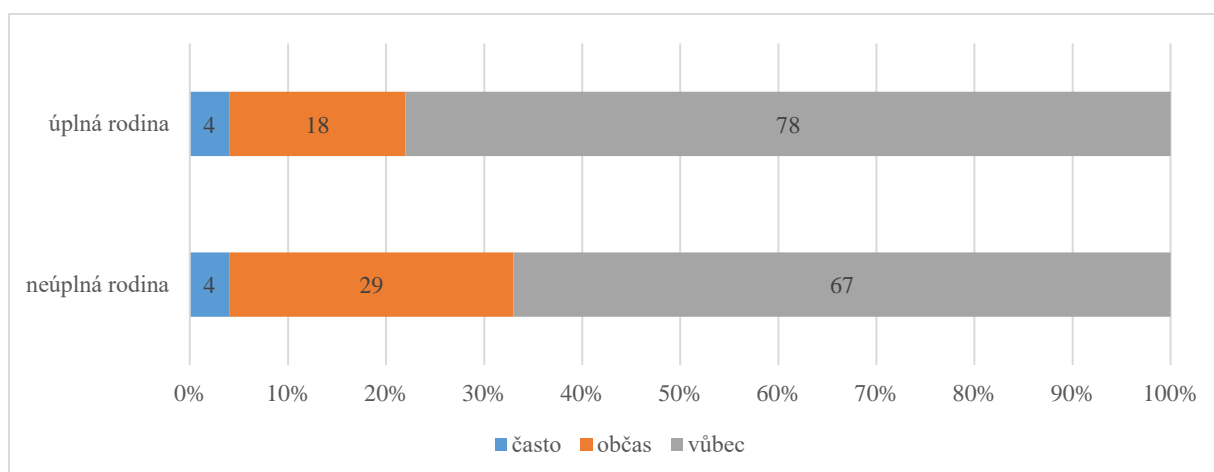
Z grafu je čitelné, že mezi dospívajícími z úplné vlastní či nevlastní rodiny není v této aktivitě na Facebooku výrazný rozdíl. Tendence dospívajících z úplné vlastní rodiny diskutovat v různých facebookových skupinách je v porovnání s dospívajícími z úplné nevlastní rodiny mírně vyšší.

4.1.6 H6: Dospívající z neúplné rodiny na Facebooku častěji prezentují své aktuální pocity a nálady než dospívající z úplné rodiny

Pro ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 5, která zjišťovala typ rodiny, v níž dospívající žije, dále položka č. 9, v níž jsme se ptali, jaké aktivity a jak často dospívající prostřednictvím Facebooku nejčastěji realizují, v tomto případě konkrétně na to, jak často sdílí své aktuální pocity a nálady a také jak často sdílí citáty. Budeme vycházet také z položky č. 13, která zjišťovala, jaké strategie volí dospívající pro zvládnání špatné nálady, z položky č. 17, v níž jsme se zaměřili na to, s kým dospívající nejčastěji sdílí pocit štěstí a z položky č. 18, v níž jsme zjišťovali, jaké konkrétní pocity a jak často dospívající prostřednictvím Facebooku prezentují.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z obdobných předpokladů, jako výše. Tedy, že svým online chováním si mohou dospívající z neúplné rodiny kompenzovat ztrátu rodičovské vazby a pocitu sounáležitosti, v tomto případě především v oblasti emoční podpory.

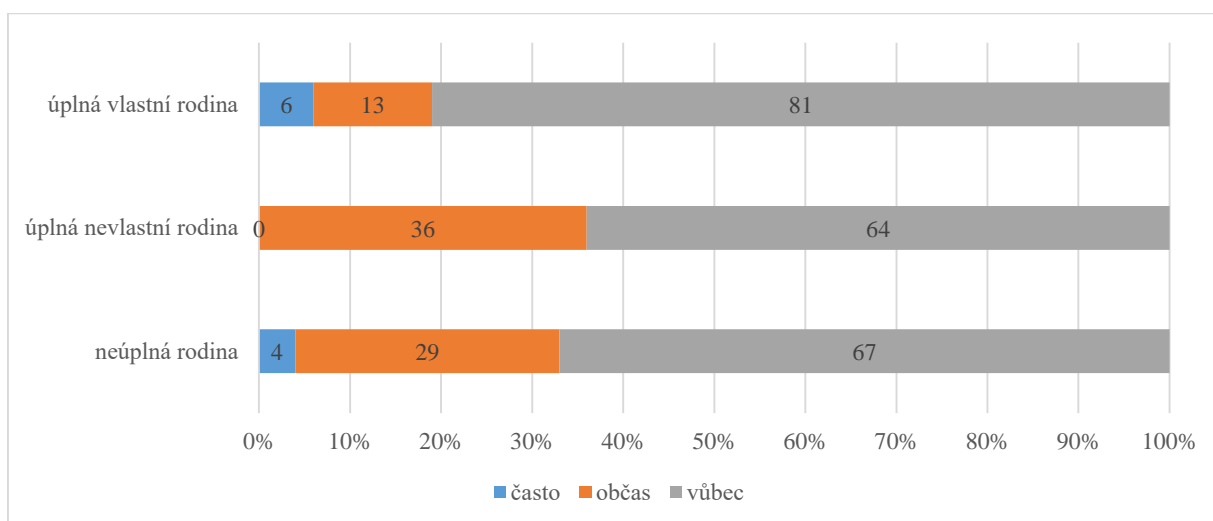
Graf 12 Jak často dospívající na Facebooku sdílí své aktuální pocity a nálady (úplná X neúplná rodina)

Z grafu je čitelné, že dospívající z úplné rodiny sdílí své aktuální pocity na Facebooku méně než dospívající z neúplné rodiny. Konkrétně 78 % dospívajících z úplné rodiny odpovědělo, že aktuální pocity a nálady na Facebooku nesdílí vůbec, přičemž z neúplné rodiny takto odpovědělo 67 % dospívajících.

Níže si v grafu ještě vyhodnotíme výsledky, v nichž rozlišíme úplnou rodinu na vlastní a nevlastní.

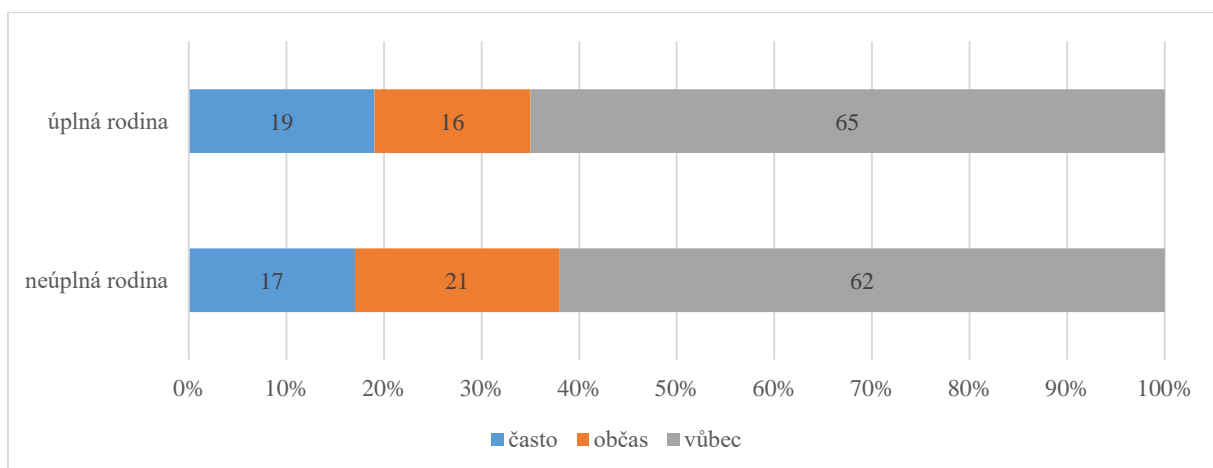
Graf 13 Jak často dospívající na Facebooku sdílí své aktuální pocity a nálady (detail typu rodiny)

Z grafu vyplývá, že dospívající z úplné nevlastní rodiny sdílí své aktuální pocity či nálady častěji než dospívající z úplné vlastní rodiny. Konkrétně 81 % dospívajících z úplné vlastní rodiny nesdílí své aktuální pocity a nálady vůbec, zatímco dospívající z úplné nevlastní rodiny zvolili odpověď 'vůbec' v 64%.

Prostřednictvím sociální sítě Facebook je možné své aktuální pocity a nálady sdílet také implicitně. Obvykle prostřednictvím citátů či příběhů předsdílených z jiných Facebookových stránek. V položce č. 9 dotazníku jsme se proto dospívajících ptali, jak často sdílí na svém Facebooku právě citáty.

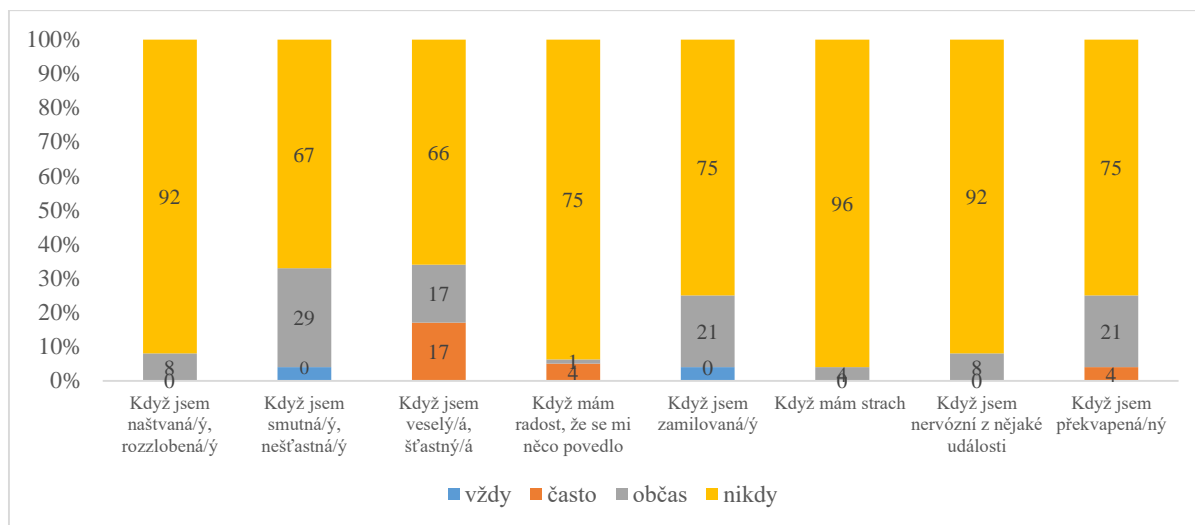
Graf 14 Jak často sdílí dospívající na Facebooku citáty (úplná X neúplná rodina)

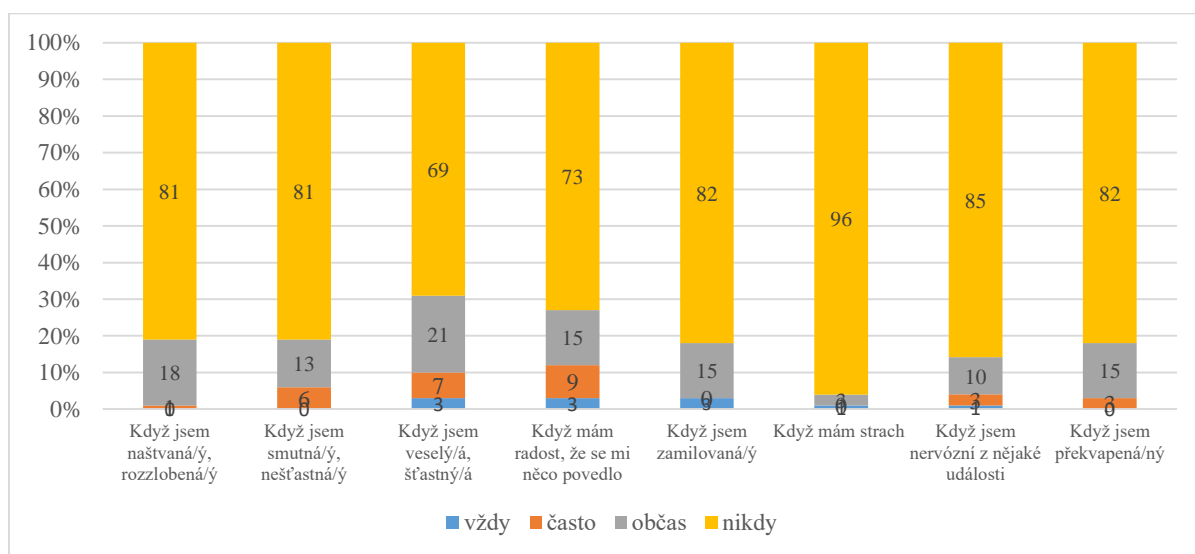
Z grafu je čitelné, že dospívající z neúplné rodiny sdílí na Facebooku citáty mírně častěji než dospívající z úplné rodiny. Rozdíly však nejsou nikterak výrazné a nepřevyšují 5 %.

Položkou č. 18 v dotazníku jsme zjišťovali, jaké konkrétní pocity a jak často dospívající na Facebooku sdílí. Výsledky shrnují následující grafy.

Graf 15 Jaké pocity a jak často dospívající na Facebooku sdílí - neúplná rodina

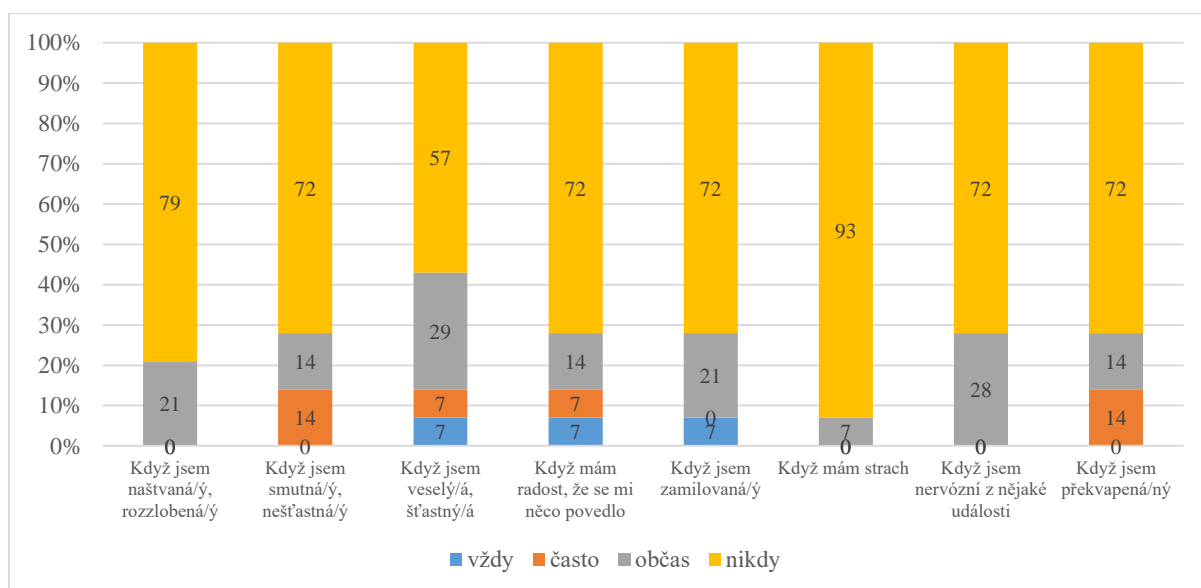
Graf 16 Jaké pocity a jak často dospívající na Facebooku sdílí - úplná rodina

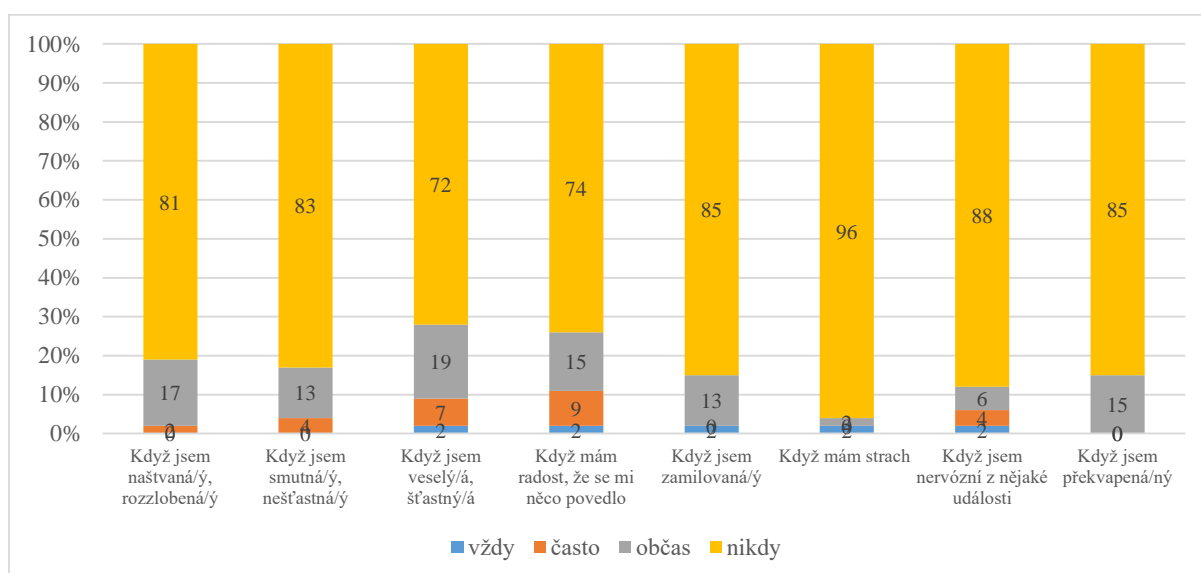
Při pohledu na grafy výše je zřejmé, že dospívající sdílejí své aktuální pocity na sociální síti Facebook zřídka. Rozdíl mezi typem rodiny není nijak zásadní. Z grafů je dále vidět shodná tendence, že bez ohledu na typ rodiny dospívající obvykle nejméně často sdílí pocit strachu, naopak pocit štěstí sdílí nejčastěji. To odpovídá konstatování Vágnerové, podle níž je pro období dospívání typická nechuť pojmenovávat své city navenek, především když jde o pocity negativní (Vágnerová, 2012, s. 432).

Nyní ještě doplníme grafické znázornění výsledků dotazníků při rozlišení úplné rodiny na vlastní a nevlastní.

Graf 17 Jaké pocity a jak často sdílí dospívající na Facebooku - úplná nevlastní rodina

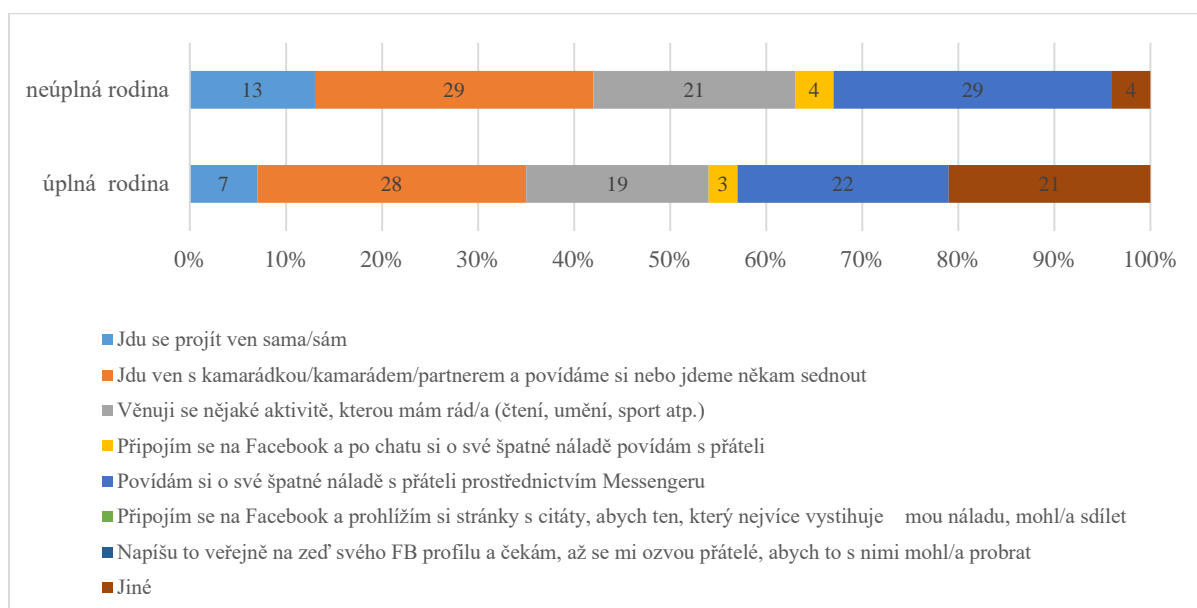
Graf 18 Jaké pocity a jak často sdílí dospívající na Facebooku - úplná vlastní rodina

Při srovnání úplné rodiny vlastní a nevlastní opět nejsou rozdíly ve sdílení konkrétních pocitů na Facebooku výrazné, nicméně je viditelné, že dospívající z úplné nevlastní rodiny mají tendenci své aktuální pocity a nálady na Facebooku prezentovat častěji. U obou sledovaných skupin je opět patrný trend, že nejméně sdílí pocit strachu, nejvíce pocit štěstí.

Položkami č. 13 a 17 v dotazníku jsme zjišťovali, jakou strategii dospívající volí pro zvládnání smutné nálady pramenící z pocitu, že jim doma nikdo nerozumí, a komu a jak se nejčastěji svěřují se svými pocity štěstí a radosti. Zajímalo nás, zda i v tomto případě dospívající nějakým způsobem používají sociální síť Facebook.

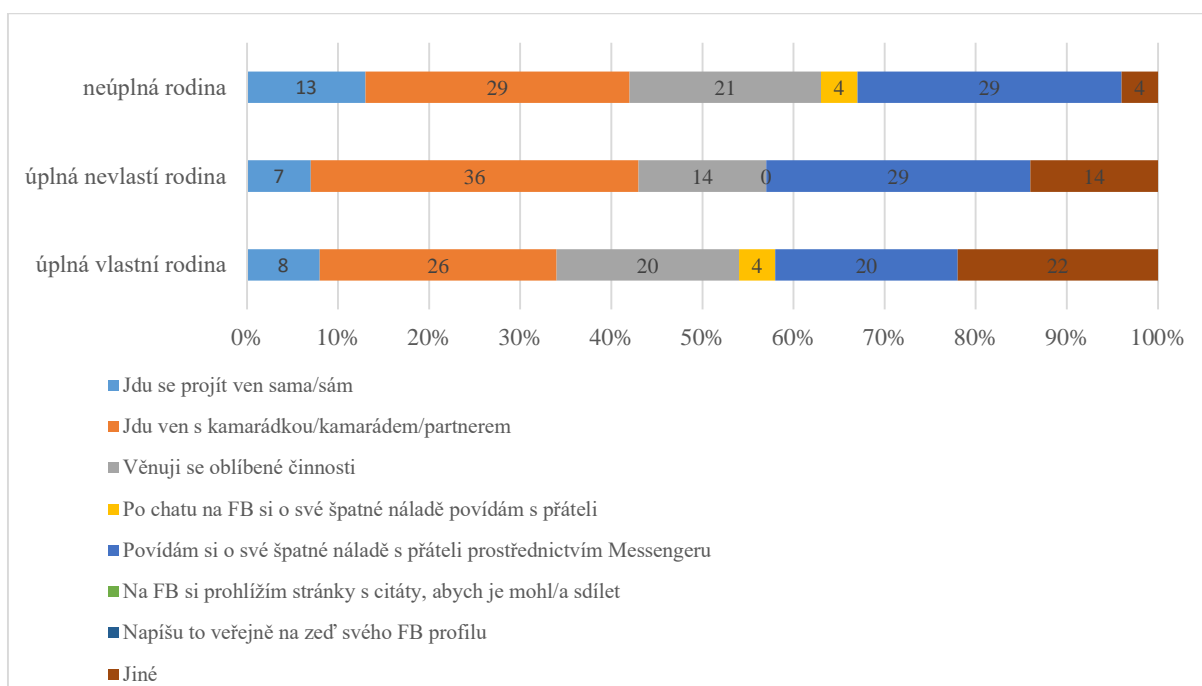
Graf 19 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí

Z tohoto grafu je zřejmé, že dospívající k odbourání špatné nálady, která pramení z pocitu, že jim doma nikdo nerozumí, používají nejčastěji osobní kontakt se svými přáteli, nicméně online komunikace prostřednictvím Messengeru je také častým nástrojem. Osobní kontakt s přáteli uvedlo 29 % dospívajících z neúplné rodiny a 28 % dospívajících z úplné rodiny. Online rozebírání své špatné nálady s přáteli uvedlo 29 % dospívajících z neúplné rodiny a 22 % dospívajících z úplné rodiny. Mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny tak není výrazný rozdíl. U varianty odpovědi „Jiné“ převládal nejčastěji spánek, poslech hudby či pláč.

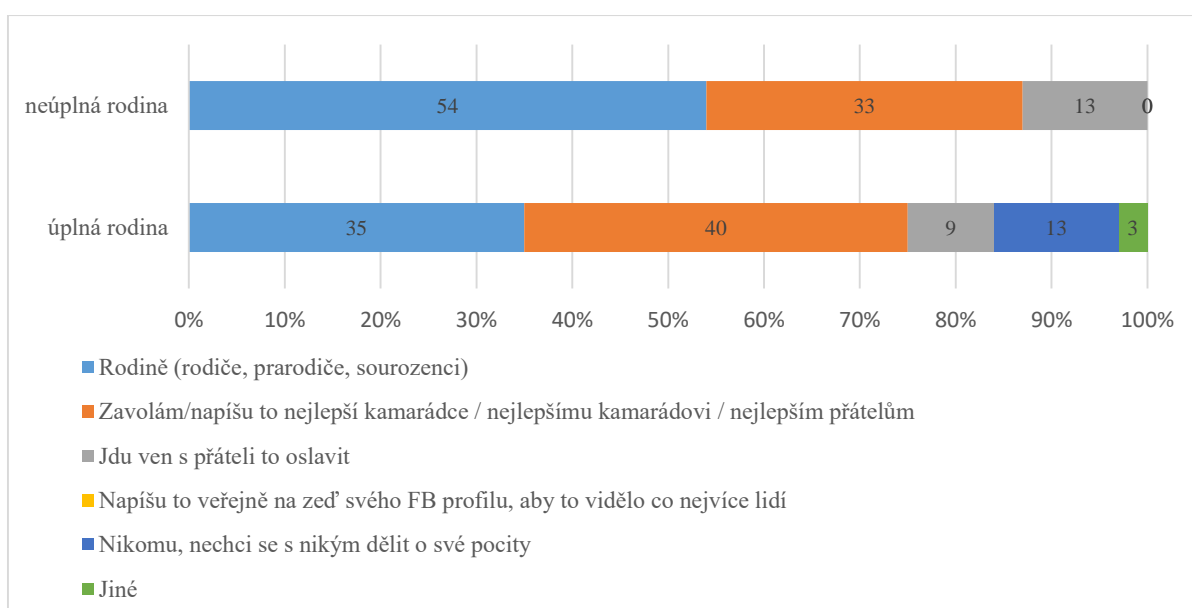
Pro srovnání opět ještě přidáme graf, ve kterém jsou výsledky dotazníky zohledněny i ve vztahu k úplné rodině vlastní a nevlastní.

Graf 20 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí (detail typu rodiny)

Z grafu vychází, že dospívající z úplné vlastní i úplné nevlastní rodiny volí nejčastěji jako strategii pro zvládnání špatné nálady kontakt face to face se svými přáteli. Online komunikaci prostřednictvím Messengeru uvedlo 29 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny a 20 % dospívajících z úplné vlastní rodiny. Je tedy zřejmé, že dospívající z úplné nevlastní rodiny používají Messenger, který je přidružený k Facebooku, v tomto směru častěji. Dospívající z úplné vlastní rodiny dále častěji volí jiné způsoby, jak se vyrovnat se špatnou náladou, než jaké byly v dotazníku nabídnuty (nejčastěji pláč, spánek nebo poslech hudby).

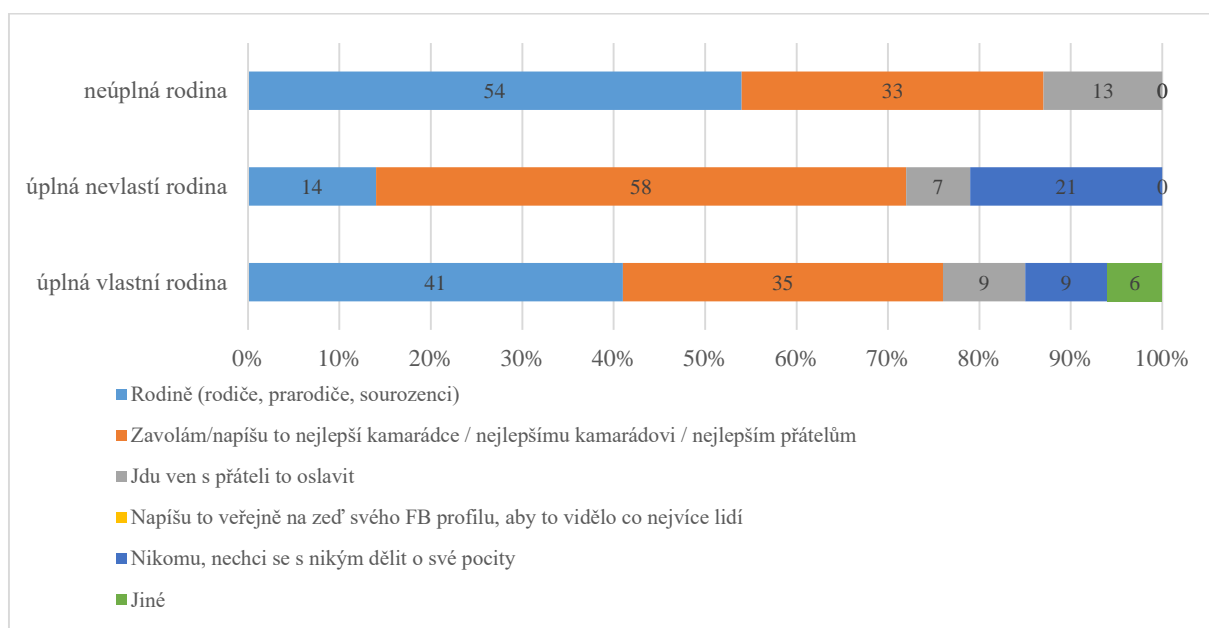
Graf 21 Jak a komu svěřují dospívající pocit štěstí a radosti (úplná X neúplná rodina)

Z grafu výše je patrné, že pocity štěstí sdílí dospívající nejčastěji se svou rodinou a přáteli. S rodinou sdílí pocity štěstí 54 % dospívajících z neúplné rodiny a 34 % dospívajících z úplné rodiny. S přáteli sdílí pocity štěstí 33 % dospívajících z neúplné rodiny a 40 % dospívajících z úplné rodiny. Nikdo z dospívajících neprezentuje svůj pocit štěstí explicitně na zdi svého facebookového profilu.

Pro doplnění si ještě uvedeme graf, v němž máme výsledky dotazníků zohledněny také vůči úplné rodině vlastní a nevlastní.

Graf 22 Jak a komu svěřují dospívající pocit štěstí a radosti (detail typu rodiny)

Z grafu čitelný výrazný rozdíl u dospívajících z úplné nevlastní rodiny, kteří sdílí pocity štěstí a radosti výrazně častěji se svými přáteli než s rodinou, zatímco dospívající z úplné vlastní a z neúplné rodiny, častěji se svou rodinou (rodiči, prarodiči, sourozenci).

Z grafů a výše popsaného je zřejmé, že typ rodiny může mít vliv na to, do jaké míry prezentují dospívající své aktuální pocity a nálady prostřednictvím sociální sítě Facebook. Především z výsledků dotazníkové položky č. 9 je patrné, že dospívající z neúplné rodiny sdílí své aktuální pocity mírně častěji než dospívající z úplné rodiny. Při detailnější interpretaci dat však rozdíly ve sdílení konkrétních pocitů na Facebooku výrazné nejsou a stejně tak nejsou mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny výrazné rozdíly ve sdílení na Facebooku špatné nebo naopak šťastné nálady. Při prezentování aktuálních pocitů a nálad na Facebooku pravděpodobně ve volbě odpovědí u dospívajících hrály roli jiné faktory, než je typ rodiny, které jsme v dotazníku nezohlednili nebo zohlednit nemohli. Z tohoto důvodu hypotézu č. 6 nepřijímáme.

4.1.7 Shrnutí podkapitoly

V této podkapitole jsme se zaměřili na první výzkumnou otázku: *Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?* Pro odpověď na ni jsme si stanovili šest hypotéz. Na základě přijetí hypotéz můžeme nyní shrnout, že typ rodiny může mít vliv na to, jakým způsobem dospívající používají sociální síť Facebook. Jinými slovy je možné konstatovat, že existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook u dospívajících z úplné a neúplné rodiny. Konkrétně z výsledků dotazníků vyplynulo, že dospívající z neúplné rodiny tráví na Facebooku více času než dospívající z úplné rodiny a také mají poměrně více „virtuálních přátel“. Dále dospívající z neúplné rodiny využívají Facebook častěji než dospívající z úplné rodiny pro diskusi v různých skupinách.

Typ rodiny zřejmě nemá vliv na to, jak často dospívající komunikují prostřednictvím Facebooku či Messengeru online, ani jak intenzivně si dospívající na Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele. Stejně tak z výsledků dotazníků nevyplýval ani patrný trend v tom, jak často sdílí dospívající z úplné či neúplné rodiny na Facebooku své aktuální pocity či nálady.

Nad rámec této výzkumné otázky z výsledků dotazníků však vyplynulo, že existují výrazné rozdíly v používání Facebooku mezi dospívajícími z úplné vlastní a úplné nevlastní rodiny. Při přípravě našeho výzkumu jsme tomuto rozlišení úplné rodiny možná chybně nevěnovali pozornost. Při interpretaci dat se však ukázalo, že dospívající dívky a chlapci z úplné vlastní rodiny tráví na sociální síti Facebook méně času než dospívající dívky a chlapci z úplné nevlastní rodiny a celkově jej méně využívají – méně diskutují, méně sdílí své aktuální pocity a nálady, méně si vyhledávají na Facebooku nové přátele a také mají na svém profilu méně „virtuálních přátel“. Vysvětlení této tendence může být například takové, že dospívající z úplné nevlastní rodiny mají obvykle více příbuzných, neboť získávají příbuzné navíc i ze strany „biologicky cizího“ rodiče a tyto příbuzné si tak mohou doplňovat mezi své přátele na Facebooku a jsou z tohoto důvodu i aktivnější v online komunikaci a celkově tak tráví na Facebooku více času.

Zajímavé rozdíly v používání sociální sítě Facebook vyplynuly také při srovnání úplné vlastní, úplné nevlastní a neúplné rodiny. Dospívající z úplné nevlastní rodiny tráví na Facebooku v porovnání s úplnou rodinou vlastní a neúplnou rodinou, více času, mají výrazně vyšší počet „virtuálních přátel“ a výrazně častěji si na Facebooku vyhledávají nové přátele.

4.2 Používají dospívající Facebook jako nástroj pro vyrovnání se s emočními změnami a novými úkoly spojenými s obdobím dospívání? Je rozdíl ve způsobu použití mezi chlapci a dívkami?

Tuto výzkumnou otázku jsme rozdělili na celkem tři oblasti – oblast emocí, oblast socializace a oblast vytváření identity, které dělíme do samostatných podkapitol. Pro každou tuto oblast jsme stanovili hypotézy. Z teoretických konceptů zde vycházíme především z emočních změn a nových vývojových úkolů, které jsou pro období dospívání typické (nalezení identity, začlenění se do kolektivu, naučení se schopnosti navazovat a udržovat blízké osobní vztahy). Zaměříme se především na to, jakou roli může ve zvládnání těchto vývojových úkolů a emočních změn hrát sociální síť Facebook.

Při interpretaci dat budeme zohledňovat rozdíl mezi dívkami a chlapci. Proto na tomto místě zmíníme, že z celkem 92 řádně vyplněných a vyhodnocených dotazníků bylo 49 vyplněno dospívajícími dívkami a 43 dospívajícími chlapci.

4.2.1 Jakým způsobem mohou dospívající prostřednictvím sociální sítě Facebook vyjadřovat své emoce

V této podkapitole se zaměříme na to, jakým způsobem mohou dospívající dívky a chlapci prostřednictvím sociální sítě Facebook čelit emočním změnám a zda v tomto ohledu hraje roli pohlaví. Z teoretických konceptů naší práce vycházíme především z kapitoly 1.1.4 Emoční změny v oblasti dospívání (viz výše). Konkrétně z faktu, že období dospívání je charakteristické častými změnami nálad a vyšší emoční labilitou. Strategie pro zvládnání této emoční disbalance si obvykle volí dívky i chlapci odlišně. V naší práci nás tedy v souvislosti se sociální sítí Facebook zajímalo, zda toto sociální médium může napomáhat dospívajícím s vyrovnáváním se s emočními změnami a pokud ano, tak jak a zda je rozdíl mezi dívkami a chlapci. V souvislosti s tím jsme si stanovili následující tři hypotézy, podle kterých jsme pojmenovali dílčí kapitoly.

Hypotéza č. 7: Dospívající rozebírají svou špatnou náladu (negativní pocity) častěji online komunikací než prostřednictvím face to face komunikace.

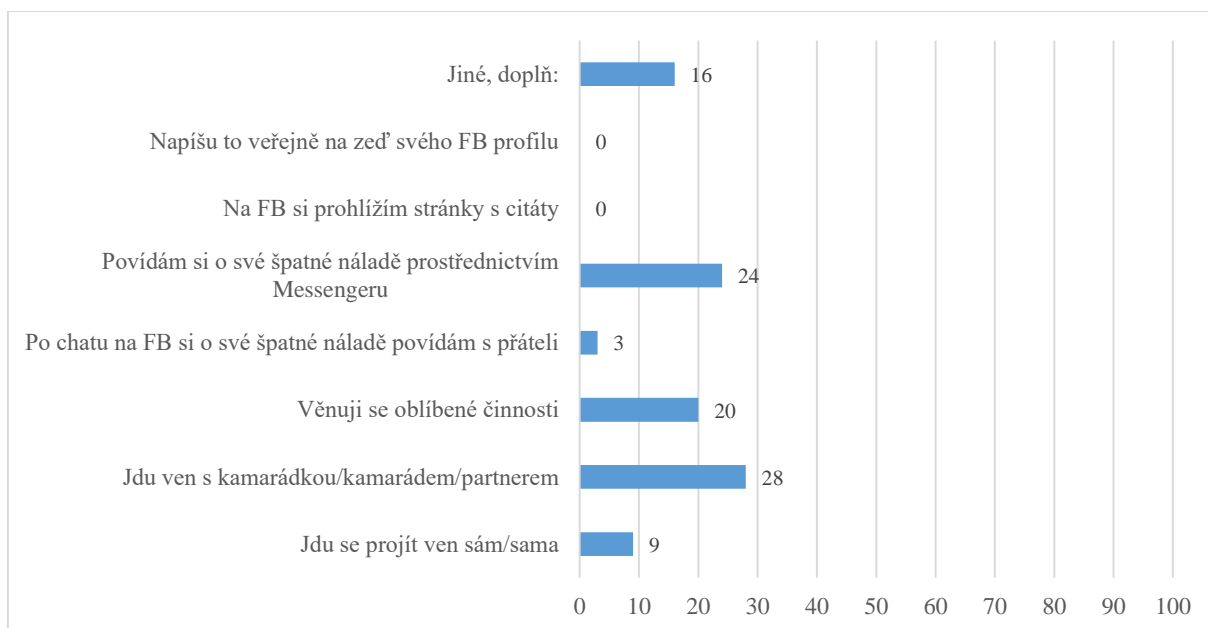
Hypotéza č. 8: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci sdílí na Facebooku, že jsou zamilované.

Hypotéza č. 9: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci prezentují na Facebooku své aktuální pocity.

4.2.1.1 H7: Dospívající rozebírají svou špatnou náladu (negativní pocity) častěji online komunikací než prostřednictvím face to face komunikace

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví, a dále položka č. 13, ve které jsme zjišťovali, s kým a jak dospívající nejčastěji probírají svou špatnou náladu.

Graf 23 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí

Z grafu je čitelné, že dospívající upřednostňují jako strategii, jak se vyrovnat se špatnou náladou, která pramení z pocitu, že jim doma nikdo nerozumí, osobní kontakt s přáteli, tedy face to face komunikaci. Odpovědělo tak celkem 28 % z nich (při zohlednění pohlaví to bylo 33 % dívek a 23 % chlapců). Komunikace prostřednictvím online nástroje Messenger (který je nedílnou součástí sociální sítě Facebook) je v obou případech druhou nejčastěji zvolenou variantou odpovědi. Špatnou náladu prostřednictvím Messengeru se svými přáteli rozebírá 24 % dospívajících (při zohlednění pohlaví 27 % dívek a 21 % chlapců). Využití chatu na sociální síti Facebook je zanedbatelné, ale je to především z toho důvodu, že většina uživatelů sociální sítě Facebook používá již automaticky pro komunikaci přidružený Messenger. Na okraj ještě zmíníme, že dospívající chlapci častěji než dospívající dívky volí i jiné strategie pro zvládnutí špatné nálady. Přičemž v jejich volných odpovědích nejčastěji převažovalo hraní online her nebo poslouchání hudby na YouTube.

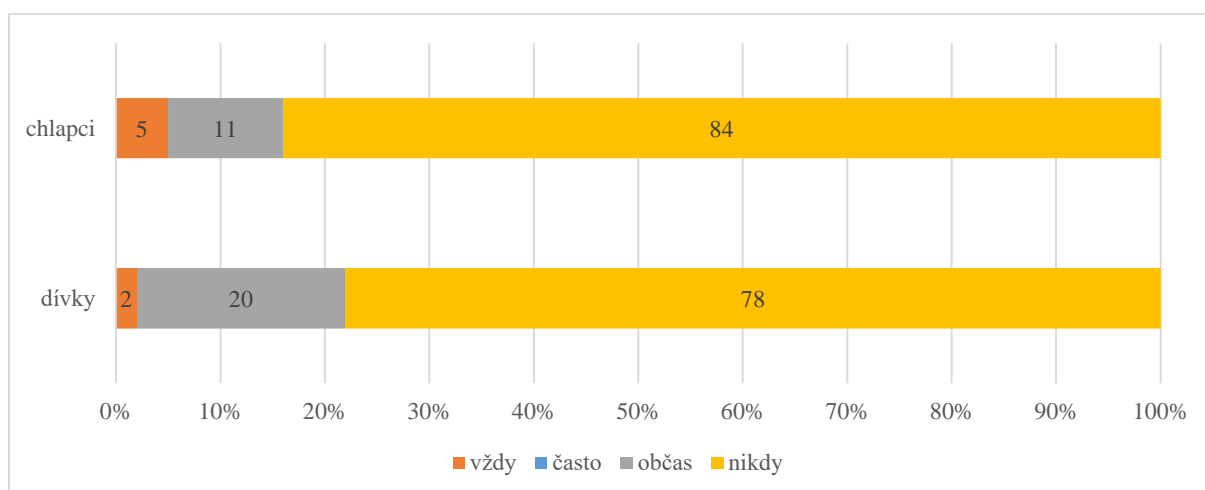
Na základě výsledku grafu, tedy hypotézu č. 7 nepřijímáme. Rozdíl mezi komunikací face to face a online komunikací (prostřednictvím Messengeru nebo chatu na Facebooku) je při součtu obou online nástrojů jen 1%.

4.2.1.2 H8: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci sdílí na Facebooku, že jsou zamilované

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 18, ve které jsme zjišťovali, jaké konkrétní pocity a jak často dospívající na svém profilu na Facebooku sdílí.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dospívající dívky jsou při komunikaci na Facebooku aktivnější než dospívající chlapci a dále z tvrzení Thorové, že dívky mají větší tendenci se vzájemně svěřovat se svými pocity (Thorová, 2015, s. 197 – 198).

Graf 24 Jak často sdílí dospívající na Facebooku, že jsou zamilovaní

Z grafu je čitelné primárně to, že dospívající dívky i dospívající chlapci spíše nemají tendenci sdílet na Facebooku, že jsou zamilovaní. Většina z nich (84 % chlapců a 78 % dívek) odpověděla, že zamilování na Facebooku nesdílí nikdy. Aspoň občas však zamilovanost na Facebooku sdílí 20 % dotázaných dívek a 11 % dotázaných chlapců a je tedy možné konstatovat, že dívky častěji než chlapci na Facebooku sdílí, že jsou zamilované. Hypotézu č. 8 tedy přijímáme.

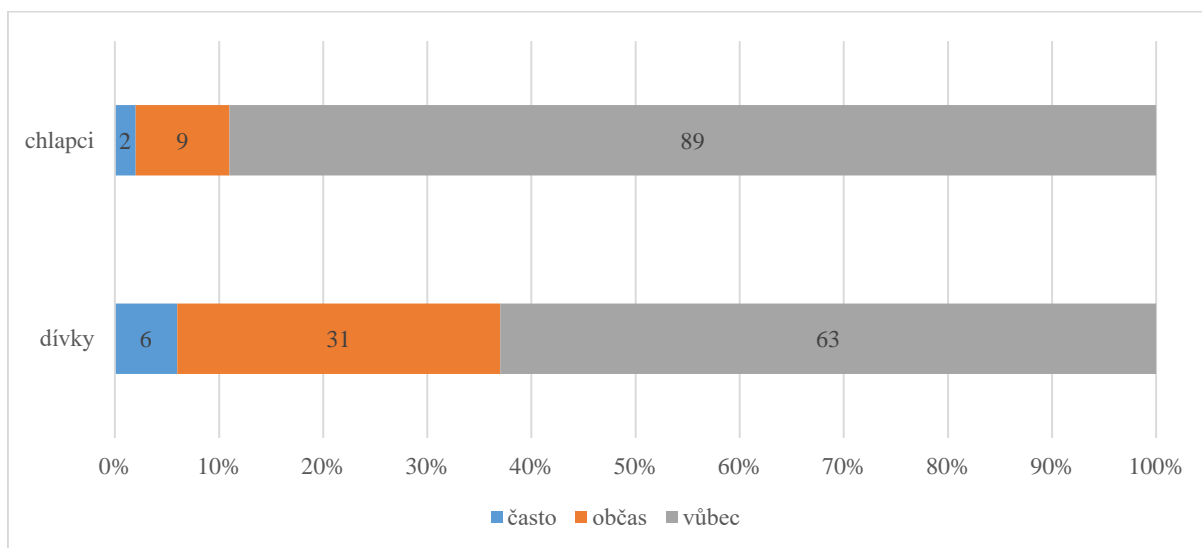
4.2.1.3 H9: Dospívající dívky častěji než chlapci prezentují na Facebooku své aktuální pocity.

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a položka č. 9, ve které jsme zjišťovali, jak často a jaké aktivity dospívající na Facebooku realizují – konkrétně, jak často sdílí své aktuální pocity a také, jak často sdílí na svém facebookovém profilu citáty.

Neboť i sdílení citátů můžeme považovat za implicitní sdílení aktuálních pocitů. V neposlední řadě jsme k ověření této hypotézy použili i položku č. 18, ve které jsme zjišťovali, jaké konkrétní pocity a jak často sdílí dospívající na svém profilu na Facebooku.

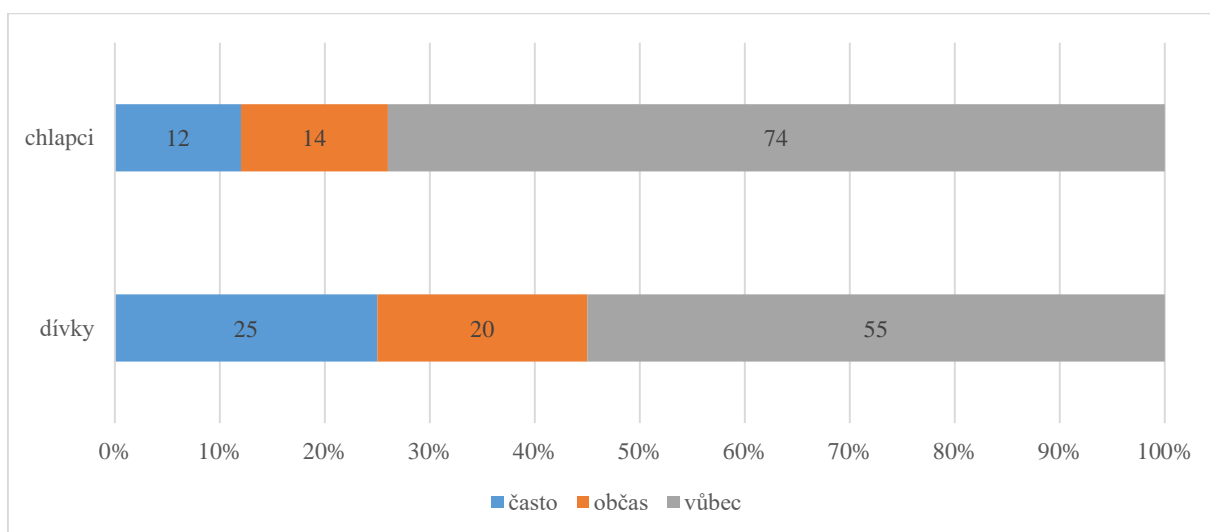
Při formulaci této hypotézy jsme opět vycházeli z předpokladu, že dospívající dívky jsou při komunikaci na Facebooku aktivnější než dospívající chlapci a dále z tvrzení Thorové, že dívky mají větší tendenci se vzájemně svěřovat se svými pocity (Thorová, 2015, s. 197 – 198).

Graf 25 Jak často sdílí dospívající na Facebooku své aktuální pocity

Z grafu je čitelné, že ačkoli obě pohlaví spíše nemají tendenci sdílet své aktuální pocity a nálady prostřednictvím Facebooku (89 % chlapců a 63 % dívek uvedlo, že své pocity na Facebooku nesdílejí vůbec), tak je zřejmý rozdíl mezi dívkami a chlapci, přičemž dívky jsou v tomto směru sdílnější – 31 % dívek uvedlo, že aktuální pocity a nálady na Facebooku sdílí občas (u chlapců takto odpovědělo jen 9 %) a 6 % dívek uvedlo, že často (u chlapců takto odpověděla 2 %).

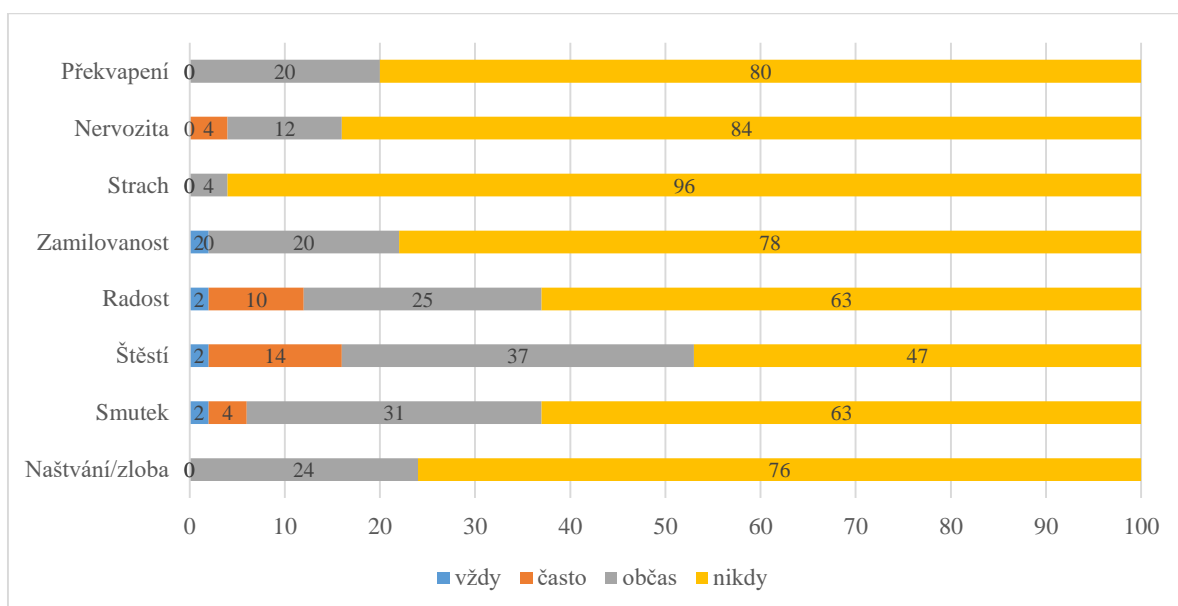
Graf 26 Jak často dospívající na Facebooku sdílí citáty

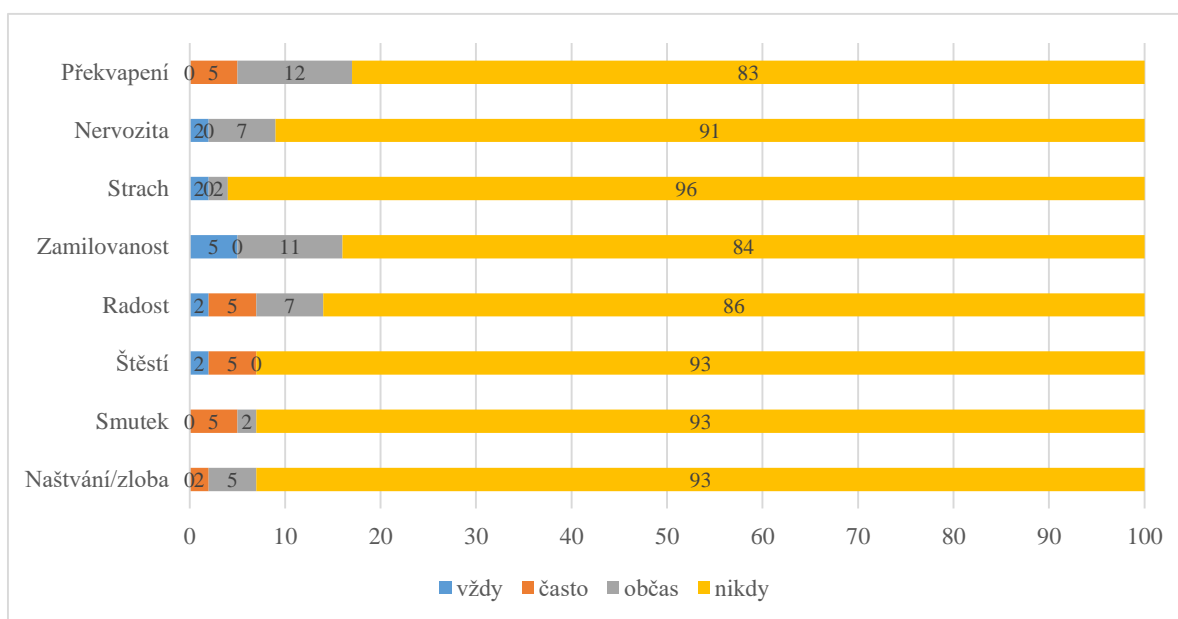
Z grafu je čitelné, že citáty na svém facebookovém profilu dospívající spíš nesdílejí. Konkrétně 74 % dívek a 55 % chlapců zvolilo odpověď vůbec. Je však opět vidět rozdíl mezi dívkami a chlapci, kdy více než 20 % dívek uvedlo, že citáty na svém Facebooku sdílí občas (z chlapců takto odpovědělo 14 %) a 25 % uvedlo, že často (z chlapců takto odpovědělo 12 %).

Nyní si graficky ještě vyhodnotíme položku dotazníku č. 18, v níž jsme se ptali, jaké konkrétní pocity a jak často dospívající dívky a chlapci na svém facebookovém profilu sdílejí.

Graf 27 Jaké pocity a jak často sdílí na Facebooku dospívající dívky

Graf 28 Jaké pocity a jak často sdílí na Facebooku dospívající chlapci

Ze srovnání grafů výše je opět čitelné, že dospívající dívky i chlapci své aktuální pocity a nálady na Facebooku primárně nesdílejí. Nicméně je možné opakovaně vidět rozdíly v chování dívek a chlapců. Dívky jsou celkově ve sdílení aktuálních pocitů a nálad aktivnější než chlapci. Což potvrzuje konstatování Thorové, že dívky se častěji svěřují se svými pocity (viz výše). Je dále možné všimnout si rozdílů ve sdílení jednotlivých pocitů. Dívky nejčastěji sdílí pocit štěstí, radosti a také smutku, zatímco chlapci nejčastěji sdílí zamilovanost, překvapení a radost.

S ohledem na výsledky dotazníků a jejich grafické znázornění hypotézu č. 9 přijímáme.

4.2.1.4 Shrnutí podkapitoly

V této podkapitole nás zajímalo, jakým způsobem se mohou dívky a chlapci v období dospívání prostřednictvím sociální sítě Facebook vyrovnávat se svými emocemi a zda v tomto ohledu má na užívání Facebooku vliv pohlaví. Prostřednictvím tří hypotéz jsme testovali, jaké emoce a jak často dospívající prostřednictvím Facebooku sdílejí a také, zda při špatné náladě, která plyne z pocitu, že jim doma nikdo nerozumí, upřednostňují online komunikaci před komunikací face to face.

Můžeme shrnout, že dívky jsou v prezentování svých aktuálních pocitů a nálad prostřednictvím Facebooku aktivnější než chlapci a je také patrný rozdíl v tom, jaké emoce prezentují na Facebooku častěji dívky a jaké chlapci. Konkrétně dospívající dívky sdílí nejčastěji pocit štěstí, radosti a smutku, zatímco chlapci sdílí nejčastěji zamilovanost, překvapení a radost. Dále můžeme konstatovat, že dospívající bez ohledu na pohlaví svou špatnou náladu častěji rozebírají s přáteli prostřednictvím face to face komunikace. Nicméně online komunikace prostřednictvím Messengeru byla hned druhá nejčastější odpověď.

Z výše popsaného tedy můžeme uvažovat o tom, že sociální síť Facebook je v období dospívání pro dívky a chlapce jednou z možností, jak se vyrovnat se svými změnami nálad. Umožňuje jim explicitně i implicitně ventilovat své aktuální pocity a nálady, případně jim umožňuje prostřednictvím přidruženého Messengeru své aktuální pocity a nálady rozebírat s přáteli. Zároveň můžeme konstatovat, podobně jako Šmahel, Brown, Blinka (2012), že online komunikace dospívajícím nenahrazuje přirozenou komunikaci face to face, ale je spíše jejím doplněním.

4.2.2 Jakým způsobem mohou dívky a chlapci v období dospívání používat sociální síť Facebook jako nástroj socializace

V této podkapitole se budeme věnovat tomu, zda a do jaké míry může sociální síť Facebook v období dospívání fungovat jako nástroj socializace a zda v tomto ohledu existují rozdíly mezi dospívajícími dívkami a chlapci. Z teoretických konceptů vycházíme především z kapitoly 1.1.2 Dospívání v kontextu bio-psycho-sociálních změn a dále z podkapitoly 1.3.3.1 Facebook jako součást sociálního kapitálu. Konkrétně nás v této části práce bude zajímat, zda dospívající používají sociální síť Facebook k rozšiřování počtu přátel a ke komunikaci s vrstevníky a zda je viditelný rozdíl mezi dívkami a chlapci a také, zda prostřednictvím Facebooku dospívající častěji prezentují sebe se svou rodinou nebo sebe se svými přáteli. V souvislosti s tím jsme si stanovili následujících pět hypotéz, podle kterých jsme opět pojmenovali dílčí podkapitoly:

Hypotéza č. 10: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci využívají Facebook pro seznámení se s opačným pohlavím.

Hypotéza č. 11: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci používají Facebook jako nástroj komunikace.

Hypotéza č. 12: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele.

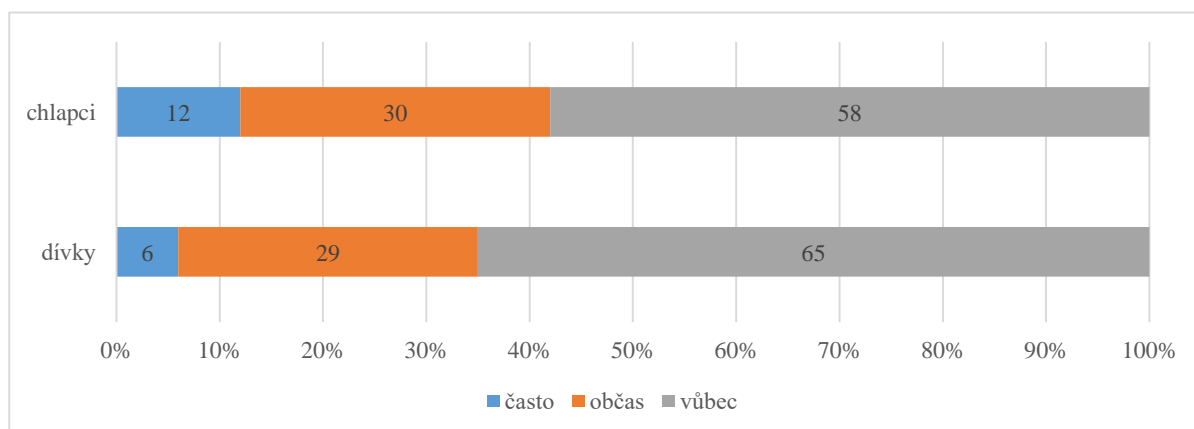
Hypotéza č. 13: Dospívající častěji na svém Facebooku sdílí fotografie se svými přáteli než fotografie se svou rodinou.

Hypotéza č. 14: Dospívající s větším počtem „virtuálních přátel“ na Facebooku mají menší počet tzv. opravdových přátel v reálném životě než dospívající s menším počtem „virtuálních přátel.“

4.2.2.1 H10: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci využívají Facebook pro seznámení se s opačným pohlavím

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 9, která zjišťovala, jaké aktivity a jak často dospívající dívky a chlapci na Facebooku realizují. Konkrétně nás zajímalo, jak často se prostřednictvím Facebooku seznamují s opačným pohlavím.

Graf 29 Jak často se dospívající prostřednictvím Facebooku seznamují s opačným pohlavím

Z grafu je čitelné, že pro většinu dospívajících dívek a chlapců není sociální síť Facebook nástrojem pro seznamování se opačným pohlavím. 65 % dospívajících dívek a 58 % dospívajících chlapců uvedlo, že se prostřednictvím Facebooku s opačným pohlavím neseznamují vůbec. Na druhou stranu 12 % chlapců a 6 % dívek uvedlo, že se takto seznamují s opačným pohlavím často. Přibližně stejné procento chlapců (30 %) a dívek (29 %) uvedlo, že občas. Z výsledků grafu tedy hypotézu č. 10 nepřijímáme. Sociální síť Facebook

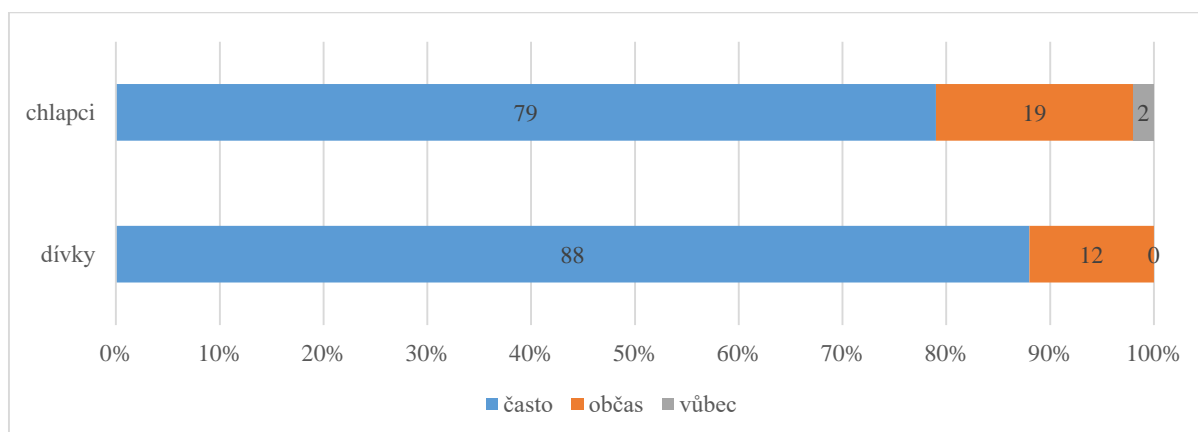
pravděpodobně není hlavním nástrojem pro seznamování se s opačným pohlavím a ani rozdíl mezi pohlavím není výrazný.

4.2.2.2 H11: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci používají Facebook jako nástroj komunikace

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 9, která zjišťovala, jaké činnosti a jak často na Facebooku či prostřednictvím Facebooku dospívající realizují – konkrétně, jak často prostřednictvím Facebooku komunikují s přáteli, jak často komentují příspěvky a fotografie ostatních a jak často diskutují v různých skupinách.

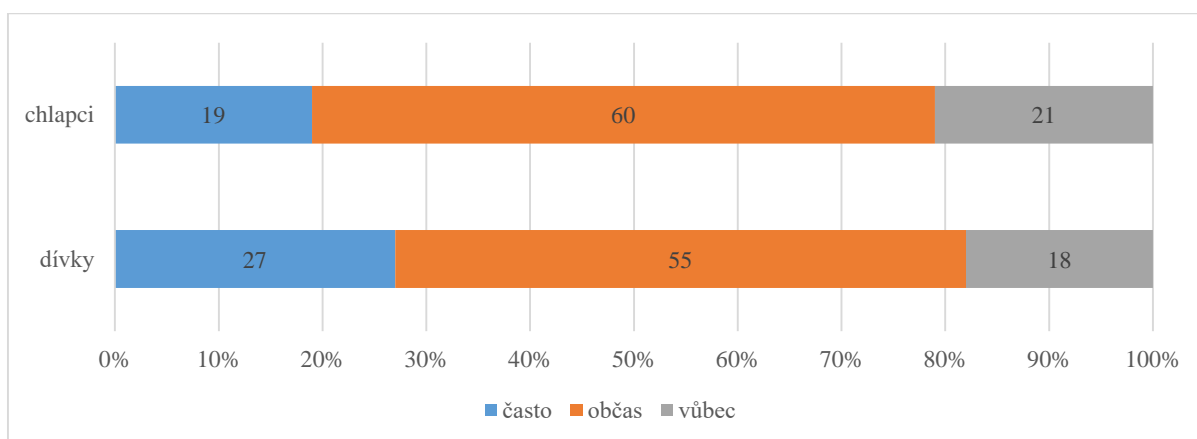
Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dívky jsou v používání Facebooku aktivnější než chlapci a mezi sebou jsou vzájemně sdílnější. Také jsme vycházeli z výzkumu Valerie Barkerové, která konstatuje, že dívky častěji než chlapci prostřednictvím sociálních sítí (v našem případě Facebooku) probírají s přáteli své tajnosti a pocity a tedy více komunikují (Barker, 2009).

Graf 30 Jak často používají dospívající Facebook jako nástroj komunikace

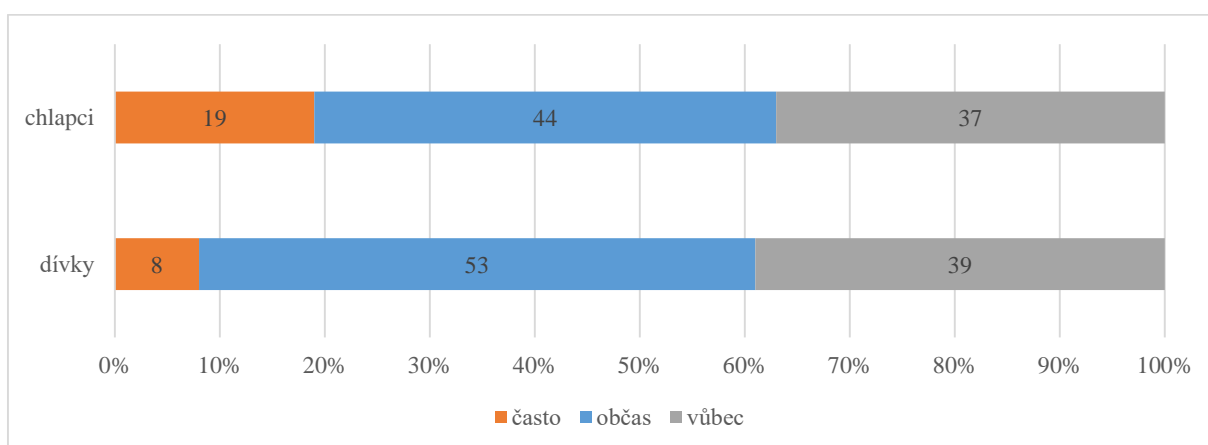
Jak již bylo popsáno výše, komunikace prostřednictvím Facebooku, obvykle přes Messenger, je nejčastější aktivitou, kterou dle výsledků dotazníku dospívající realizují. Z grafu je čitelné, že dívky používají sociální síť Facebook jako prostředek komunikace mírně častěji než chlapci. Konkrétně 88 % dívek v dotazníku uvedlo, že Facebook ke komunikaci používá často, z chlapců takto odpovědělo 79 %.

Graf 31 Jak často dospívající na Facebooku komentují příspěvky svých přátel

Také z tohoto grafu je čitelné, že dívky mají větší tendenci komunikovat prostřednictvím Facebooku. 27 % dívek uvedlo, že fotky a příspěvky jiných uživatelů komentují často, z chlapců takto odpovědělo 19 %. Celkově však u této otázky není rozdíl mezi pohlavím zásadní.

Graf 32 Jak často dospívající diskutují ve facebookových skupinách

Z grafu je čitelné, že Facebook pro diskutování v různých skupinách využívají dospívající dívky i chlapci téměř shodně a rozdíl mezi pohlavím není zásadní. Z dotázaných chlapců uvedlo 37 %, že na Facebooku ve skupinách nediskutují vůbec, z dívek tak odpovědělo 39 %. Více než 60 % dospívajících dívek i chlapců tak na Facebooku diskutuje často nebo občas.

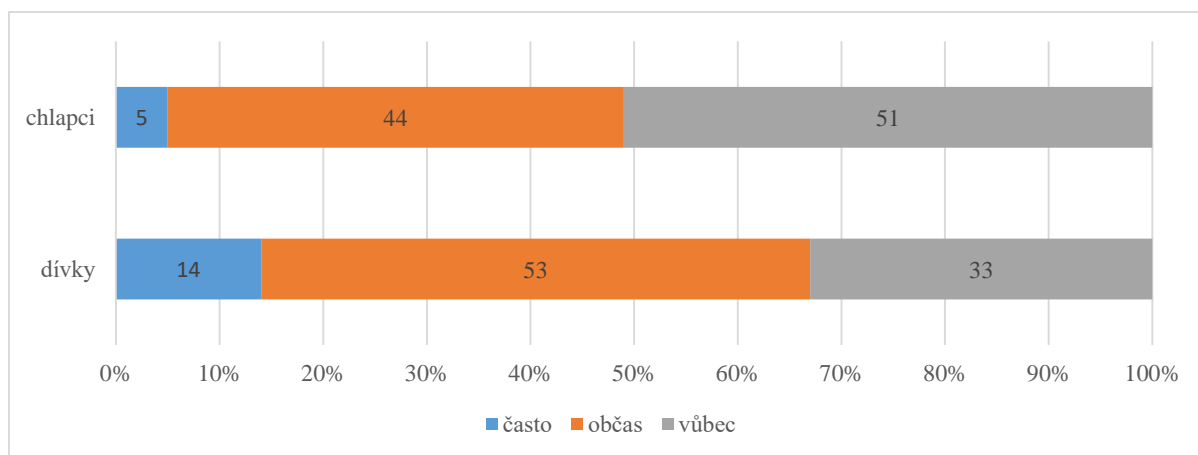
S ohledem na výše uvedené můžeme vyhodnotit, že v komunikaci na Facebooku – diskutování ve skupinách, komentování příspěvků přátel i obecně komunikování prostřednictvím Facebooku či Messengeru, není mezi pohlavím výrazný trend, avšak dívky jsou v komunikaci mírně aktivnější než chlapci. Hypotézu č. 11 proto přijímáme.

4.2.2.3 H12: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele

K ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 9, v níž jsme zjišťovali, jaké činnosti a jak často na Facebooku dospívající nejčastěji realizují – konkrétně, jak často si dospívající prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dívky jsou obecně aktivnějšími uživateli Facebooku a také, že pro dospívající je v tomto životním období důležité mít pocit, že někam patří. Prostřednictvím Facebooku si mohou rozšiřovat svou základnu „virtuálních přátel“ a uspokojovat svou potřebu, že jsou součástí skupiny.

Graf 33 Jak často si dospívající prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele

Z grafu je čitelné, že dospívající dívky si na Facebooku hledají a přidávají nové přátele výrazně častěji než dospívající chlapci. Téměř 70 % dívek uvedlo, že si nové přátele hledají a přidávají aspoň občas, zatímco z chlapců takto odpovědělo 49 %. Hypotézu č. 12 proto přijímáme.

Na okraj ještě zmíníme, že Barkerová ve svém výzkumu konstatuje, že dívky častěji než chlapci používají sociální sítě, aby si udržely své přátele, zatímco chlapci spíše proto, aby si vytvářeli nová přátelství (Barker, 2009). V našem výzkumu jsme tedy došli k opačnému zjištění.

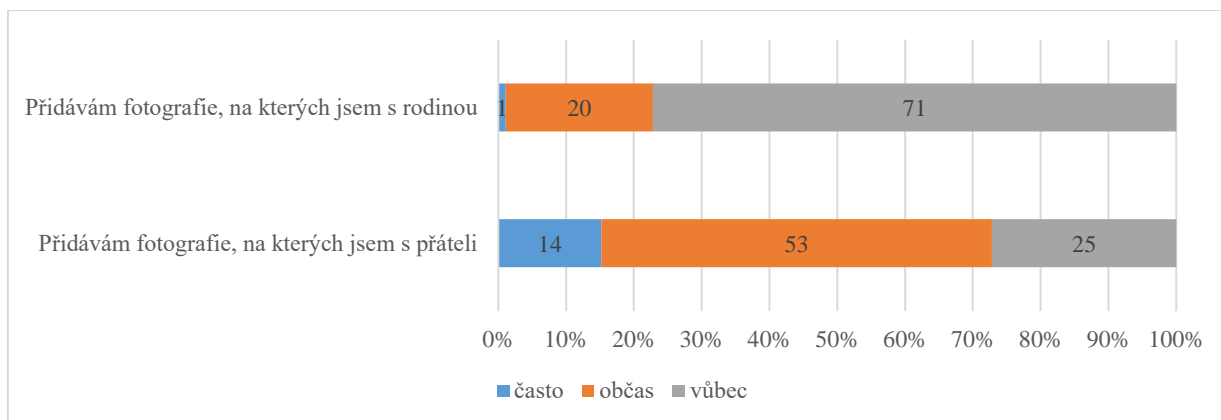
4.2.2.4 H13: Dospívající na svém Facebooku častěji zveřejňují fotografie se svými přáteli než fotografie se svou rodinou

K ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 9, v níž jsme zjišťovali, jaké činnosti a jak často na Facebooku dospívající nejčastěji realizují – konkrétně, jak často sdílí na Facebooku fotografie se svou rodinou a jak často fotografie se svými přáteli. Dále položky č. 15

a 16, v nichž jsme se dospívajících přímo ptali, jak často na svém facebookovém profilu prezentují fotografie se svými přáteli či se svou rodinou.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z teoretické části naší práce a z předpokladu, že v období dospívání roste význam vrstevnické skupiny na úkor rodiny. Názor skupiny je pro dospívající důležitý a současně je pro ně důležité do nějaké vrstevnické skupiny patřit.

Graf 34 Jak často dospívající sdílí na svém Facebooku fotografie se svými přáteli a se svou rodinou

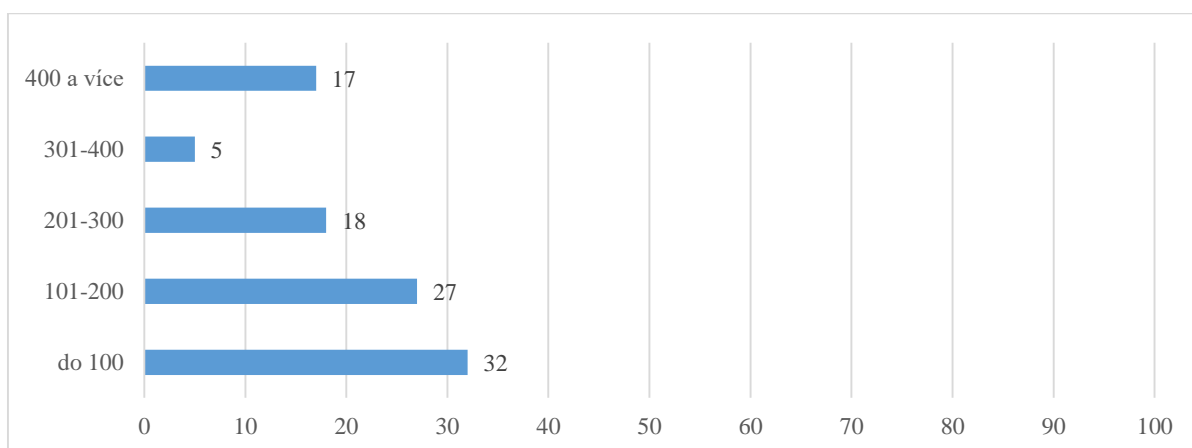

Z grafu je evidentní, že dospívající na Facebooku výrazně častěji prezentují fotografie, na kterých jsou se svými přáteli než fotografie, na kterých jsou se svou rodinou. Konkrétně 14 % z nich uvedlo, že fotografie s přáteli sdílí často a 53 % občas. Naproti tomu 71 % dospívajících uvedlo, že fotografie se svou rodinou nesdílí vůbec. Na základě těchto výsledků tedy hypotézu č. 13 přijímáme.

4.2.2.5 H14: Dospívající s větším počtem „virtuálních přátel“ na Facebooku mají menší počet tzv. opravdových přátel v reálném životě než dospívající s menším počtem „virtuálních přátel“

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 10, která zjišťovala, kolik přátel mají dospívající na svém facebookovém profilu, a dále položka č. 22, kde jsme se respondentů ptali, kolik mají v reálném životě tzv. opravdových přátel. Tedy těch, na které se mohou spolehnout.

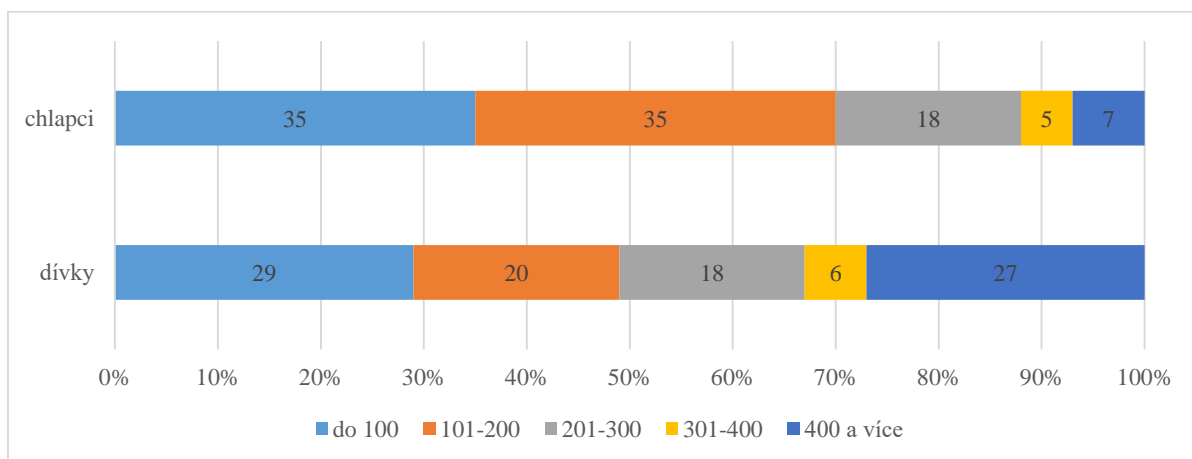
Graf 35 Kolik mají dospívající na svých facebookových profilech přátel (%)

Z grafu je čitelné, že počet přátel na Facebooku se u dospívajících pohybuje obvykle v limitu od 100 do 200. Což odpovídá i výsledkům výzkumu realizovaného v roce 2015 Pedagogickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci (Kopecký, 2015).

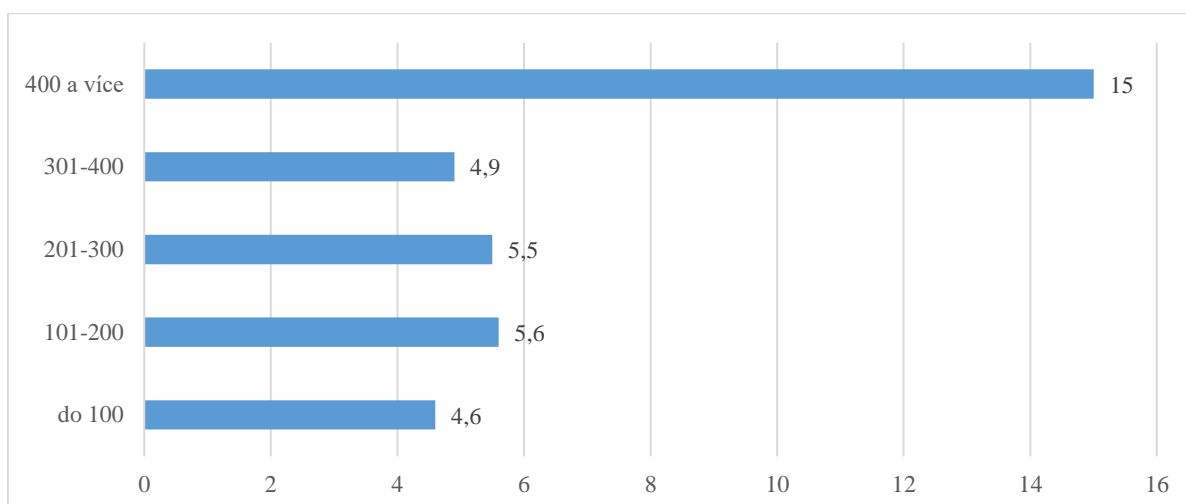
Pokud bychom se podívali detailně na počet přátel dle pohlaví, všimly bychom si, že dívky ve svých odpovědích uváděly, že mají na Facebooku více přátel než chlapci. Což koresponduje se zjištěním výše, že dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci prostřednictvím Facebooku vyhledávají nové přátele.

Graf 36 Počet přátel na Facebooku (dívky X chlapci)

Z grafu je čitelné, že 27 % dívek uvedlo, že má na Facebooku více než 400 přátel. Pokud se budeme držet průměrného počtu přátel na Facebooku, který je dle výše zmíněného výzkumu 194, pak je z grafu zřejmé, že do 200 „virtuálních přátel“ podle svých odpovědí má 70 % chlapců a jen 49 % dívek.

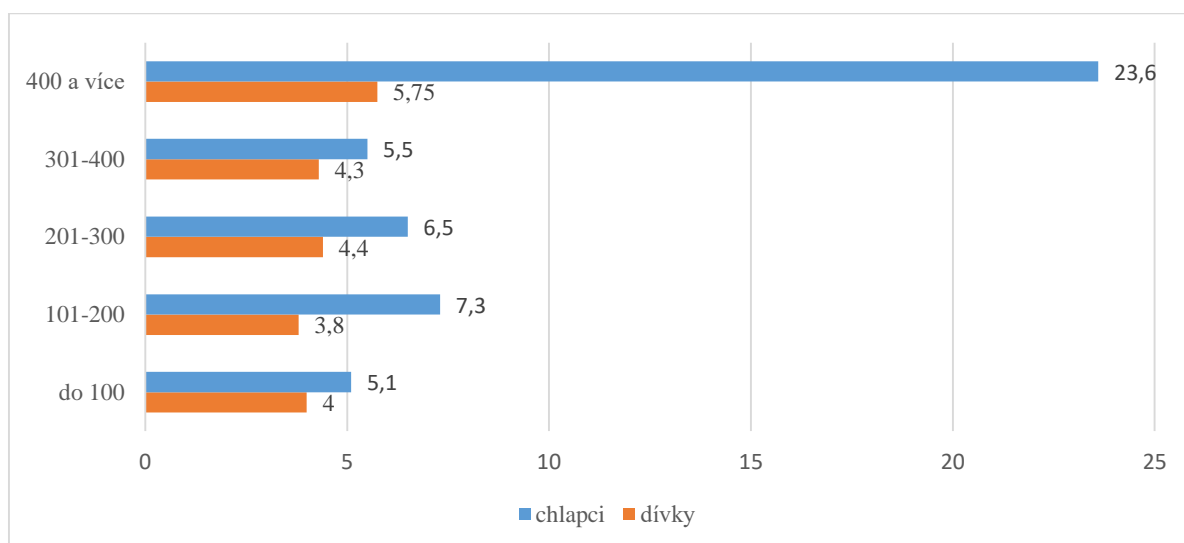
Graf 37 Průměrný počet opravdových přátel v porovnání s počtem "virtuálních přátel" na Facebooku

Graf výše ukazuje, bez rozdílu pohlaví, jaký je průměrně udávaný počet nejlepších přátel s ohledem na udávaný počet přátel na Facebooku. Je zřejmé, že průměrný počet tzv. „nejlepších přátel“ se pohybuje okolo čísla pět a z grafu je tedy čitelné, že počet online přátel na Facebooku nemá vliv na počet dobrých (nejlepších) přátel v reálném životě. Pouze u odpovědi 400 a více přátel na Facebooku je značný nárůst na průměrný počet nejlepších reálných přátel. Tento nárůst průměru je dán jen jednou jedinou odpovědí, která se značně lišila od průměru ostatních odpovědí, z tohoto důvodu proto nepovažujeme tento výsledek za směrodatný.

Okrajově uvádíme ještě níže obdobný graf, ve kterém zohledňujeme pohlaví respondentů. Z tohoto grafu je opět patrné, že nejsou výrazné rozdíly v průměrném počtu opravdových (nejlepších) přátel v reálném životě při zohlednění počtu přátel na Facebooku, přičemž je nepatrný rozdíl mezi pohlavím, kdy dívky uváděly průměrně méně opravdových přátel než chlapci. Což de facto potvrzuje i tvrzení Vágnerové, že dívky mají obvykle méně blízkých přítelkyň než chlapci (Vágnerová, 2021, s. 432) viz kapitola 1.1.4 Emoční změny v dospívání.

Graf 38 Průměrný počet opravdových přátel v porovnání s počtem „virtuálních přátel“ na Facebooku - dle pohlaví

Závěrem můžeme konstatovat, že průměrný počet tzv. opravdových přátel se s ohledem na počet přátel na Facebooku zásadně nemění a tedy, že počet „virtuálních přátel“ na Facebooku nemá vliv na počet „opravdových přátel“ v reálném životě. Hypotézu č. 14 tedy nepřijímáme.

Pro zajímavost ještě zmíníme, že Šmahel, Brown a Blinka (2012), ve svém výzkumu konstatují, že pohlaví nemá zásadní vliv na počet online „virtuálních přátel“. Z výsledků našich dotazníků je však zřejmé, že dívky mají průměrně více „virtuálních přátel“ než chlapci. Toto naše zjištění také nepřímo potlačuje výsledky výzkumu Barkerové, podle které spíš chlapci jsou ti, kdo si v prostředí sociálních sítí častěji hledají nové přátele (Barker, 2009).

4.2.2.6 Shrnutí podkapitoly

V této podkapitole jsme se věnovali tomu, zda může sociální síť Facebook v období dospívání sloužit jako nástroj socializace a sledovali jsme, zda je v tomto ohledu rozdíl mezi dívkami a chlapci. Konkrétně nás zajímalo, zda se dospívající prostřednictvím Facebooku seznamují s opačným pohlavím, zda si zde hledají nové přátele, kolik mají dospívající „virtuálních přátel“ a zda má tento počet „virtuálních přátel“ vliv na počet skutečných přátel. V neposlední řadě jsme se zaměřili také na to, zda dospívající častěji sdílí na svém Facebooku fotografie se svými přáteli nebo se svou rodinou.

V závěru můžeme shrnout, že sociální síť Facebook je v období dospívání významným socializačním činitelem. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, nejen sociální sítě, ale i prostředí internetu obecně, umožňuje svým uživatelům naplňovat potřebu socializace. Pro mnoho dospívajících je dnes online komunikace nezbytným doplňkem komunikace „off-line“

nebo také face to face. Z našeho dotazníku vyplynulo, že komunikace prostřednictvím Facebooku je pro dospívající nejčastější aktivitou, kterou na této sociální síti realizují. Dále je patrný rozdíl v užívání mezi dospívajícími dívkami a chlapci, kdy se potvrdilo, že i v této oblasti jsou dívky v používání Facebooku aktivnější – častěji používají Facebook jako nástroj komunikace a častěji si na Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele a pravděpodobně z tohoto důvodu mají také na Facebooku dle výsledků více „virtuálních přátel“ než chlapci. Ukázalo se také, že Facebook není pro dospívající primárně nástrojem pro seznámení se s opačným pohlavím a také, že počet „virtuálních přátel“ nemá vliv na počet reálných přátel. Dle předpokladu se také potvrdilo, že v období dospívání dívky i chlapci výrazně častěji na svých facebookových profilech prezentují fotografie se svými přáteli než se svou rodinou.

4.2.3 Jak sociální síť Facebook v období dospívání napomáhá při utváření identity

V této podkapitole se budeme věnovat tomu, zda a do jaké míry může sociální síť Facebook v období dospívání napomáhat dospívajícím při utváření jejich identity. Konkrétně se zaměříme na to, zda prostřednictvím Facebooku dospívající komunikují otevřeněji a jakým způsobem se prezentují prostřednictvím své profilové fotografie. Opět nás bude zajímat, zda existují rozdíly mezi dívkami a chlapci. Z teoretických konceptů zde vycházíme především z kapitoly 1.1.3 Dospívání jako hledání vlastní identity. Při hledání, utváření, vlastní identity je pro dospívající důležité, jak vypadají v očích jiných a aby byli akceptováni vrstevnickou skupinou. Zejména dívky se potřebují líbit, svým zevnějškem sdělují, kým chtějí být, kam chtějí patřit. Intenzivnější se stává potřeba sebevyjádření a zbavení se závislosti na formálních autoritách. Valkenburgová, Peter a Schouten konstatují, že sociální sítě jsou jedním z hlavních míst, které dospívajícím poskytují zpětnou vazbu od vrstevníků – prostřednictvím komentářů či „lajků“ (Valkenburg, Peter, Schouten, 2006). V souvislosti s výše uvedeným jsme si stanovili následujících osm hypotéz, podle kterých jsme opět pojmenovali dílčí podkapitoly:

Hypotéza č. 15: Dospívající dívky i chlapci na Facebooku častěji vyjadřují názory, které by na veřejnosti neměli odvahu říct nahlas.

Hypotéza č. 16: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci mění na svém facebookovém profilu svou profilovou fotografii.

Hypotéza č. 17: Dospívající dívky se častěji než dospívající chlapci radí se svými kamarádkami o tom, jakou fotografii si mají zvolit jako profilovou.

Hypotéza č. 18: Dospívající chlapci častěji než dospívající dívky používají Facebook jako nástroj sebevyjádření tak, že více diskutují, komentují, vkládají své příspěvky nebo sdílejí příspěvky z tematických stránek.

Hypotéza č. 19: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci zveřejňují na zdi svého Facebooku fotografie své osoby.

Hypotéza č. 20: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci volí profilové fotografie na svůj Facebook podle toho, aby na nich vypadaly sexy.

Hypotéza č. 21: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci mění svou profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku proto, že má málo pozitivní hodnocení od ostatních uživatelů.

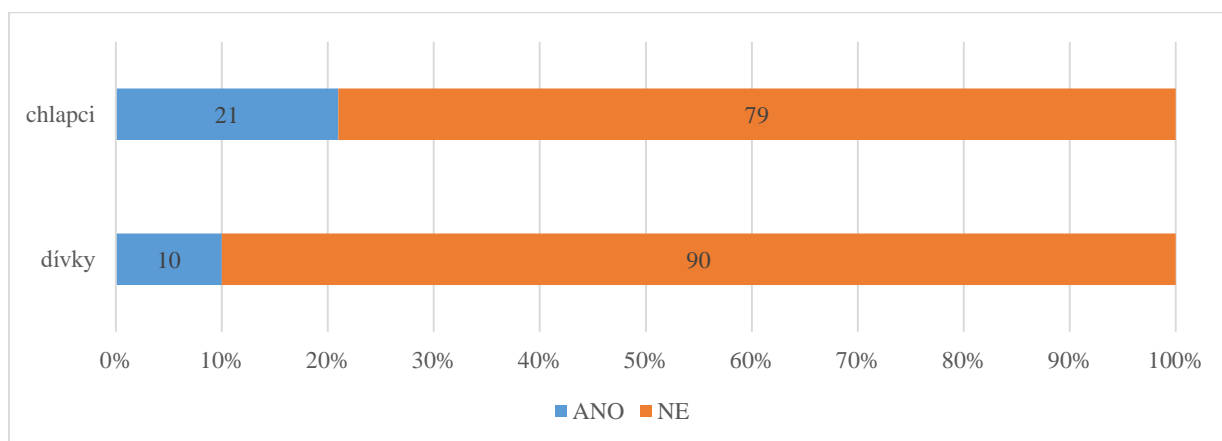
Hypotéza č. 22: Pro dospívající dívky je důležitější než pro dospívající chlapce, aby na Facebooku prezentované fotografie jejich osoby měly pozitivní ohlas.

4.2.3.1 H15: Dospívající dívky i chlapci na FB častěji vyjadřují názory, které by na veřejnosti neměli odvahu říct nahlas

K ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví, a dále položky č. 28 a 29, v nichž jsme se dospívajících ptali na to, zda na Facebooku častěji vyjadřují takový názor, který by při face to face komunikaci neřekli a také, zda jsou při komunikaci na Facebooku otevřenější než při komunikaci face to face.

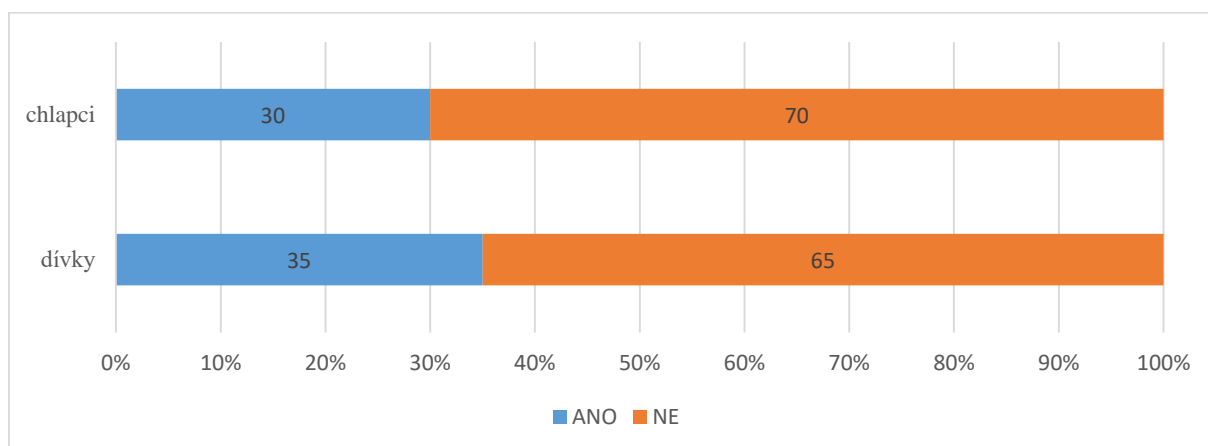
Při formulaci hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že při utváření vlastní identity je pro dospívající důležité umět se prosadit případně se vymanit z vlivu formálních autorit a často tak činí právě vyjadřováním opozičních názorů. A dále z předpokladu, že prostředí internetu a sociální sítě Facebook svým charakterem podporuje opadnutí zábran, disinhibici, a směřuje k otevřenějšímu vyjadřování.

Graf 39 Vyjadřují dospívající na Facebooku častěji i takové názory, které by běžně "nahlas" neřekli?

Z grafu je čitelné, že dospívající dívky i chlapci v dotaznících shodně uvedli, že Facebook pro ně není místem, kdy by vyjadřovali i takové názory, které by při běžné komunikaci neřekli. Přičemž je vidět, že dívky jsou v tomto směru mírně zdrženlivější než chlapci.

Graf 40 Jsou dospívající při komunikaci na Facebooku otevřenější?

Z grafu je čitelné, že 35 % dívek a 30 % chlapců uvedlo, že jsou v komunikaci na Facebooku otevřenější než v komunikaci face to face. V porovnání s předchozím grafem je to sice o 9% chlapců a 25% dívek více, avšak stále převažuje varianta odpovědi, podle níž se dospívající necítí být v komunikaci na Facebooku otevřenější. Hypotézu č. 15 tedy nepřijímáme.

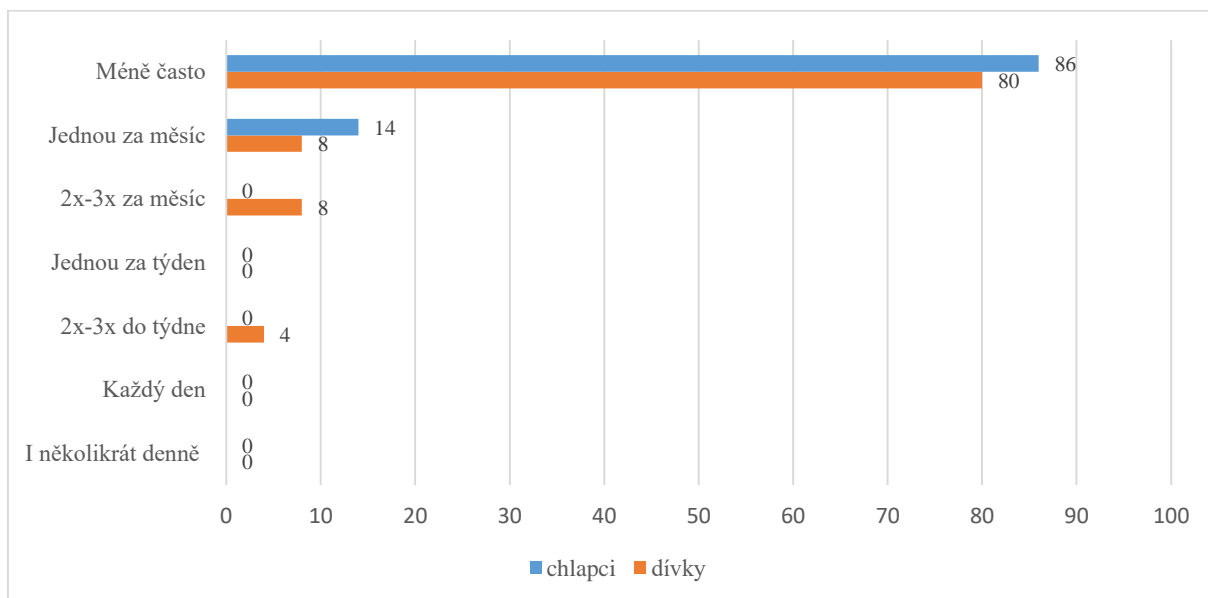
4.2.3.2 H16: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci mění na svém facebookovém profilu svou profilovou fotografii

K ověření této hypotézy sloužila v našem dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví, a dále položka č. 31, která zjišťovala, jak často si dospívající mění svou profilovou fotografii. Tedy tu, která se zobrazuje na profilu v levé horní části, objevuje se u jejich komentářů či příspěvků a také ve výsledcích vyhledávání.

Při formulaci hypotézy jsme vycházeli z toho, že dívky se více než chlapci zajímají o módu a ideál krásy a v období dospívání je pro ně důležitý vzhled, oblečení, líčení. Roste u nich potřeba líbit se a svým zevnějškem sdělují, kým chtějí být. To, jak vypadá jejich profilová fotografie, tedy považují za důležité, neboť je to obvykle to první, co ostatní uživatelé Facebooku vidí. Dále vycházíme z předpokladu, že dospívající dívky jsou obecně na Facebooku aktivnější než chlapci.

Ještě než se zaměříme na grafické znázornění výsledků dotazníků, uvedeme na tomto místě, že 53 % dívek a 44 % chlapců v dotazníku uvedli, že jejich profilová fotografie na Facebooku je vždy fotografie jejich osoby. Jejich profily jsou tedy personalizované a oni jsou jejich prostřednictvím snadno identifikovatelní.

Graf 41 Jak často si na Facebooku měníš svou profilovou fotografii

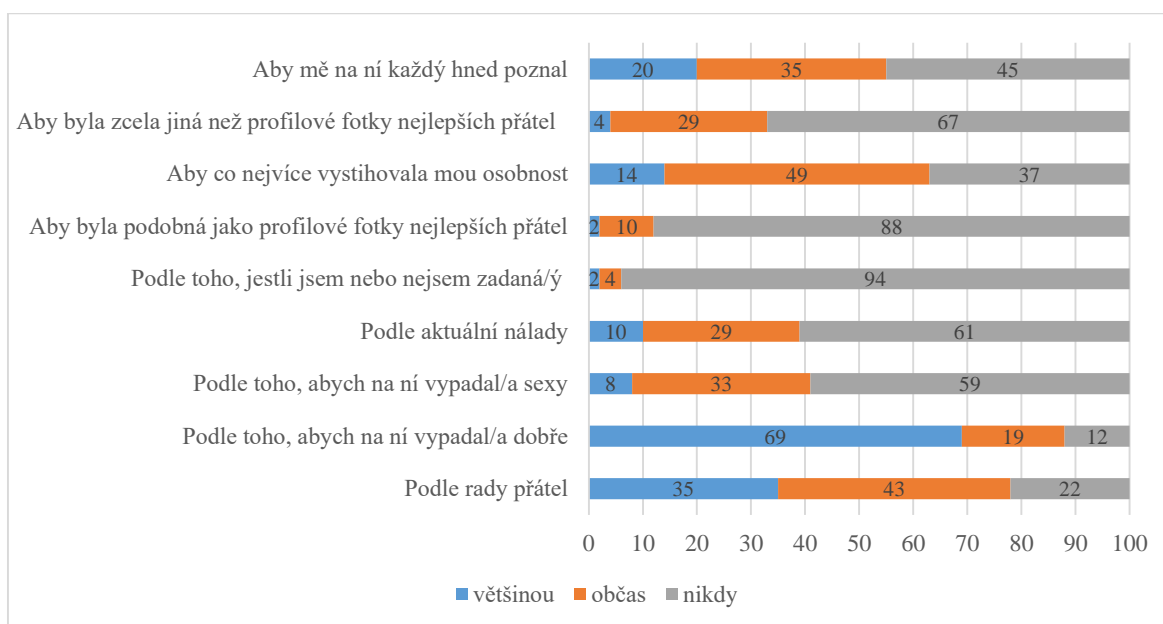
Z grafu je čitelné, že dospívající dívky si na Facebooku mění svou profilovou fotografii častěji než chlapci. 4 % dívek uvedla, že dokonce 2x – 3x do týdne, 8 % pak 2x – 3x za měsíc a 8 % jednou za měsíc. I když většina dívek (80 %) si profilovou fotografii mění méně často než jednou za měsíc, v celkovém kontextu hypotézu č. 16 přijímáme, protože z grafu je patrné, že dívky jsou v této otázce mírně aktivnější než chlapci.

4.2.3.3 H17: Dospívající dívky se častěji než dospívající chlapci radí se svými přáteli o tom, jakou fotografii si mají zvolit jako profilovou

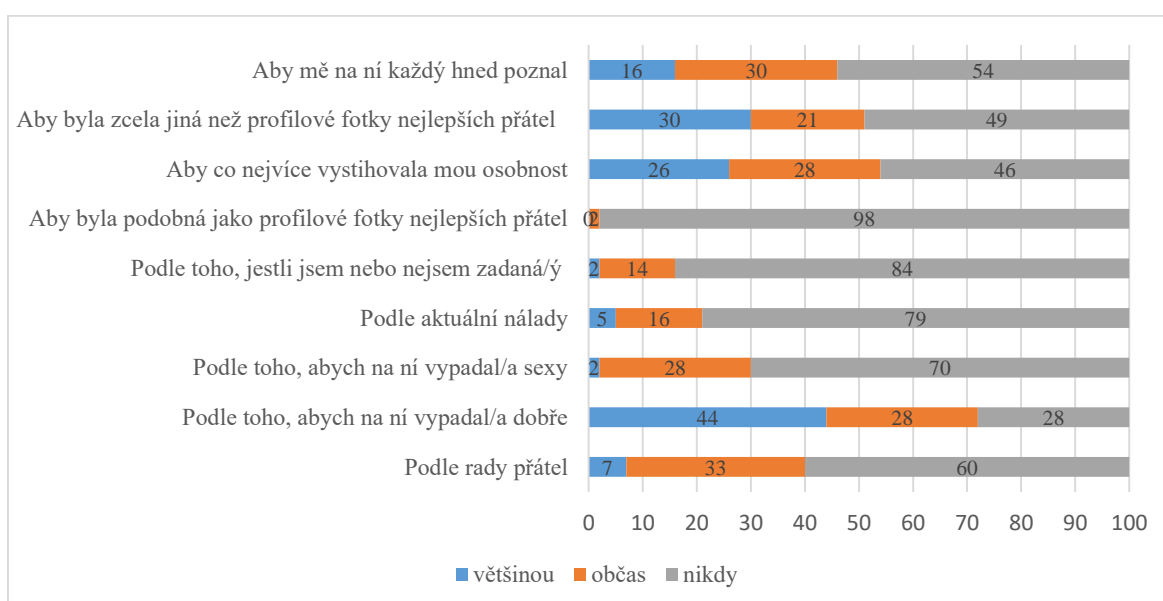
K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 12, ve které jsme se dospívajících ptali, podle čeho se rozhodují, jakou profilovou fotografii si na svůj Facebook umístí. Výsledky uvádíme ve dvou grafech rozlišených podle pohlaví respondentů.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dívky jsou na Facebooku obecně aktivnější než chlapci. Mají vyšší tendenci se navzájem svěřovat a je pro ně důležité, aby se líbily.

Graf 42 Podle čeho si volí profilovou fotografii na Facebooku dívky

Graf 43 Podle čeho si mění profilovou fotografii na Facebooku chlapci

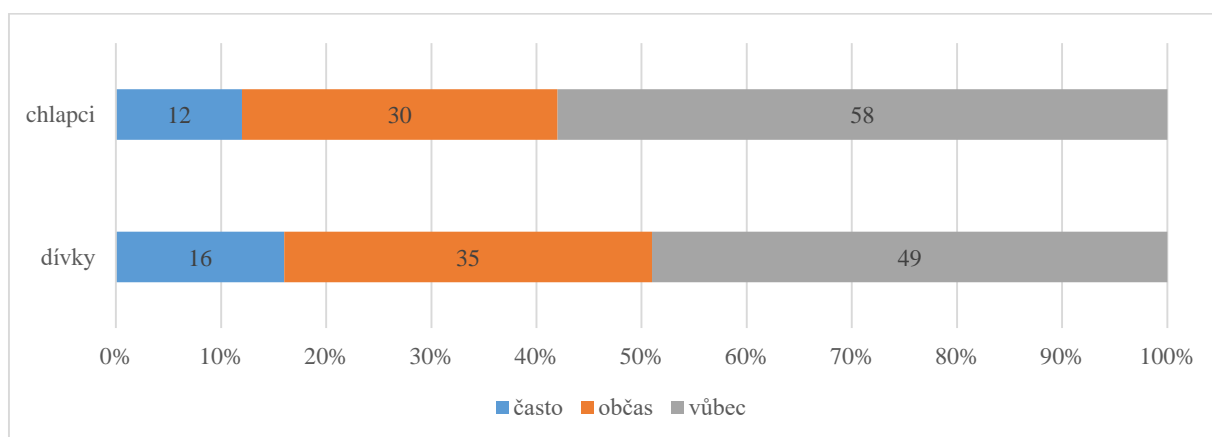
Ze srovnání grafů je čitelné, že dívky i chlapci si svou profilovou fotografii na Facebook volí nejčastěji podle toho, aby na ní vypadali dobře, přičemž u dívek je tento trend ještě výraznější – 69 % uvedlo, že si takto svou profilovou fotku vybírají většinou (oproti 44% chlapců). Dále je z grafů patrné, že dívky si výrazně častěji volí svou profilovou fotografii podle rady přátel. Konkrétně 35 % dívek uvedlo, že si takto svou profilovou fotku volí většinou (oproti 7% chlapců) a 43 % dívek uvedlo, že občas (oproti 33% chlapců). Hypotézu č. 17 tedy přijímáme.

4.2.3.4 H18: Dospívající chlapi častěji než dospívající dívky používají Facebook jako nástroj sebevyjádření tím způsobem, že více diskutují, komentují, vkládají své příspěvky nebo sdílejí příspěvky z tematických stránek

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 9, ve které jsme zjišťovali, jaké aktivity a jak často dospívající na Facebooku realizují, konkrétně, jak často dospívající na Facebooku diskutují a komentují příspěvky v různých skupinách, přidávají vlastní příspěvky anebo sdílí příspěvky z jiných tematických stránek.

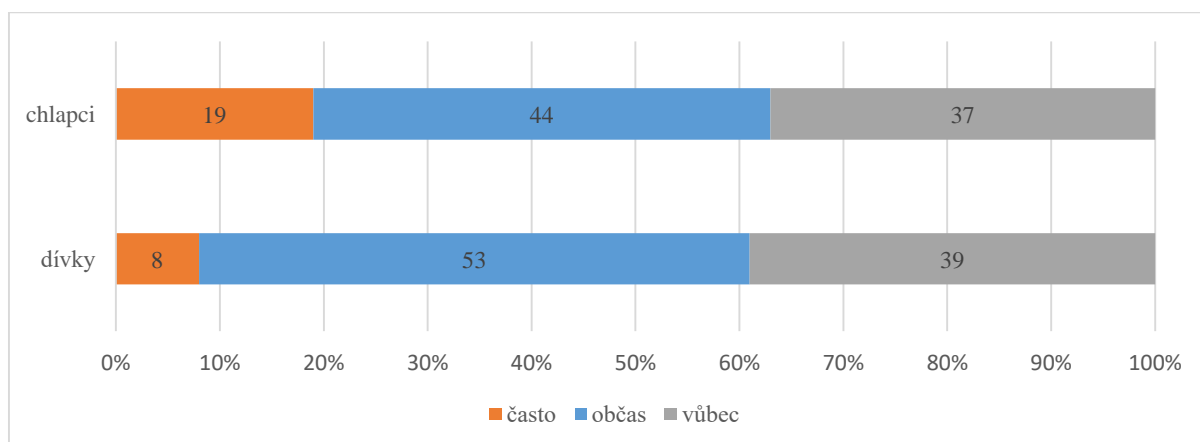
Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že dospívající chlapi se méně než dospívající dívky zajímají o svůj vzhled a proto používají Facebook jako nástroj sebevyjádření jiným způsobem. Právě diskusí, komentáři a projevováním vlastních názorů.

Graf 44 Jak často sdílí dospívající na svém Facebooku příspěvky z jiných stránek

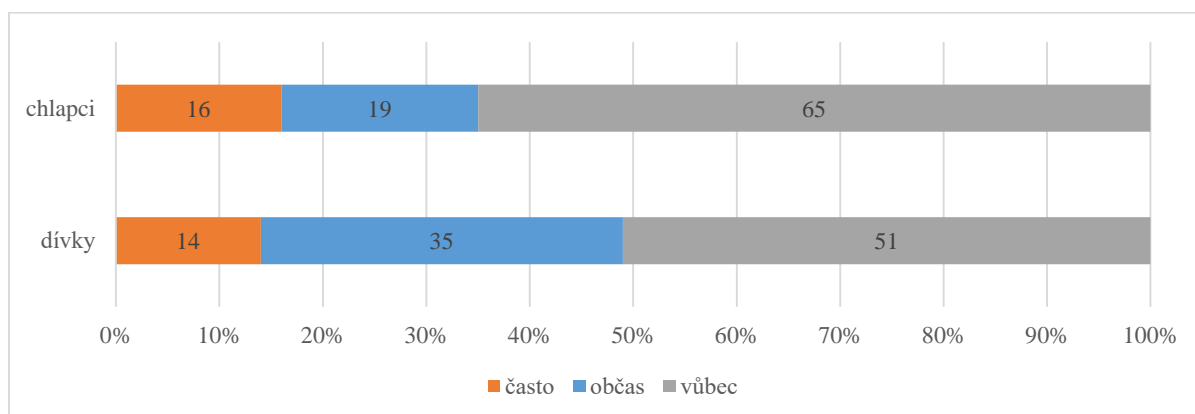
Z grafu je čitelné, že dívky jsou ve sdílení příspěvků z jiných facebookových stránek na svém facebookovém profilu aktivnější, avšak procentuální rozdíl není nijak zásadní. Více než 50 % dospívajících dívek uvedlo, že příspěvky z jiných stránek na svém Facebooku sdílí aspoň občas, z chlapců takto odpovědělo 42 %.

Graf 45 Jak často dospívající komentují příspěvky a diskutují v různých skupinách

Z grafu je čitelné, že dospívající dívky i chlapci poměrně často na Facebooku diskutují nebo komentují příspěvky v různých skupinách. Mezi chlapci a dívkami však není výrazný rozdíl. Pohlaví tedy nemá vliv na to, do jaké míry dospívající dívky či chlapci ve facebookových skupinách diskutují.

Graf 46 Jak často dospívající přidávají na svůj facebookový profil příspěvky s vlastními názory

Z grafu je čitelné, že vlastní „posty“ se svými názory či postoji dospívající na svých facebookových profilech vytvářejí zřídka. 65 % chlapců a 51 % dívek uvedlo, že vůbec. Nicméně je viditelné, že dívky jsou v tomto směru aktivnější.

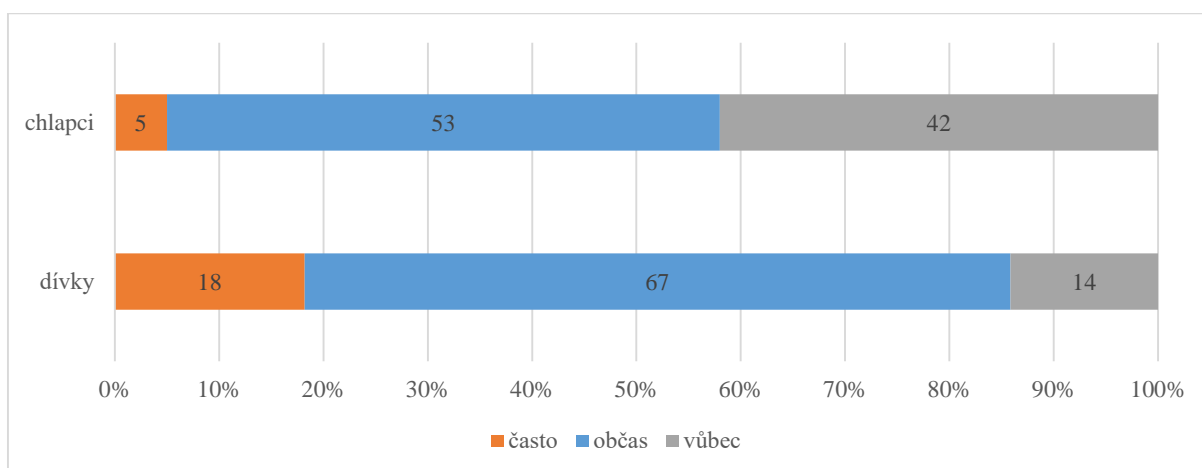
S ohledem na výsledky grafů hypotézu č. 18 nepřijímáme, neboť z výsledků dotazníku vyplynulo, že dívky jsou ve sledovaných oblastech vyjadřování se prostřednictvím Facebooku aktivnější než chlapci.

4.2.3.5 H19: Dospívající dívky častěji než dospívající chlapci zveřejňují na zdi svého Facebooku fotografie své osoby

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví, položka č. 9, v níž jsme zjišťovali, jaké aktivity a jak často dospívající na Facebooku realizují – konkrétně jak často na svůj Facebook přidávají fotografie své osoby, a dále položka č. 14, v níž jsme se dospívajících ptali, v jakém intervalu na Facebooku zveřejňují fotografie své osoby.

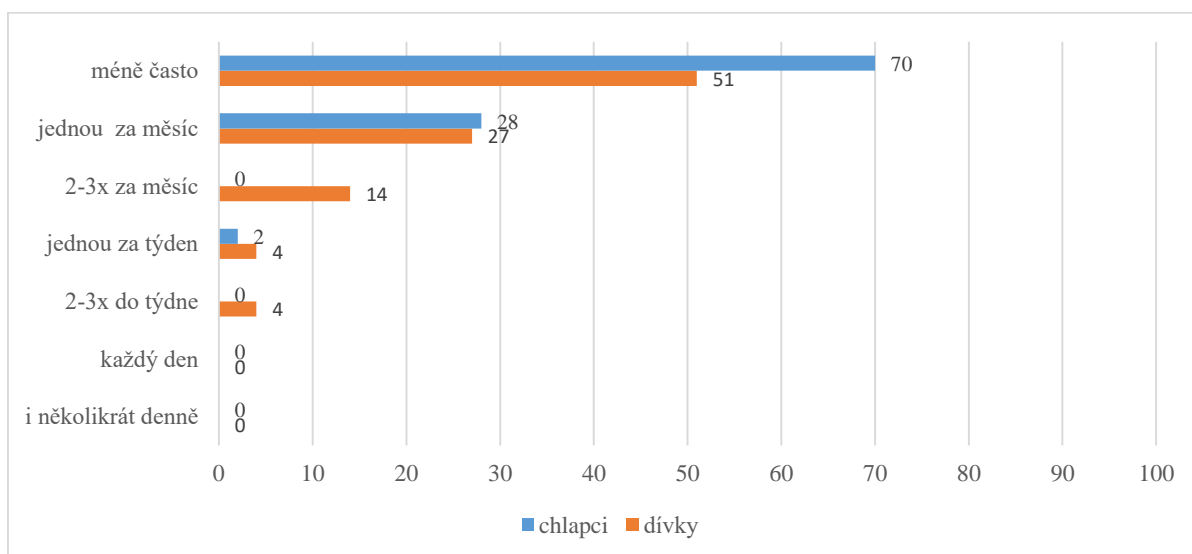
Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že sdílení fotografií své osoby na Facebooku je jedním ze způsobů sebevyjádření dospívajících. Především dívky se častěji než chlapci chtějí líbit a svým zevněškem sdělují, kým chtějí být. Zveřejňování fotografií své osoby na Facebooku umožňuje dospívajícím kontrolovanou sebe prezentaci.

Graf 47 Jak často dospívající prezentují na svém Facebooku fotografie své osoby

Z grafu je čitelné, že dívky zveřejňují své fotografie na svém facebookovém profilu výrazně častěji než chlapci. Konkrétně více než 80 % dívek odpovědělo, že fotografie své osoby sdílí na svém Facebooku aspoň občas, přičemž z chlapců takto odpovědělo necelých 60 %.

Graf 48 V jaké intenzitě prezentují dospívající na Facebooku fotografie své osoby

Z grafu je čitelné, že, podobně jako u výsledků předchozí otázky, dívky prezentují na svém Facebooku fotografie své osoby častěji než chlapci. Konkrétně 14 % dívek 2-3x z měsíc a 4 % 2-3x do týdne. Naopak 70 % chlapců uvedlo, že fotografie své osoby na Facebooku prezentuje méně často než jednou za měsíc.

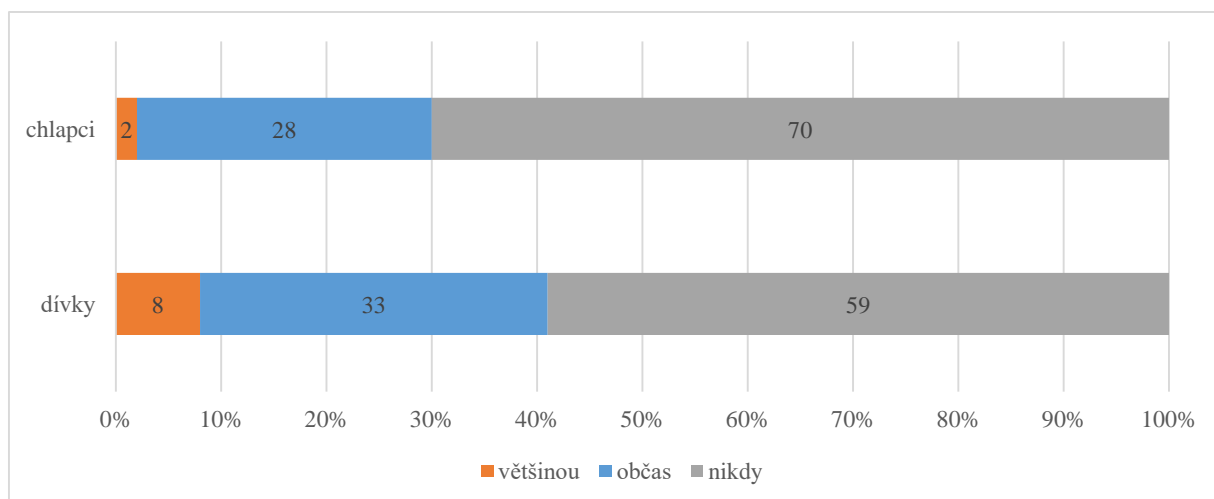
I přes to, že 51 % dívek v dotazníku uvedlo, že fotografie své osoby prezentují na Facebooku méně často než jednou za měsíc, v celkovém kontextu dívky prezentují své fotografie na Facebooku častěji než chlapci. Hypotézu č. 19 proto přijímáme.

4.2.3.6 H20: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci volí profilové fotografie na svůj Facebook podle toho, aby na nich vypadaly sexy

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položka č. 12, ve které jsme zjišťovali, podle čeho si dospívající na Facebook vybírají svou profilovou fotografii.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že zveřejňování fotografií na Facebooku je pro dospívající poměrně snadný způsob kontrolované sebe prezentace. Dívky se v období dospívání více zajímají o svůj zevnějšek a s ohledem na tělesné změny, které se v období dospívání odehrávají, navazují dospívající vzájemné blízké vztahy.

Graf 49 Jak často so dospívající vybírají svou profilovou fotografii na Facebook podle toho, aby na ní vypadali sexy

Z grafu je čitelné, že být na profilové fotografii svého facebookového profilu sexy není prioritou dospívajících. Konkrétně 70 % chlapců uvedlo, že si na základě tohoto kritéria svou fotografii nevybírají nikdy, u dívek takto odpovědělo 59 %. I přes to, že rozdíl není výrazný, dívky mají v tomto ohledu vyšší tendenci. Hypotézu č. 20 proto přijímáme.

4.2.3.7 H21: Dospívající dívky si častěji než dospívající chlapci mění svou profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku proto, že má málo pozitivní hodnocení od ostatních

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví a dále položky č. 25 a 26, v nichž jsme se respondentů ptali, zda si někdy změnili svou profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku proto, že nebyla ostatními dostatečně pozitivně hodnocena – měla nízký počet „lajků“ anebo se pod ní objevily negativní komentáře.

Při formulaci hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že v období dospívání je pro dívky i chlapce důležité být akceptován vrstevnickou skupinou a stejně tak je pro důležitá

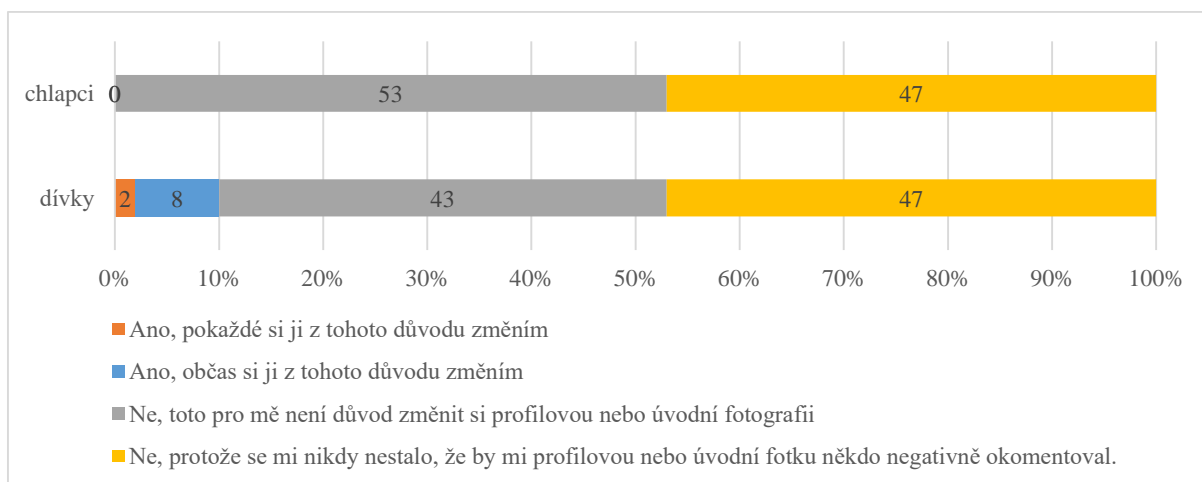
zpětná vazba od svých vrstevníků. V prostředí Facebooku může mít tato zpětná vazba s ní související akceptace podobu například pozitivních komentářů u fotografií anebo dostatek udělených pozitivních emotikon („lajků“).

Graf 50 Jak často si dospívající mění profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku z důvodu nízkého počtu „lajků“

Z grafu je čitelné, že počet „lajků“ nemá velký vliv na to, zda si dospívající změní svou profilovou nebo úvodní fotografii na svém Facebooku. Všichni z dotázaných chlapců odpověděli, že nízký počet „lajků“ pro ně není důvod si profilovou fotografii změnit. U dívek 20 % odpovědělo, že si z tohoto důvodu profilovou nebo úvodní fotku změní občas.

Graf 51 Jak často si dospívající mění profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku z důvodu negativního komentáře

V případě druhého grafu odpovědělo 53 % chlapců, že negativní komentář u profilové či úvodní fotografie pro ně není důvod si fotografii změnit, dívky takto odpověděly ve 43% případů. Přičemž 2 % dívek si z tohoto důvodu profilovou nebo úvodní fotografii změní vždy a 8 % občas.

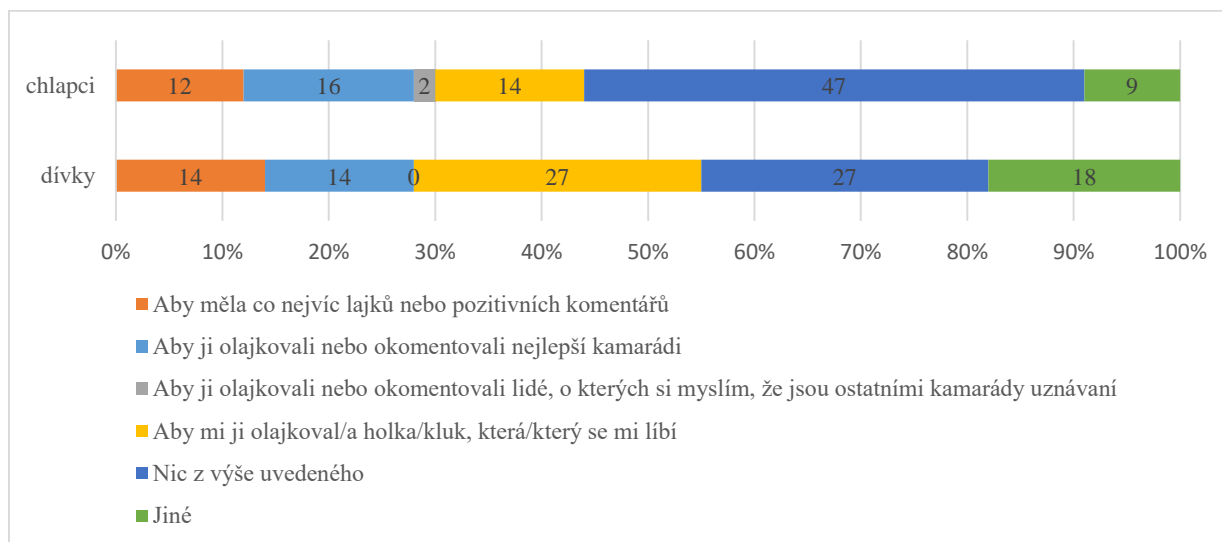
Na základě výše uvedeného tedy hypotézu č. 21 přijímáme. Z grafů je čitelné, že ačkoli pro většinu dospívajících není počet „lajků“ či negativní komentář důvodem změnit si profilovou nebo úvodní fotografii, tak je viditelný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

4.2.3.8 H 22: Pro dospívající dívky je důležitější než pro dospívající chlapce, aby na Facebooku prezentované fotografie jejich osoby měly pozitivní ohlas

K ověření této hypotézy sloužila v dotazníku položka č. 1 zjišťující pohlaví, dále položka č. 19, ve které jsme se dospívajících ptali, co je pro ně nejdůležitější, když na svém Facebooku zveřejní fotografii své osoby, a dále položka č. 30, ve které jsme se dospívajících napřímo ptali, zda je pro ně důležité, aby jimi zveřejněné fotografie své osoby měly co nejvíce „lajků“ (pozitivních emotikon) nebo pozitivních komentářů.

Při formulaci této hypotézy jsme vycházeli z předpokladu, že především dívky se v období dospívání hodně soustředí na svůj vzhled, chtějí se líbit. Dívky i chlapci v období dospívání také potřebují být akceptováni ostatními, především skupinou vrstevníků, jejíž význam je v tuto dobu výrazný. Zpětná vazba od ostatních je tedy pro dospívající dívky a chlapce důležitá a v prostředí Facebooku je tato zpětná vazba obvykle realizována prostřednictvím komentářů nebo emotikon.

Graf 52 Co je pro dospívající nejdůležitější, když na Facebooku zveřejní fotografii své osoby

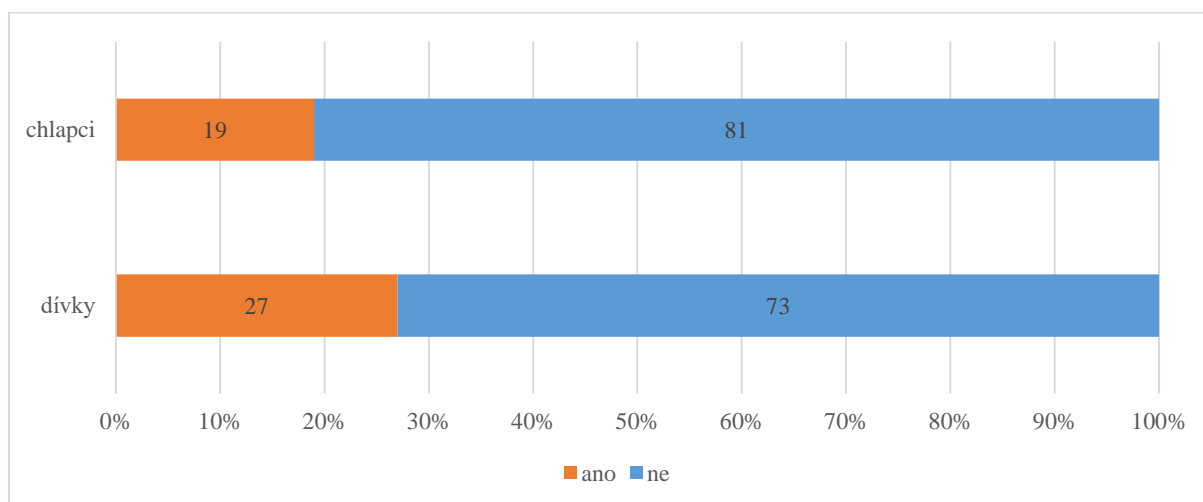

Z grafu je čitelné, že dospívající dívky častěji než dospívající chlapci stojí o pozitivní zpětnou u fotografií své osoby. Zatímco 47 % chlapců odpovědělo, že pro ně není důležité, aby fotografie jejich osoby ostatní uživatelé Facebooku pozitivně hodnotili, tak v případě dívek takto odpovědělo jen 27 %. Pro dívky je dále nejdůležitější, aby jejich fotografii pozitivně ohodnotil chlapec, který se jim líbí a dále, aby ji pozitivně ohodnotili nejlepší přátelé. Z variant

odpovědi „jiné“ u dívek převažovalo, že je důležité, aby s fotografií byli spokojeny ony samotné. Chlapci při volbě odpovědi „jiné“ nejčastěji uváděli, že pro ně názor ostatních není důležitý.

Ve druhém grafu vyhodnotíme položku dotazníku, v níž jsme se dospívajících ptali, jestli je pro ně důležité, aby fotografie jejich osoby hodnotilo prostřednictvím „lajků“ nebo komentářů co nejvíce „virtuálních přátel“.

Graf 53 Je pro dospívající důležité, aby fotografie jejich osoby na Facebooku měly pozitivní zpětnou vazbu?

Z grafu je čitelné, že většina dospívajících dívek a chlapců nepovažuje za důležité, aby fotografie jejich osoby měly na Facebooku od ostatních pozitivní zpětnou vazbu. Současně je ale zřejmý mírný rozdíl mezi pohlavím – 27 % dívek odpovědělo, že je pro ně důležité, aby jejich fotografie měly na Facebooku pozitivní zpětnou vazbu, z chlapců takto odpovědělo 19 %. S ohledem na výše uvedené hypotézu č. 22 přijímáme.

4.2.3.9 Shrnutí podkapitoly

V této podkapitole jsme se zaměřili na to, jakým způsobem může sociální síť Facebook u dospívajících dívek a chlapců sloužit jako nástroj pro utváření vlastní identity. Konkrétně nás zajímalo, zda jsou dospívající v komunikaci na Facebooku otevřenější než při komunikaci face to face, jakým způsobem používají Facebook ke své sebe prezentaci a sebevyjádření a jak je pro ně důležitá zpětná vazba od ostatních „virtuálních přátel“. Soustředili jsme se na to, zda jsou v tomto kontextu rozdíly mezi chlapci a dívkami.

V závěru této podkapitoly můžeme shrnout, že dle výsledků dotazníků dospívající nejsou na Facebooku otevřenější než při komunikaci a své názory vyjadřují ve stejné míře na Facebooku jako při komunikaci face to face. Dospívající dívky výrazně častěji než dospívající

chlapci používají Facebook jako nástroj pro sebezprezentaci svého fyzického vzhledu. Častěji prezentují fotografie své osoby, častěji si mění své profilové fotografie a více se o nich radí se svými kamarádkami. Dívky také častěji než chlapci mění své profilové nebo úvodní fotografie v případě, že je někdo další negativně okomentuje nebo mají málo pozitivní ohlas. Pro dívky je dále důležitější než pro chlapce, aby zveřejněné fotografie jejich osoby měly od ostatních pozitivní zpětnou vazbu (pozitivní komentáře nebo vysoký počet „lajků“ či kladných emotikon).

Dospívající dívky jsou dále ve srovnání s dospívajícími chlapci mírně aktivnější v sebevyjadřování prostřednictvím Facebooku. Konkrétně častěji sdílí na svém profilu vlastní příspěvky a mírně častěji než chlapci sdílí na svém profilu příspěvky z jiných tematických stránek. V komentování příspěvků jiných uživatelů jsou dospívající dívky i chlapci aktivní téměř stejně.

5 ZÁVĚR

V závěrečné kapitole této diplomové práce se stručně vrátíme k celému jejímu průběhu, znovu na tomto místě uvedeme cíl práce a na základě hodnocení hypotéz zodpovíme stanovené výzkumné otázky.

Tématem naší práce bylo dospívání na internetu a jejím cílem byla *explorace role sociální sítě Facebook v období dospívání*. Konkrétně nás zajímalo, zda: **„Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?“** a dále zda **„Dospívající používají Facebook jako nástroj pro vyrovnání se s emočními změnami a novými úkoly spojenými s obdobím dospívání. Je rozdíl ve způsobu použití mezi chlapci a dívkami?“**

V teoretické části naší práce jsme definovali teoretická východiska, ze kterých jsme v dalších částech práce vycházeli. Protože respondenty našeho výzkumu byli dospívající dívky a chlapci, věnovali jsme se na začátku naší práce období dospívání. Představili jsme si dospívání v kontextu biologických, psychologických a sociálních změn a zaměřili jsme se na nové vývojové úkoly, se kterými se dospívající v tomto vývojovém období setkávají. Protože jsme se v jedné z našich výzkumných otázek zaměřili na možné rozdíly v používání sociální sítě Facebook v kontextu úplné a neúplné rodiny, věnovali jsme jednu kapitolu teoretické části práce právě rodinnému prostředí neúplné a úplné rodiny. V poslední kapitole naší teoretické části práce jsme se věnovali problematice prostředí internetu, konkrétně sociálních sítí, jmenovitě sociální sítě Facebook. Obecně jsme si představili, co to jsou sociální sítě a jak funguje sociální síť Facebook. Na výsledcích z dříve realizovaných výzkumů věnujících se tomuto tématu jsme nastínili, jakou funkci může Facebook plnit v období dospívání.

V části věnované metodice výzkumu jsme si definovali cíl naší práce a z něj jsme odvodili dvě výzkumné otázky. U každé výzkumné otázky jsme si následně definovali několik hypotéz. Pro náš výzkum jsme zvolili kvantitativní způsob sběru a interpretace dat, konkrétně techniku polostrukturovaného standardizovaného dotazníku. Dotazník byl distribuován žákům posledního ročníku základní školy. Distribuce dotazníků probíhala v součinnosti se školními psychology, kteří zajistili, aby respondenti otázkám porozuměli a aby zvolené odpovědi správně zaznačili. Z původně distribuovaných 127 dotazníků bylo kompletně a správně vyplněných 92, přičemž 49 vyplnily dívky a 43 chlapci.

Interpretační část práce jsme rozdělili na dvě hlavní kapitoly, kdy každá z kapitol korespondovala s jednou z výzkumných otázek. Tyto kapitoly byly dále rozděleny na podkapitoly, které korespondovaly s jednotlivými hypotézami.

Naše diplomová práce má poměrně stručný název „Dospívání na internetu“. Jejím cílem je explorace role sociální sítě Facebook v období dospívání s ohledem na nové potřeby a vývojové úkoly, které jsou pro období dospívání charakteristické. Pro naplnění tohoto cíle sloužily v naší práci dvě výzkumné otázky, na které se nyní, v závěru práce, pokusíme odpovědět.

První výzkumná otázka naší práce byla: **„Existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny?“**

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že typ rodiny, ve kterém dospívající dívky či chlapci žijí, může mít vliv na to, jakým způsobem dospívající používají sociální síť Facebook. Jinými slovy je možné konstatovat, že existují rozdíly v používání sociální sítě Facebook u dospívajících z úplné a z neúplné rodiny. Především je to v otázce času, který dospívající na Facebooku tráví. Z výsledků dotazníků vyplynulo, že dospívající z neúplné rodiny tráví na sociální síti Facebook více času než dospívající z úplné rodiny. Dospívající z neúplné rodiny mají také na Facebooku více „virtuálních přátel“. Co se týče způsobu používání sociální sítě Facebook, v tomto směru z dotazníků vyplynulo, že dospívající z neúplné rodiny na Facebooku častěji diskutují. Typ rodiny, ve které dospívající žijí, zřejmě nemá vliv na to, jak často dospívající prostřednictvím Facebooku či přidruženého Messengeru komunikují ani na to, jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele. Stejně tak i sdílení aktuálních pocitů a nálad prostřednictvím Facebooku je zřejmě u dospívajících ovlivněno jinými faktory než je typ rodiny, v níž žijí.

Nad rámec této výzkumné otázky však vyplynulo, že daleko větší rozdíly v tom, jakým způsobem dospívající používají sociální síť Facebook, je možné spatřovat při rozdělení úplné rodiny na rodinu úplnou vlastní a rodinu úplnou nevlastní. V naší práci jsme z tohoto dílčího rozdělení původně nevycházeli, takže i hypotézy byly stanoveny pouze pro rodinu úplnou a neúplnou, což v konečném vyhodnocení mohlo vést k určitému zkreslení interpretovaných dat. Na tomto místě je však podle našeho názoru prostor se o těchto rozdílech zmínit a rozvést tak odpověď na výše uvedenou výzkumnou otázku i o tato zjištění.

Z hlediska času stráveného na sociální síti Facebook ve všední den a o víkendu je vidět rozdíl mezi dospívajícími z úplné vlastní a úplné nevlastní rodiny. Dospívající z úplné nevlastní

rodiny uváděli ve svých odpovědích více hodin strávených na Facebooku než dospívající z úplné rodiny vlastní. Konkrétně 29 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny uvedlo, že na Facebooku ve všední den tráví více než 5 hodin. Stejný časový rozsah naproti tomu uvedlo jen 5 % dospívajících z úplné vlastní rodiny. Obdobné výsledky jsou viditelné i o víkendu, kdy 28 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny uvedlo, že o víkendu tráví na Facebooku více než 5 hodin, přičemž stejnou odpověď uvedlo 17 % dospívajících z úplné rodiny.

Podobné rozdíly jsou viditelné i v otázce počtu přátel na Facebooku. Pokud opět rozlišíme úplnou rodinu na vlastní a nevlastní, je zřejmé, že dospívající z úplné nevlastní rodiny mají „virtuálních přátel“ na Facebooku viditelně více než dospívající z úplné vlastní rodiny. Konkrétně 44 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny uvedlo, že mají na Facebooku 400 a více „virtuálních přátel“, přičemž stejnou odpověď uvedlo 11 % dospívajících z úplné vlastní rodiny. Zatímco téměř 70 % dospívajících z úplné vlastní rodiny uvedlo, že mají na Facebooku maximálně 200 „virtuálních přátel“, u dospívajících z úplné nevlastní rodiny takto odpovědělo 35 % dotázaných dívek a chlapců. V otázce „virtuálních přátel“ navíc dospívající z úplné nevlastní rodiny počtem virtuálních přátel na Facebooku znatelně převyšují počet, který uváděli dospívající z neúplné rodiny.

Dospívající z úplné nevlastní rodiny mnohem více než dospívající z úplné vlastní rodiny a také mnohem více než dospívající z neúplné rodiny prostřednictvím Facebooku vyhledávají nové přátele – 64 % dospívajících z úplné nevlastní rodiny v dotaznících uvedlo, že si nové přátele prostřednictvím Facebooku vyhledává často a 36 % uvedlo, že občas. Přičemž dospívající z úplné vlastní rodiny zvolili odpověď často v 11% případech a z neúplné rodiny ve 13% případech.

Dospívající z úplné nevlastní rodiny také mnohem častěji než dospívající z úplné vlastní rodiny a také častěji než dospívající z neúplné rodiny implicitně prezentují své aktuální emoce sdílením různých citátů na svém Facebooku. Zajímavý rozdíl v obou typech vlastní rodiny je také v tom, že pocit štěstí a radosti dospívající z úplné nevlastní rodiny mnohem častěji než dospívající z úplné vlastní rodiny a také než dospívající z nevlastní rodiny sdílí se svými přáteli – odpovědělo tak 58 %. Přičemž dospívající z úplné vlastní rodiny (41 %) a také dospívající z neúplné rodiny (54 %) primárně sdílí pocity štěstí se svou rodinou.

Ve druhé výzkumné otázce naší práce jsme se ptali: „*Používají dospívající Facebook jako nástroj pro vyrovnání se s emočními změnami a novými úkoly spojenými s obdobím dospívání? Je rozdíl ve způsobu použití mezi chlapci a dívkami?*“

Tuto výzkumnou otázku jsme si rozdělili na 3 okruhy, které vycházejí z biologicko – psychologicko – sociálních změn v období dospívání. Konkrétně tedy oblast emocí, socializace a především oblast utváření vlastní identity. V této výzkumné otázce jsme opustili problematiku typu rodiny a rozlišení na rodinu úplnou a neúplnou a zaměřili jsme se na možné rozdíly ve vztahu k pohlaví.

Z výsledků dotazníků vyplynulo, že sociální síť Facebook představuje pro dospívající dívky a chlapce jednu z možností, jak se vyrovnávat se svými aktuálními pocity a případně i se změnami nálad. V oblasti emocí výsledky dotazníku potvrdily naši hypotézu, že dívky častěji než chlapci prostřednictvím Facebooku sdílí své aktuální pocity. Ať už explicitně, tak i implicitně prostřednictvím předsílených příspěvků s citáty. Dospívající dívky častěji než chlapci na Facebooku sdílí, když jsou zamilované, ale rozdíl mezi pohlavím je viditelný i při sdílení dalších pocitů. Můžeme také konstatovat, že nad rámec hypotéz z výsledků dotazníků vyplynulo, že jsou mezi dospívajícími dívkami a chlapci rozdíly v tom, jaké konkrétní pocity sdílí nejčastěji. Zatímco dívky nejčastěji sdílí pocit štěstí, radosti a smutku, chlapci mají tuto triádu vyhodnocenou jinak. Nejčastěji sdílí překvapení, zamilovanost a radost.

Dále můžeme uvažovat, že Facebook slouží dospívajícím dívkám a chlapcům jako jeden z nástrojů socializace. I když se přes Facebook dospívající primárně neseznamují s opačným pohlavím, je to pro ně, tak jako to potvrzují i jiné výzkumy realizované na obdobné téma, jeden z hlavních nástrojů komunikace. Z výsledků dotazníků však současně vzešlo, že Facebook nenahrazuje přirozenou face to face komunikace, spíše ji doplňuje. Dívky jsou v komunikaci na Facebooku aktivnější než chlapci (ať už při komunikaci s vrstevníky, tak například v diskusi v různých facebookových skupinách) a také si dospívající dívky častěji než chlapci prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele. Pravděpodobně z tohoto důvodu uváděly dívky v dotaznících vyšší počet „virtuálních přátel“ než chlapci. Současně výsledky dotazníků ukázaly, že počet „virtuálních přátel“ na Facebooku nemá vliv na počet reálných přátel. Výsledky dotazníku také přinesly informaci o tom, že i v prostředí Facebooku má pro dívky a chlapce v období dospívání významný vliv jejich vrstevnická skupina a rodina se v tomto období přesouvá do pozadí. Obě pohlaví se shodla na tom, že na Facebooku jen zcela výjimečně přidávají fotografie se svými rodiči či sourozenci, mnohem

častěji však přidávají fotografie se svými přáteli. Můžeme shrnout, že Facebook má v období dospívání význam jako nástroj socializace. Dospívající dívky i chlapci jeho prostřednictvím nejen komunikují, ale také vyhledávají další přátele, seznamují se a sdílením fotografií se svými přáteli ostatním ukazují, že jsou členy nějaké sociální skupiny. Současně můžeme shrnout, že i v oblasti socializace existují v použití Facebooku rozdíly mezi dospívajícími dívkami a chlapci, přičemž dívky jsou v používání Facebooku aktivnější.

Pravděpodobně jedním z nejdůležitějších úkolů dospívání je utvoření/nalezení vlastní identity. Proto jsme se v naší práci zaměřili na to, jakou roli může při hledání vlastní identity hrát sociální síť Facebook. Z výsledků dotazníků vyplynulo, že dospívající dívky i chlapci se necítí být při online komunikaci otevřenější než při komunikaci tváří v tvář. A shodně uváděli, že prostředí Facebooku je nemotivuje k tomu, aby zde vyjadřovali i takové názory, které by za normálních okolností při komunikaci tváří v tvář neřekli. Do jisté míry se tím vyvrací v souvislosti s prostředím internetu a online komunikací tolik diskutovaná disinibice. Na Facebooku mají dospívající několik možností sebevyjádření. V naší práci jsme se zaměřili především na sebevyjádření prostřednictvím fotografií své osoby a dále na sebevyjádření svých názorů prostřednictvím diskusí, komentářů a vlastních příspěvků. Z výsledků dotazníků vyplynulo, že dívky výrazně častěji než chlapci používají Facebook k sebevyjádření prostřednictvím fotografií své osoby. Obě pohlaví se shodují na tom, že si jako svou profilovou fotografii na Facebooku vybírají takové fotografie, na kterých vypadají dobře a dále takové, které co nejvíce vystihují jejich osobnost. Dívky častěji než chlapci na svém Facebooku sdílí fotografie své osoby, častěji než chlapci si vybírají své fotografie na Facebook podle rady svých přátel a také častěji než chlapci vybírají fotografie podle toho, aby na nich vypadaly sexy. Dospívající chlapci zase výrazně častěji než dívky vybírají takové fotografie, které jsou zcela jiné než fotografie jejich přátel. Při sdílení fotografií své osoby pro dospívající není zásadní a důležité, aby jejich fotografie měla pozitivní zpětnou vazbu v podobě pozitivních komentářů a emotikon („lajků“). Pro dívky je však výrazněji než pro chlapce důležité, aby jim fotografie jejich osoby pozitivně ohodnotil („olajkoval“) chlapec, který se jim líbí. Co se týče sebevyjádření svých postojů a názorů prostřednictvím Facebooku, v tomto směru přinesly výsledky dotazníků zjištění, že dospívající dívky častěji než dospívající chlapci sdílí na svém facebookovém profilu příspěvky z jiných tematických stránek. Není významný genderový rozdíl v tom, jak často dospívající diskutují v různých skupinách, avšak dívky výrazně častěji než chlapci přidávají na svůj facebookový profil příspěvky s vlastními názory.

Závěrem můžeme shrnout, že sociální síť Facebook, především pak online komunikace prostřednictvím přidruženého Messengeru, je pro dnešní dospívající dívky a chlapce nezbytnou součástí každodennosti. Mnoho z nich tráví v online prostředí této sociální sítě dvě a více hodin denně. Je tedy na místě se domnívat, že tato sociální síť se v jisté míře podílí na tom, jakým způsobem dívky a chlapci prožijí období dospívání. Z našeho výzkumu vyplynulo, že sociální síť Facebook může v období dospívání sloužit dívkám a chlapcům jako nástroj pro vyjadřování svých aktuálních emocí, jako nástroj socializace a významně také jako nástroj pro utváření vlastní identity.

Dále z našeho výzkumu vyplynulo, že existují nejen genderové rozdíly v používání sociální sítě Facebook, ale že jistou roli hraje také typ rodiny, v níž dospívající žijí. V naší práci jsme se konkrétně zaměřili na rodinu úplnou a neúplnou, přičemž nad rámec výzkumné otázky jsme zjistili, že je rozdíl v užívání sociální sítě Facebook mezi dospívajícími z úplné rodiny vlastní a úplné rodiny nevlastí a že dospívající z úplné rodiny nevlastní jsou v mnoha ohledech intenzivnějšími uživateli Facebooku než dospívající z jiných zkoumaných typů rodiny.

6 DISKUSE

Náš výzkum se týkal tématu uživatelské praxe dospívajících ve vztahu k internetu, konkrétně sociální síti Facebook. Odlišnost od ostatních tematicky podobných prací spatřujeme především v tom, že jsme se nezabývali negativní problematikou vlivu online prostředí a riziky spojenými s užíváním internetu – kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, závislost na internetu (sociálních sítích), ztráta soukromí a únik důvěrných informací apod. Naproti tomu jsme se pokusili nastínit, jakým způsobem může sociální síť Facebook dívkám a chlapcům v období dospívání napomáhat vyrovnat se s novými vývojovými úkoly, které toto období přináší. Například, zda a jakým způsobem se mohou prostřednictvím Facebooku vyrovnávat se změnami nálad, jak prostřednictvím Facebooku mohou uspokojovat potřebu socializace, především ve smyslu být součástí nějaké vrstevnické skupiny, jaká je role Facebooku při formování vlastní identity, což je asi nejdůležitější úkol v tomto vývojovém období, apod. Současně jsme se zaměřili na to, zda může být způsob používání Facebooku ovlivněn pohlavím případně typem rodiny, ve které dospívající žijí.

I přes to, že jsme náš výzkum prováděli zodpovědně, narazili jsme při jeho realizaci na několik překážek, které mohly mít vliv na jeho výsledky. V rámci kritické sebereflexe považujeme za nutné se na tomto místě o těchto limitech výzkumu zmínit, objasnit je a případně navrhnou i další směry, kterými by se mohly ubírat výzkumy týkající se tématu internetu a období dospívání.

Jak jsme na začátku diskuse uvedli, snažili jsme se náš výzkum odlišit od již poměrně častých a známých témat, které se při zkoumání online prostředí v souvislosti s obdobím dospívání nabízejí. Souhlasíme s tím, že v online prostředí, které vyniká svou anonymitou, číhají na dospívající různá rizika (viz výše). Nutno však podotknout, že tato rizika se netýkají jen dospívajících. Zároveň se však domníváme, že v dnešní době může internet a sociální sítě plnit, například právě v období dospívání, i pozitivní funkci – především rozšiřování komunikačních dovedností, emoční podpora, získávání informací z oblasti svých zájmů apod.

V naší práci jsme se zaměřili konkrétně na sociální síť Facebook. Především z toho důvodu, že se ve funkcích této sociální sítě sami dobře orientujeme a je nám známá. Druhým důvodem byla skutečnost, že v souvislosti se sociální sítí Facebook již byla v minulosti realizována řada výzkumů, kterými jsme se mohli v naší práci inspirovat a jejichž výsledky jsme mohli porovnávat. Při realizaci našeho výzkumu jsme však narazili na to, že u dnešních dospívajících už sociální síť Facebook není užívána tak aktivně, jako tomu bylo například okolo

roku 2010. Chlapci a dívky věkově v spodní hranici dospívání (tedy ve věku okolo 11 – 12 let) dnes profil na Facebooku již prakticky nemají a pokud ano, pak jen proto, aby v rámci něj mohli využívat přidružený Messenger. Aktivně už funkce a možnosti Facebooku jako sociální sítě téměř nevyužívají a jejich hlavní sociální sítí se stává Instagram. Na začátku výzkumu jsme tak stáli před rozhodnutím, zda by nebylo lepší ad hoc změnit téma výzkumu na sociální sít' Instagram. Nakonec jsme však, především z výše popsaných důvodů, zůstali u sociální sítě Facebook a skupinu respondentů jsme vztáhli na dívky a chlapce věkově spadající do období střední adolescence (tedy ve věku 14 – 16 let), kteří Facebook ještě stále používají, i když v omezenější míře než dospívající cca před deseti lety.

Na základě tohoto zjištění se nyní nabízí další směry realizace výzkumů. Je například možné námi realizovaný výzkum zaměřit na sociální sít' Instagram, případně realizovat srovnávací studii, která ze sociálních sítí (Facebook vs. Instagram) je dospívajícími více využívána, jaké jsou důvody pro preferenci té či oné sociální sítě a jaké její funkce dospívající nejčastěji využívají.

V jedné z našich výzkumných otázek jsme se zaměřili na to, zda může mít typ rodiny, ve které dospívající žijí, vliv na jejich uživatelskou praxi v souvislosti se sociální sítí Facebook. Konkrétně nás zajímalo, zda je rozdíl mezi dospívajícími z úplné a neúplné rodiny. Až při interpretaci dat jsme si všimli toho, že rozdíl v používání sociální sítě Facebook je zřejmý nejen u dospívajících z úplné a neúplné rodiny, ale že významný rozdíl je také v tom, zda se jedná o úplnou rodinu vlastní či úplnou rodinu nevlastní. Dospívající z úplné nevlastní rodiny ve výsledcích výzkumu vykazovali v mnoha ohledech vyšší míru aktivity na Facebooku než dospívající z úplné rodiny vlastní či neúplné rodiny. S ohledem na toto zjištění uznáváme, že náš výzkum mohl jít více do hloubky a obsáhnout i detailnější rozdíly v používání Facebooku u dospívajících z jednotlivých typů rodiny (například zda je rozdíl v užívání Facebooku u dospívajících žijících v neúplné rodině jen s matkou X jen s otcem; úplná nevlastní rodina s macechou X otčímem apod.). Nabízí se tedy možnost obdobné téma výzkumu zpracovat podrobněji, případně by mohlo být zajímavé realizovat například i srovnávací studii zaměřenou na to, jakým způsobem sociální sít' Facebook v období dospívání používají například dívky a chlapci ze školských zařízení pro výkon ústavní výchovy.

Námi realizovaný výzkum měl kvantitativní charakter a jeho cílem byla explorace role sociální sítě Facebook v období dospívání. Domníváme se, že cíl naší práce byl naplněn a že jsme v závěru skutečně přinesli informaci o tom, jakým způsobem může sociální sít'

Facebook v období dospívání sloužit jako nástroj pro vyrovnávání se s emočními změnami, socializaci a jak může napomáhat při vytváření identity. Jako limit této zvolené metody výzkumu však vnímáme, především u první výzkumné otázky, kde jsme rozlišovali typ rodiny, absenci kvalitativních dat a hlubší porozumění tomu, proč dospívající z úplné nevlastní rodiny vykazují v mnoha ohledech poměrně odlišnou tendenci používání Facebooku než dospívající z neúplné rodiny a než dospívající z úplné vlastní rodiny. Bylo by jistě dobré náš výzkum doplnit o kvalitativní techniky výzkumu (nabízí se především hloubkový rozhovor) a na menším vzorku respondentů z úplné vlastní, úplné nevlastí a neúplné rodiny se zaměřit na jejich motivace a intence při používání sociální sítě Facebook. Stejně tak by kvalitativní forma výzkumu jistě přinesla zajímavé výsledky i v otázce genderových rozdílů v používání sociální sítě Facebook.

Současně jsme si vědomi toho, že jsme při interpretaci dat nevyužili celý potenciál našeho dotazníku. Důvodem byl především rozsah práce a zvolený cíl.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- 1) AHN, June, 2011. The effect of social network sites on adolescents' social and academic development: Current theories and controversies: Current theories and controversies. *Journal of the American Society for Information Science and Technology* [online]. University of Maryland, College Park, College of Information Studies and College of Education, 2117J Hornbake Building, **62**(8), 1435-1445 [cit. 2020-06-16]. DOI: 10.1002/asi.21540. ISSN 15322882. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=edselec&AN=edselec.2-52.0-79960316102&lang=cs&site=eds-live&authtype=shib&custid=s7108593>
- 2) BARKER, Valerie, 2009. Older adolescents' motivations for social network site use: the influence of gender, group identity, and collective self-esteem. *Cyberpsychology* [online]. **12**(2), 209-13 [cit. 2020-02-21]. DOI: 10.1089/cpb.2008.0228. ISSN 15578364. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=mdc&AN=19250021&lang=cs&site=eds-live&authtype=shib&custid=s7108593>
- 3) BENKOVIČ, Jozef, 2007. Novodobé nelátkové závislosti. *Psychiatria pre prax* [online]. **8**(6), 236-266 [cit. 2020-04-27]. Dostupné z: <http://www.solen.sk/pdf/bff8257b5837c0d023cf092ca1aa4d05.pdf>
- 4) ČÍHALOVÁ, Barbora, 2015. Sociální sítě v prostředí dětského domova se školou: subverzivní nebo subventivní vztah. Olomouc. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci.
- 5) DISMAN, Miroslav, 2011. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele* [online]. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum [cit. 2020-05-16]. ISBN 978-80-246-1966-8.
- 6) ERIKSON, Erik H., [2015]. Životní cyklus rozšířený a dokončený: devět věků člověka. Přeložil Jiří ŠIMEK. Praha: Portál, 147 s. ISBN 978-80-262-0786-3.
- 7) GREENFIELD, Patricia a Zheng YAN, 2006. Children, adolescents, and the Internet: A new field of inquiry in developmental psychology: Children, Adolescents, and the Internet. *Developmental Psychology*. Greenfield, Patricia, Children's Digital Media Center, University of California, Los Angeles, 1285 Franz Hall, 405 Hilgard Avenue, Los Angeles, CA, US, 90095: American Psychological Association, **42**(3), 391-394. DOI: 10.1037/0012-1649.42.3.391. ISSN 0012-1649. Dostupné také z: greenfield@psych.ucla.edu

- 8) CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- 9) KABÍČEK, Pavel, Ladislav CSÉMY a Jana HAMANOVÁ, 2014. *Rizikové chování v dospívání a jeho vztah ke zdraví*. Praha: Triton. ISBN 978-80-7387-793-4.
- 10) KOPECKÝ, Kamil, 2015. *České děti a Facebook 2015 - výzkumná zpráva* [online]. [cit. 2020-05-12]. DOI: 10.13140/rg.2.1.3206.1528. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/76-ceske-deti-a-facebook-2015/file>
- 11) LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie* [online]. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada [cit. 2020-04-16]. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/vyvojova-psychologie-51/>
- 12) MACEK, Petr, 2003. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál. ISBN 80-7178-747-7.
- 13) MEDIAGURU, 2015. Facebook není pro teenagery "cool", ale neopouštějí ho. *Internet & Mobil* [online]. (351) [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2015/12/facebook-uz-neni-pro-teenagery-cool-ale-neopousteji-ho/>
- 14) MEDIAGURU, 2018. Teen Trends: České teenagery ovlivňuje Instagram [online]. (235) [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2018/08/teen-trends-ceske-teenagery-ovlivnuje-instagram/>
- 15) MACHÁČKOVÁ, Hana, 2014. Soukromí a sebe-odkrývání na online sociálních sítích. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, s. 55-74. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5010-1.
- 16) MATĚJČEK, Zdeněk, 1994. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.
- 17) MATĚJČEK, Zdeněk, 2017. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-797-7.
- 18) MATOUŠEK, Oldřich, 2003. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.
- 19) MORAHAN-MARTIN, Janet a Phyllis SCHUMACHER, 2003. Loneliness and social uses of the Internet. *Computers in Human Behavior* [online]. **19**(6), 659-671 [cit. 2020-04-27]. DOI: 10.1016/S0747-5632(03)00040-2. ISSN 07475632. Dostupné z: <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0747563203000402>
- 20) O'KEEFFE, Gwenn Schurgin a Kathleen CLARKE-PEARSON, 2011. Clinical report - The impact of social media on children, adolescents, and families. *Pediatrics* [online]. **127**(4),

- 800 - 804 [cit. 2020-02-21]. DOI: 10.1542/peds.2011-0054. ISSN 00314005. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=edselc&AN=edselc.2-52.0-79953302829&lang=cs&site=eds-live&authtype=shib&custid=s7108593>
- 21) PAVLÍČEK, Antonín, 2010. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-1742-1.
- 22) POSPÍŠILOVÁ, Marie, 2016. *Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3306-0.
- 23) REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů* [online]. Praha: Grada [cit. 2020-06-16]. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/kniha/kapitoly-metodologie-socialnich-vyzkumu-395/>
- 24) SHAW, Lindsay H. a Larry M. GANT, 2002. In Defense of the Internet: The Relationship between Internet Communication and Depression, Loneliness, Self-Esteem, and Perceived Social Support. *CyberPsychology* [online]. **5**(2), 157-171 [cit. 2019-09-18]. DOI: 10.1089/109493102753770552. ISSN 10949313. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=a9h&AN=6778221&lang=cs&site=eds-live&authtype=shib&custid=s7108593>
- 25) SOBOTKOVÁ, Irena, 2012. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0217-2.
- 26) SVOBODA, Jan, 2014. *Agrese a agresivita v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál. 164 s. ISBN 978-80-262-0603-3.
- 27) ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka, 2013. *Vývojová psychologie: studijní opora*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7464-302-6.
- 28) ŠMAHEL, David, B. Bradford BROWN Lukáš BLINKA, 2012. Associations Between Online Friendship and Internet Addiction Among Adolescents and Emerging Adults. *Developmental Psychology* [online]. **48**(2), 381-382 [cit. 2020-02-21]. DOI: 10.1037/a0027025. ISSN 00121649. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=pdh&AN=2012-04837-005&lang=cs&site=ehost-live>
- 29) ŠMAHEL a kol., 2012. *Excessive internet use among European children* [online]. London School of Economics & Political Science 2012-11 [cit. 2020-04-16]. Dostupné z: <http://eprints.lse.ac.uk/47344/1/Excessive%20internet%20use.pdf>; <http://eprints.lse.ac.uk/47344>; <http://www.eukidsonline.net>

- 30) ŠMAHEL, David, 2014. Děti na internetu. ŠEVČÍKOVÁ, Anna. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, s. 19-36. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5010-1.
- 31) THOROVÁ, Kateřina, 2015. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0714-6.
- 32) VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2153-1.
- 33) VALKENBURG, Patti M., Jochen PETER a Alexander P. SCHOUTEN, 2006. Friend Networking Sites and Their Relationship to Adolescents' Well-Being and Social Self-Esteem. *CyberPsychology & Behavior*. Mary Ann Liebert, **9**(5), 584-590. ISSN 10949313. Dostupné také z: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,url,uid&db=a9h&AN=22677433&lang=cs&site=eds-live&authtype=shib&custid=s7108593>
- 34) VAŠUTOVÁ, Maria a Michal PANÁČEK, 2013. *Mezi dětstvím a dospělostí: vybrané kapitoly z psychologie adolescence*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě. ISBN 978-80-7464-125-1.
- 35) VYBÍRAL, Zdeněk, David ŠMAHEL a Radana DIVÍNOVÁ, 2004. Growing up in virtual reality: Adolescents and the Internet. In: *Society, Reproduction, and Contemporary Challenges* [online]. Barrister&Principal, s. 169-188 [cit. 2020-05-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/David_Smahel/publication/261308465_Growing_Up_In_Virtual_Reality_Adolescents_and_the_Internet/links/57b1792d08ae0101f17952fb.pdf

8 SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Čas strávený na Facebooku ve všední den (úplná X neúplná rodina).....	33
Graf 2 Čas strávený na Facebooku o víkendu (úplná X neúplná rodina).....	33
Graf 3 Čas strávený na Facebooku ve všední den (detail typu rodiny).....	34
Graf 4 Čas strávený na Facebooku o víkendu (detail typu rodiny).....	34
Graf 5 Počet přátel na Facebooku (úplná X neúplná rodina)	35
Graf 6 Počet přátel na Facebooku (detail typu rodiny)	36
Graf 7 Jak často dospívající prostřednictvím Messengeru/Facebooku komunikují.....	37
Graf 8 Jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají nové přátele (úplná X neúplná rodina)	38
Graf 9 Jak často si dospívající na Facebooku vyhledávají nové přátele (detail typu rodiny) ..	39
Graf 10 Jak často dospívající prostřednictvím Facebooku diskutují (úplná X neúplná rodina)	40
Graf 11 Jak často dospívající prostřednictvím Facebooku diskutují (detail typu rodiny).....	40
Graf 12 Jak často dospívající na Facebooku sdílí své aktuální pocity a nálady (úplná X neúplná rodina).....	41
Graf 13 Jak často dospívající na Facebooku sdílí své aktuální pocity a nálady (detail typu rodiny)	42
Graf 14 Jak často sdílí dospívající na Facebooku citáty (úplná X neúplná rodina)	42
Graf 15 Jaké pocity a jak často dospívající na Facebooku sdílí - neúplná rodina.....	43
Graf 16 Jaké pocity a jak často dospívající na Facebooku sdílí - úplná rodina.....	43
Graf 17 Jaké pocity a jak často sdílí dospívající na Facebooku - úplná nevlastní rodina	44
Graf 18 Jaké pocity a jak často sdílí dospívající na Facebooku - úplná vlastní rodina	44
Graf 19 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí	45
Graf 20 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí (detail typu rodiny)	46
Graf 21 Jak a komu svěřují dospívající pocit štěstí a radosti (úplná X neúplná rodina)	46
Graf 22 Jak a komu svěřují dospívající pocit štěstí a radosti (detail typu rodiny)	47
Graf 23 Jak se dospívající vyrovnávají s pocitem, že jim doma nikdo nerozumí	50
Graf 24 Jak často sdílí dospívající na Facebooku, že jsou zamilovaní.....	51
Graf 25 Jak často sdílí dospívající na Facebooku své aktuální pocity	52
Graf 26 Jak často dospívající na Facebooku sdílí citáty.....	53
Graf 27 Jaké pocity a jak často sdílí na Facebooku dospívající dívky	54
Graf 28 Jaké pocity a jak často sdílí na Facebooku dospívající chlapci.....	54
Graf 29 Jak často se dospívající prostřednictvím Facebooku seznamují s opačným pohlavím	56
Graf 30 Jak často používají dospívající Facebook jako nástroj komunikace	57
Graf 31 Jak často dospívající na Facebooku komentují příspěvky svých přátel	58
Graf 32 Jak často dospívající diskutují ve facebookových skupinách	58
Graf 33 Jak často si dospívající prostřednictvím Facebooku vyhledávají a přidávají nové přátele	59
Graf 34 Jak často dospívající sdílí na svém Facebooku fotografie se svými přáteli a se svou rodinou.....	60
Graf 35 Kolik mají dospívající na svých facebookových profilech přátel (%).....	61
Graf 36 Počet přátel na Facebooku (dívky X chlapci)	61

Graf 37 Průměrný počet opravdových přátel v porovnání s počtem "virtuálních přátel" na Facebooku.....	62
Graf 38 Průměrný počet opravdových přátel v porovnání s počtem "virtuálních přátel" na Facebooku - dle pohlaví	63
Graf 39 Vyjadřují dospívající na Facebooku častěji i takové názory, které by běžně "nahlas" neřekli?	65
Graf 40 Jsou dospívající při komunikaci na Facebooku otevřenější?	66
Graf 41 Jak často si na Facebooku měníš svou profilovou fotografii	67
Graf 42 Podle čeho si volí profilovou fotografii na Facebooku dívky	68
Graf 43 Podle čeho si mění profilovou fotografii na Facebooku chlapci.....	68
Graf 44 Jak často sdílí dospívající na svém Facebooku příspěvky z jiných stránek	69
Graf 45 Jak často dospívající komentují příspěvky a disutují v různých skupinách	69
Graf 46 Jak často dospívající přidávají na svůj facebookový profil příspěvky s vlastními názory	70
Graf 47 Jak často dospívající prezentují na svém Facebooku fotografie své osoby	71
Graf 48 V jaké intenzitě prezentují dospívající na Facebooku fotografie své osoby	71
Graf 49 Jak často so dospívající vybírají svou profilovou fotografii na Facebook podle toho, aby na ní vypadali sexy	72
Graf 50 Jak často si dospívající mění profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku z důvodu nízkého počtu "lajků"	73
Graf 51 Jak Často si dospívající mění profilovou nebo úvodní fotografii na Facebooku z důvodu negativního komentáře	73
Graf 52 Co je pro dospívající nejdůležitější, když na Facebooku zveřejní fotografii své osoby	74
Graf 53 Je pro dospívající důležité, aby fotografie jejich osoby na Facebooku měly pozitivní zpětnou vazbu?	75

9 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník distribuovaný dospívajícím dívkám a chlapcům

Téma dotazníku: *Facebook: uživatelská praxe dospívajících*

Ústav speciálně pedagogických studií

Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

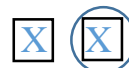
Realizátor výzkumu: Mgr. Bc. Barbora Malínek Číhalová

Cílem tohoto dotazníku je prozkoumat, jakým způsobem dospívající dívky a chlapci v České republice používají sociální síť Facebook. Dotazník slouží pro účely magisterské diplomové práce. V dotazníku neexistují žádné správné ani špatné odpovědi – míra a způsob používání Facebooku jsou čistě individuální. Vaše odpovědi jsou zcela anonymní a vyplnění dotazníku je dobrovolné. Předem Vám moc děkuji za upřímnost a za čas, který otázkám věnujete.

Dotazník je anonymní. Nikde neuvádějte své jméno.

Vyplnění Vám zabere zhruba 20 minut.

Odpovědi označujte křížkem, případně pište na vyznačenou linku. Pokud se při křížkování spletete, udělejte kolem správné odpovědi ještě kroužek:

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Ještě než dotazník odevzdáte, překontrolujte prosím, zda jste nepřehlédli některou z otázek.

1. Jaké je tvé pohlaví?

jednu odpověď označ křížkem

dívka

chlapec

2. Jaký je tvůj věk?

napiš celé číslo

3. Používáš Facebook?

jednu odpověď označ křížkem

ANO

NE *(pokud jsi odpověděl/a NE, již nemusíš v dotazníku pokračovat ☺)*

4. V kolika letech sis založila/a profil na Facebooku?

napiš celé číslo

5. S kým žiješ ve společné domácnosti?

jednu odpověď označ křížkem

bydlím s oběma vlastními rodiči

bydlím s vlastní matkou a nevlastním otcem/přítelem matky

bydlím s vlastním otcem a nevlastní matkou/přítelkyní otce

bydlím jen s matkou

bydlím jen s otcem

nic z výše uvedeného

6. Kolik profilů na Facebooku aktivně využíváš?

jednu odpověď označ křížkem

1 profil

3 a více profilů

2 profily

žádný

7. Kolik času na Facebooku trávíš ve všední den?

jednu odpověď označ křížkem

- žádný čas maximálně pět hodin denně
 maximálně dvě hodiny denně více než pět hodin denně

8. Kolik času na Facebooku trávíš o víkendu?

jednu odpověď označ křížkem

- žádný čas maximálně pět hodin denně
 maximálně dvě hodiny denně více než pět hodin denně

9. Jak často děláš na Facebooku následující činnosti?

četnost činnosti označ křížkem

	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>vůbec</i>
Komunikuji s přáteli prostřednictvím chatu/Messengeru	☐	☐	☐
V různých skupinkách komentuji příspěvky a diskutuji	☐	☐	☐
Hledám inspiraci z oblasti mých zájmů	☐	☐	☐
Vyhledávám a přidávám si nové přátele	☐	☐	☐
Hledám informace ke studiu	☐	☐	☐
Přidávám fotografie své osoby <i>(sebe samé/sebe samého)</i>	☐	☐	☐
Přidávám fotografie, které jsem nafotil/a <i>(příroda, zvířata, město, něco vtipného, ...)</i>	☐	☐	☐
Přidávám fotografie, na kterých jsem s přáteli	☐	☐	☐
Přidávám fotografie, na kterých jsem s rodinou	☐	☐	☐
Přidávám příspěvky své tvorby <i>(básničky, hudební nahrávky, obrázky, výrobky, atp.)</i>	☐	☐	☐
Čtu zajímavé příspěvky a odkazy na články	☐	☐	☐
Sdílím z jiných stránek příspěvky, fotky, obrázky, které mě zaujaly	☐	☐	☐
Sdílím citáty, které se mi líbí a považuji je za pravdivé	☐	☐	☐
Komentuji příspěvky a fotografie ostatních přátel	☐	☐	☐
Sdílím své aktuální pocity a nálady	☐	☐	☐
Sdílím své aktuální zážitky	☐	☐	☐
Sleduji příspěvky a fotky lidí, které nemám v přátelích, ale zajímá mě jejich život	☐	☐	☐
Sleduji příspěvky a fotky českých i zahraničních celebrit	☐	☐	☐
Přidávám příspěvky se svými vlastními názory, komentáři, postoji	☐	☐	☐
Hledám inspiraci v oblasti módy	☐	☐	☐

Seznamuji se s opačným pohlavím

10. Kolik máš na Facebooku přátel?*jednu odpověď označ křížkem* do 100 301-400 101 - 200 401 a více 201-300**11. Máš v současné době jako profilovou fotku na Facebooku fotku své osoby (portrét nebo celá postava)?***jednu odpověď označ křížkem* ANO NE**12. Podle čeho si na Facebook vybíráš svou profilovou fotografii?***četnost každého způsobu označ křížkem*

	<i>většinou</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Podle rady přátel	☐	☐	☐
Podle toho, abych na ní vypadal/a dobře	☐	☐	☐
Podle toho, abych na ní vypadal/a sexy	☐	☐	☐
Podle aktuální nálady	☐	☐	☐
Podle toho, jestli jsem nebo nejsem zadaná/ý	☐	☐	☐
Aby byla podobná jako profilové fotky nejlepších přátel	☐	☐	☐
Aby co nejvíce vystihovala mou osobnost	☐	☐	☐
Aby byla zcela jiná než profilové fotky nejlepších přátel	☐	☐	☐
Abych na ní byl/a snadno identifikovatelná – aby mě na ní každý hned poznal	☐	☐	☐
Jiný důvod (vypiš)	☐	☐	☐

13. Když máš špatnou náladu a pocit, že ti doma nikdo nerozumí, co nejčastěji děláš?*jednu odpověď označ křížkem* Jdu se projít ven sama/sám Jdu ven s kamarádkou/kamarádem/partnerem a povídáme si nebo jdeme někam sednout Věnuji se nějaké aktivitě, kterou mám rád/a (čtení, umění, sport atp.) Připojím se na Facebook a po chatu si o své špatné náladě povídám s přáteli Povídám si o své špatné náladě s přáteli prostřednictvím Messengeru

- Připojím se na Facebook a prohlížím si stránky s citáty, abych ten, který nejvíce vystihuje mou náladu, mohl/a sdílet
- Napíšu to veřejně na zeď svého FB profilu a čekám, až se mi ozvou přátelé, abych to s nimi mohl/a probrat
- Jiné (doplň): _____

14. Jak často na Facebooku postuješ fotografie své osoby (portrét nebo celou postavu)?
jednu odpověď označ křížkem

- I několikrát denně
- Každý den
- 2-3x do týdne
- Jednou za týden
- 2-3x za měsíc
- Jednou za měsíc
- Méně často

15. Jak často na Facebooku postuješ fotografie, kde jsi spolu se svými přáteli?
jednu odpověď označ křížkem

- I několikrát denně
- Každý den
- 2-3x do týdne
- Jednou za týden
- 2-3x za měsíc
- Jednou za měsíc
- Méně často

16. Jak často na Facebooku postuješ fotografie, kde jsi se svou rodinou nebo sourozenci?
jednu odpověď označ křížkem

- I několikrát denně
- Každý den
- 2-3x do týdne
- Jednou za týden
- 2-3x za měsíc
- Jednou za měsíc
- Méně často

17. Když se ti něco povede a máš radost, cítíš se šťastně, komu se s tím nejdříve svěříš?
jednu odpověď označ křížkem

- Rodině (rodiče, prarodiče, sourozenci)
- Zavolám/napíšu to nejlepší kamarádce / nejlepšímu kamarádovi / nejlepším přátelům
- Jdu ven s přáteli to oslavit
- Napíšu to veřejně na zeď svého FB profilu, aby to vidělo co nejvíce lidí
- Nikomu, nechci se s nikým dělit o své pocity
- Jiné (doplň): _____

18. Jaké pocity a jak často sdílíš veřejně na své zdi Facebooku?

četnost každého pocitu označ křížkem

	<i>vždy</i>	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Když jsem naštvaná/ý, rozzlobená/ý	☐	☐	☐	☐
Když jsem smutná/ý, nešťastná/ý	☐	☐	☐	☐
Když jsem veselý/á, šťastný/á	☐	☐	☐	☐
Když mám radost, že se mi něco povedlo	☐	☐	☐	☐
Když jsem zamilovaná/ý	☐	☐	☐	☐
Když mám strach	☐	☐	☐	☐
Když jsem nervózní z nějaké události <i>(pololetní zkouška, vysvědčení, nová brigáda atp.)</i>	☐	☐	☐	☐
Když jsem překvapená/ný	☐	☐	☐	☐

19. Když si dáš na zed' svého profilu fotografii své osoby, co je pro tebe nejdůležitější?

jednu odpověď označ křížkem

- Aby měla co nejvíc lajků nebo pozitivních komentářů
- Aby ji olajkovali nebo okomentovali nejlepší kamarádi
- Aby ji olajkovali nebo okomentovali lidé, o kterých si myslím, že jsou ostatními kamarády uznávaní
- Aby mi ji olajkoval/a holka/kluk, která/který se mi líbí
- Jiné (doplň):
- Nic z výše uvedeného

20. Z jakého důvodu si nejčastěji měníš svou profilovou fotografii?

četnost každého důvodu označ křížkem

	<i>vždy</i>	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Jen tak, když se mi chce	☐	☐	☐	☐
Když si ji změni kamarád/ka a chci mít podobnou jako on/ona	☐	☐	☐	☐
Když se rozejdu s partnerem/partnerkou	☐	☐	☐	☐
Když mám nového partnera/partnerku	☐	☐	☐	☐
Když mi ta původní fotka připadá málo zajímavá	☐	☐	☐	☐
Když mám fotku, na které se sám/sama sobě líbím	☐	☐	☐	☐
Když najdu nějaký ilustrační obrázek nebo fotku, který se mi líbí nebo který se ke mně hodí	☐	☐	☐	☐

Když najdu obrázek/fotku se zajímavým citátem	☐	☐	☐	☐
Z jiného důvodu, vypiš:	☐	☐	☐	☐

21. Z jakého důvodu si nejčastěji měníš svou úvodní fotografii (ta velká „hlavní“ fotografie nahoře v profilu)?

četnost každého důvodu označ křížkem

	<i>vždy</i>	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Jen tak, když se mi chce	☐	☐	☐	☐
Když si ji změní kamarád/ka a chci mít podobnou jako on/ona	☐	☐	☐	☐
Když se rozejdu s partnerem/partnerkou	☐	☐	☐	☐
Když mám nového partnera/partnerku	☐	☐	☐	☐
Když mi ta původní fotka připadá málo zajímavá	☐	☐	☐	☐
Když mám fotku, na které se sám/sama sobě líbím	☐	☐	☐	☐
Když najdu nějaký ilustrační obrázek nebo fotku, který se mi líbí nebo který se ke mně hodí	☐	☐	☐	☐
Když najdu obrázek/fotku se zajímavým citátem	☐	☐	☐	☐
Z jiného důvodu, vypiš:	☐	☐	☐	☐

22. Kolik bys řekl/a, že máš opravdových (nejlepších) přátel, na které se můžeš spolehnout?

napiš celé číslo

23. Jak vypadá tvoje profilová fotografie na Facebooku?

četnost každého způsobu označ křížkem

	<i>vždy</i>	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Je to fotografie mé osoby	☐	☐	☐	☐
Je to fotografie mě s nějakým kamarádem/kamarádkou	☐	☐	☐	☐
Je to fotografie mě s někým z rodiny	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní se svým zvířetem	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní se svým partnerem/partnerkou	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní s něčím, co mě charakterizuje <i>(kolo, skateboard, kytara, atp.)</i>	☐	☐	☐	☐

Tematicky zachycuje něco, co mě charakterizuje <i>(zvířata, příroda, kolo, auto, kytara, atp.)</i>	☐	☐	☐	☐
Je to animovaný obrázek, který mě charakterizuje	☐	☐	☐	☐
Vypadá jinak, vypiš:	☐	☐	☐	☐

24. Jak vypadá tvá úvodní fotografie na Facebooku?

četnost každého způsobu označ křížkem

	<i>vždy</i>	<i>často</i>	<i>občas</i>	<i>nikdy</i>
Jsem na ní jen já	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní s přáteli	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní s rodinou	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní se svým zvířetem	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní se svým partnerem/partnerkou	☐	☐	☐	☐
Jsem na ní s něčím, co mě charakterizuje <i>(kolo, skateboard, kytara, atp.)</i>	☐	☐	☐	☐
Tematicky zachycuje něco, co mě charakterizuje <i>(zvířata, příroda, kolo, auto, kytara, atp.)</i>	☐	☐	☐	☐
Je na ní nějaký citát, který považuji za pravdivý	☐	☐	☐	☐
Vypadá jinak, vypiš:	☐	☐	☐	☐

25. Změnil/a sis někdy profilovou fotografii nebo úvodní fotografii, na které jsi byl/a vyfocen/a ty proto, že měla málo lajků?

jednu odpověď označ křížkem

- Ano, pokaždé si ji z tohoto důvodu změním
- Ano, občas si ji z tohoto důvodu změním
- Ne, toto pro mě není důvod změnit si profilovou nebo úvodní fotografii

26. Změnil/a sis někdy profilovou fotografii nebo úvodní fotografii, na které jsi byl/a vyfocen/a ty proto, že ti ji někdo negativně okomentoval?

jednu odpověď označ křížkem

- Ano, pokaždé si ji z tohoto důvodu změním
- Ano, občas si ji z tohoto důvodu změním
- Ne, toto pro mě není důvod změnit si profilovou nebo úvodní fotografii
- Ne, protože se mi nikdy nestalo, že by mi profilovou nebo úvodní fotku někdo negativně okomentoval.

27. Je pro tebe důležité mít na FB hodně přátel?

jednu odpověď označ křížkem

- ANO
- NE

Pokud ano, proč?

jednu odpověď označ křížkem

- Abych si mohla popovídat na chatu s co nejvíce lidmi
- Aby mi co nejvíce lidí komentovalo a lajkovalo fotky
- Aby mi co nejvíce lidí komentovalo a lajkovalo mé příspěvky
- Aby ostatní viděli, že jsem v kolektivu oblíbená
- Abych měla větší přehled o tom, co se děje
- Jiný důvod _____

28. Řekl/a bys, že na Facebooku častěji vyjadřuješ i takový názor, který bys běžně raději neřekl/a?

jednu odpověď označ křížkem

- ANO NE

29. Řekl/a bys, že jsi na Facebooku otevřenější než v komunikaci face to face?

jednu odpověď označ křížkem

- ANO NE

30. Je pro tebe důležité, aby ti fotky tvé osoby lajkovalo nebo komentovalo co nejvíce lidí?

jednu odpověď označ křížkem

- ANO NE

31. Jak často si měníš svou profilovou fotografii?

jednu odpověď označ křížkem

☐ I několikrát denně	☐ 2-3x za měsíc
☐ Každý den	☐ Jednou za měsíc
☐ 2-3x do týdne	☐ Méně často
☐ Jednou za týden	

32. Jak často si měníš svou úvodní fotografii?

jednu odpověď označ křížkem

☐ I několikrát denně	☐ 2-3x za měsíc
☐ Každý den	☐ Jednou za měsíc
☐ 2-3x do týdne	☐ Méně často
☐ Jednou za týden	

33. Jak si myslíš, že jsi v kolektivu oblíbená/ý?

označ křížkem svoje mínění

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Oblíbená/ý	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neoblíbená/ý

34. Považuješ se za atraktivní/ho pro opačné pohlaví?
označ křížkem svoje mínění

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Atraktivní	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Neatraktivní

35. Považuješ se spíš za společenského nebo uzavřeného člověka?
označ křížkem svoje mínění

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Společenský	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Uzavřený

36. Považuješ svůj Facebookový profil v porovnání s profily svých kamarádů za originální a něčím výjimečný?
jednu odpověď označ křížkem

ANO NE

Pokud ANO, v čem se podle tebe tvůj profil odlišuje?

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Barbora Malínek Číhalová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	PhDr. Kamila Holásková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2020

Název práce:	Dospívání a internet
Název práce v angličtině	Adolescence and the Internet
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce se zaměřuje na roli sociální sítě Facebook v období dospívání s ohledem na genderové rozdíly a rozdíly v typu rodiny, ve které dospívající žijí. Zabývá se tím, jakým způsobem může Facebook v období dospívání sloužit jako nástroj pro vyrovnávání se s emočními změnami, jako nástroj socializace a jakým způsobem se může podílet na vytváření identity. Teoretická část práce přibližuje teoretická východiska, ze kterých čerpá interpretační část práce. Jako technika výzkumu byl zvolen polostrukturovaný standardizovaný dotazník.</p>
Klíčová slova:	Dospívání, sociální sítě, typ rodiny, online komunikace, kvantitativní výzkum, dotazník.
Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis focuses on the role of the social network Facebook in the period of adolescence taking into account gender differences and differences in the type of the family the adolescents live in. It deals with the way Facebook can serve as a tool for coping with emotional changes during adolescence, as a tool for socialisation and what way Facebook can contribute to the formation of identity.</p> <p>The theoretical part of the work insights into the theoretical basis which the interpretive part of the work derives from. A semi-structured standardized questionnaire was chosen as the research technique.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Adolescence, social networks, type of family, online communication, quantitative research, questionnaire.
Přílohy vázané v práci:	Dotazník
Rozsah práce:	91 stran (bez příloh)
Jazyk práce:	Český jazyk